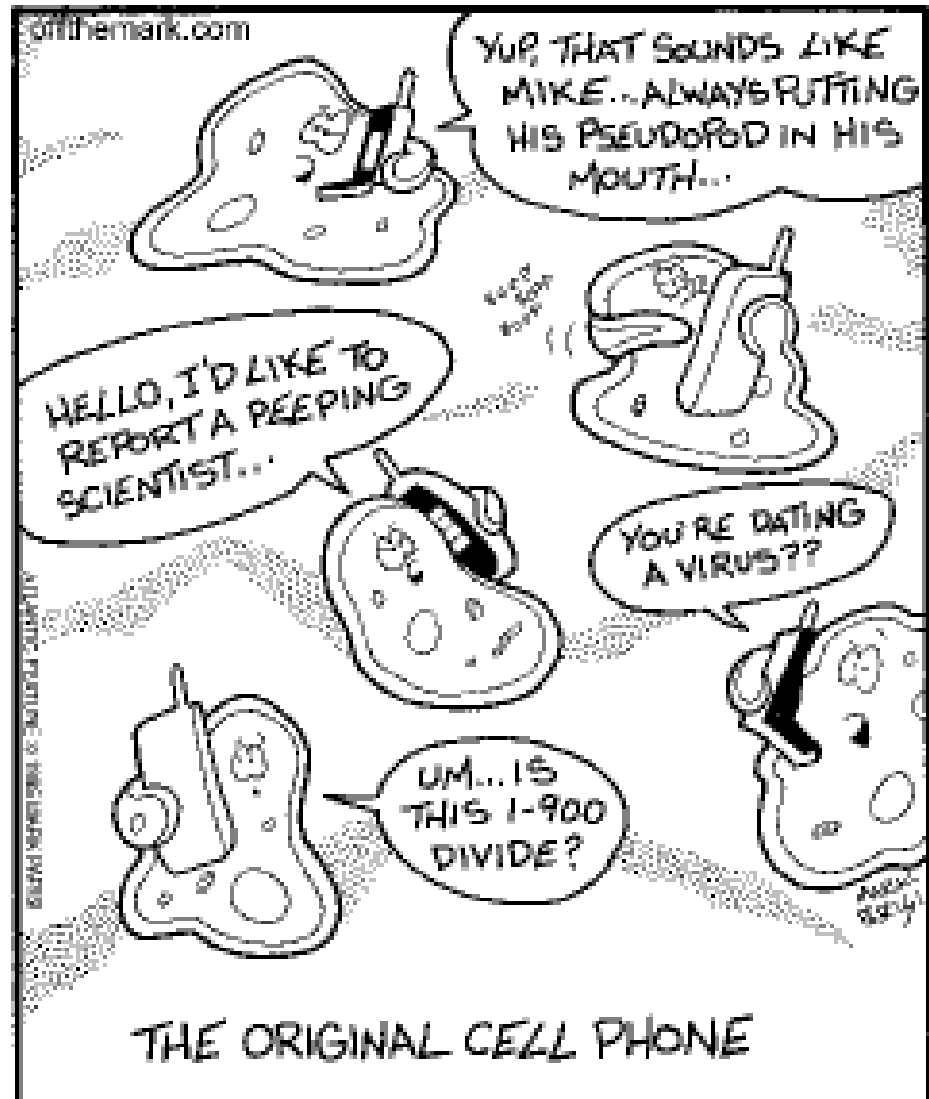

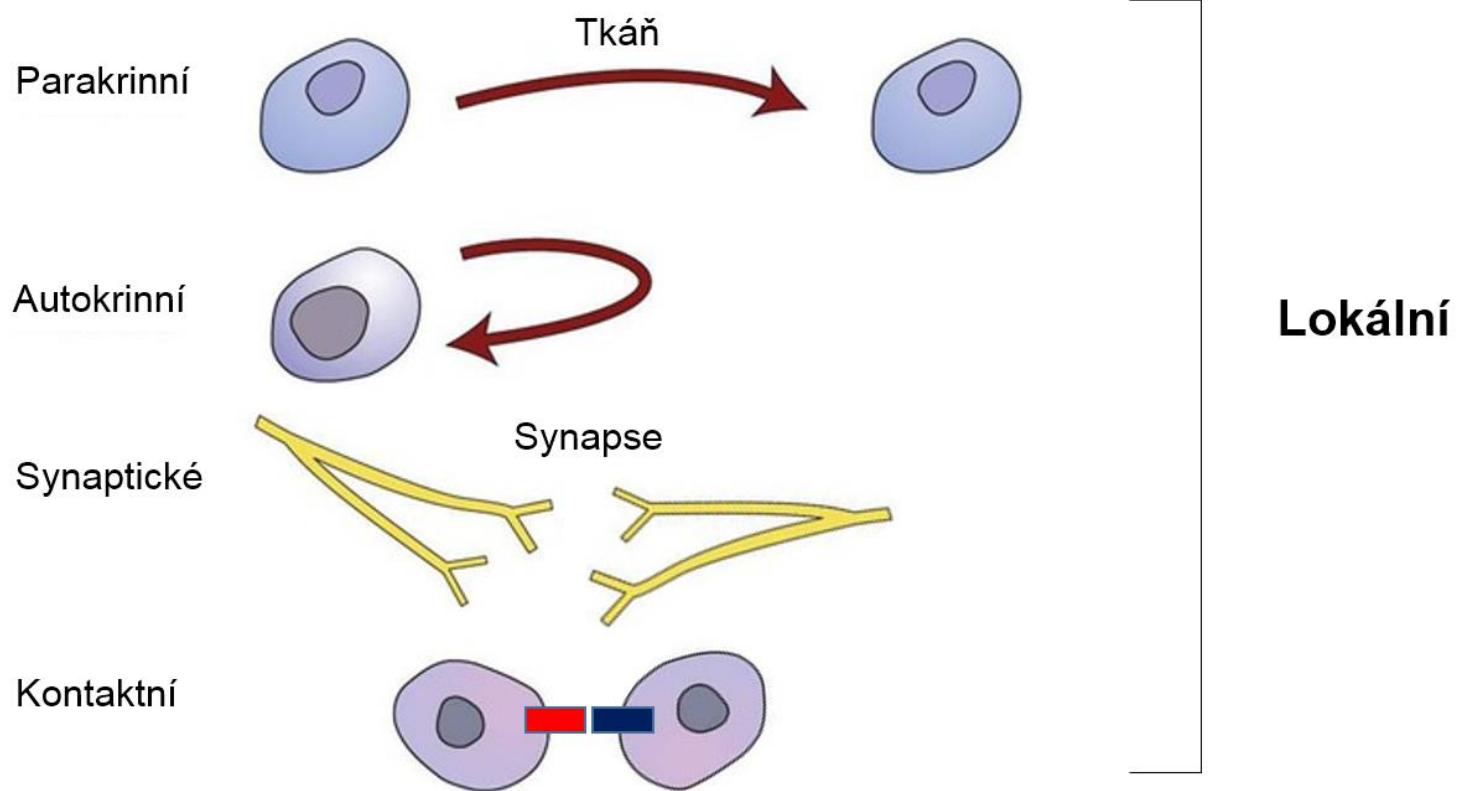
ENDOKRINNÍ SYSTEM

2024

off the mark by Mark Parisi
www.offthemark.com

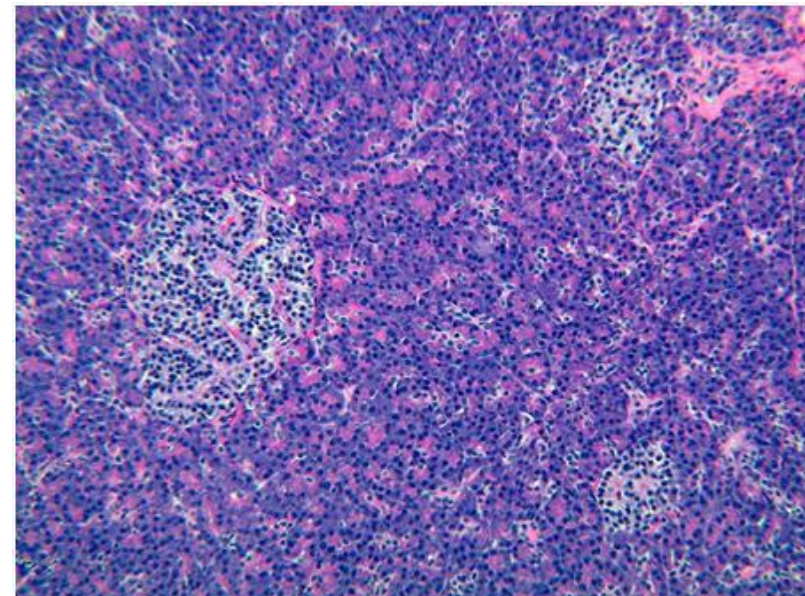
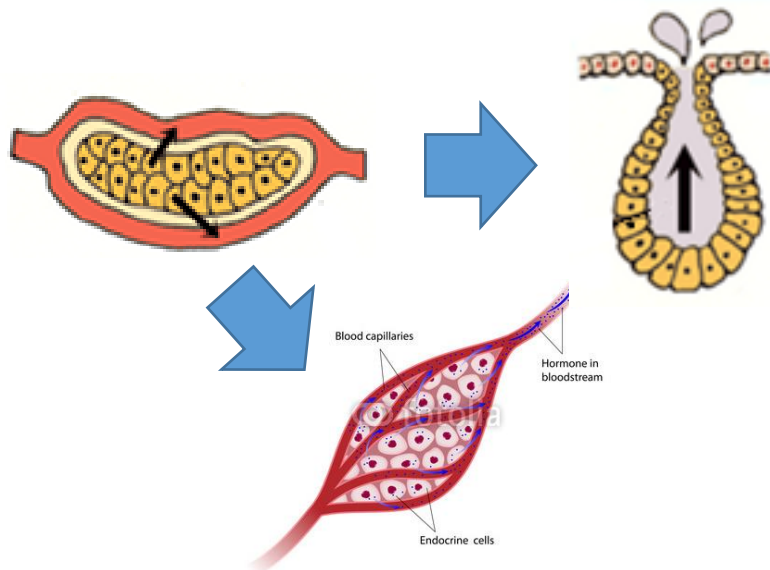

MEZIBUNĚČNÁ KOMUNIKACE

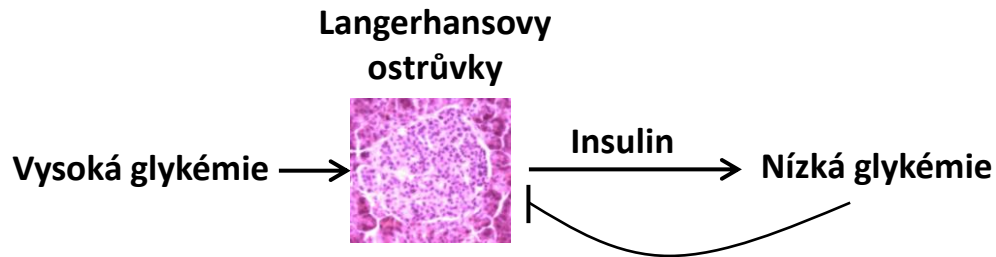
OBECNÉ VLASTNOSTI ENDOKRINNÍHO SYSTÉMU

- **ENDOKRINNÍ ORGÁNY** (např. hypofýza, štítná žláza, příštítná tělíska, nadledviny)
- **ENDOKRINNÍ TKÁŇ** jako součást **JINÝCH ORGÁNŮ**
(pankreas, gonády, ledviny, placenta)
- **IZOLOVANÉ ENDOKRINNÍ BUŇKY** (DNES, APUD)
- **NEUROENDOKRINNÍ BUŇKY**
- **Jednotné vývojové schéma endokrinních žláz**
  - invaginace různých epitelů, které ztratily kontakt s původní tkání
  - na rozdíl od exokrinních žláz **nemají vývod**

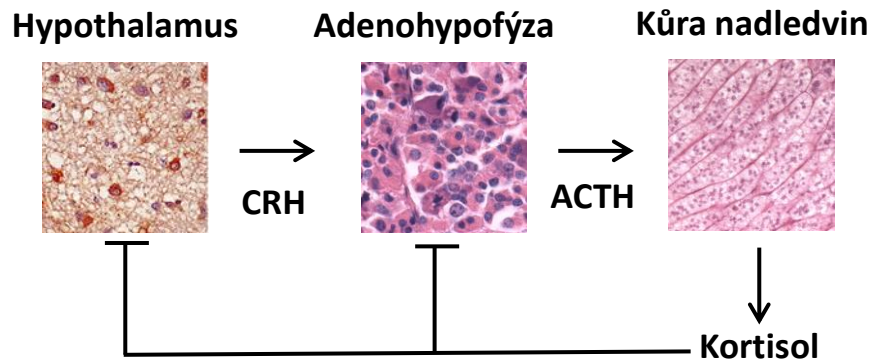

JAK JE ŘÍZENÁ SEKRECE HORMONŮ?

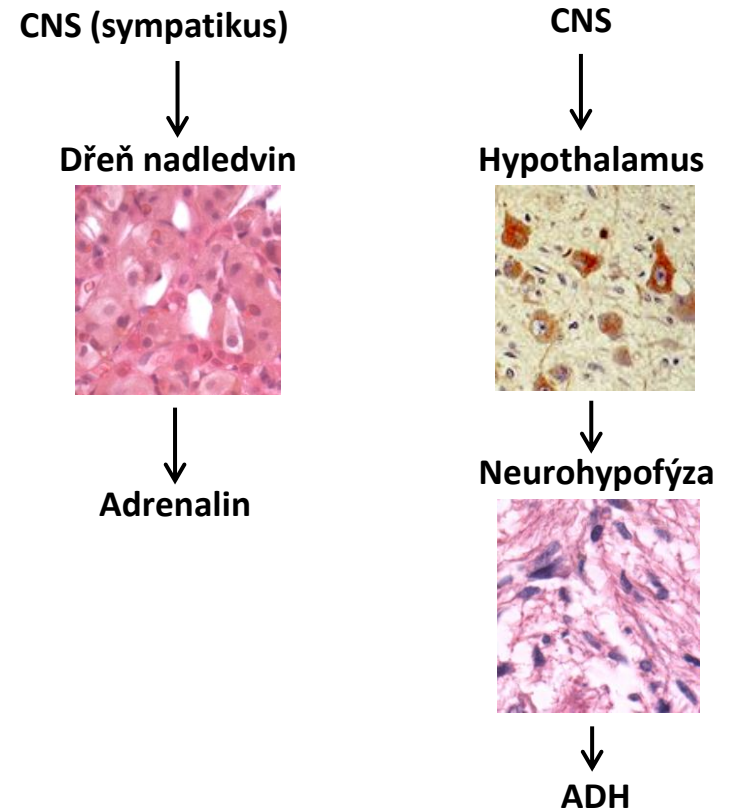
1. Negativní zpětná vazba změnou metabolického stavu

2. Negativní zpětná vazba zvýšením koncentrace sekretovaného hormonu

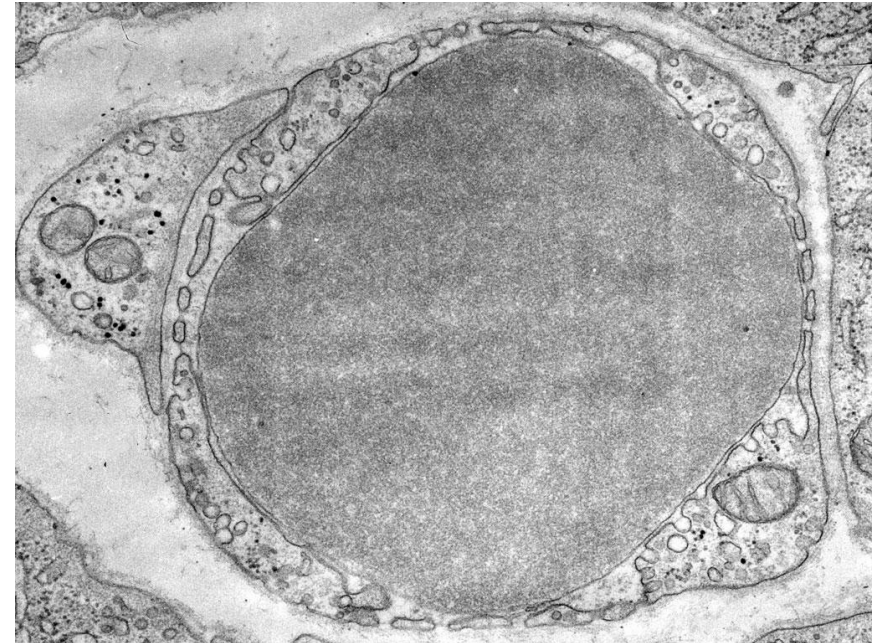
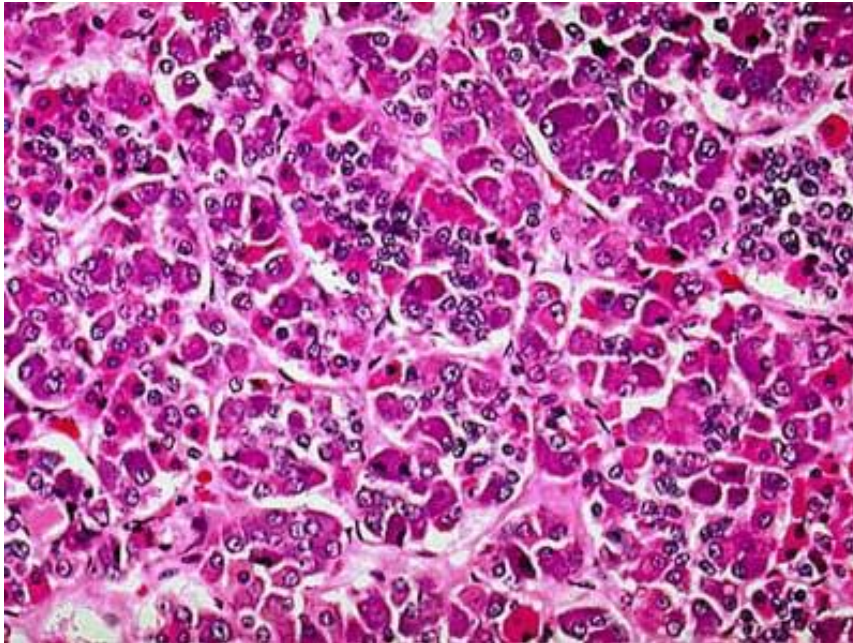
3. Nervovým systémem – přímou inervací

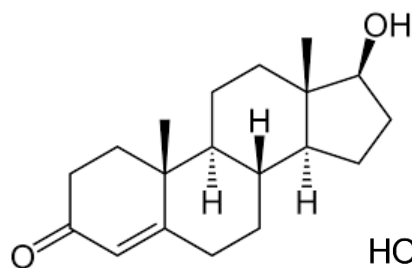
OBEČNÁ MORFOLOGIE ENDOKRINNÍCH ORGÁNŮ

- **Vazivové pouzdro + septa**
- **Trámce žláзовého epitelu** nebo **folikuly** nebo **skupinky** žláзовých buněk
- **Kapilární síť**
  - Fenestrovane kapiláry
  - Sinusoidy

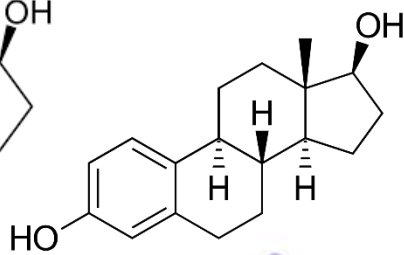

OBECNÉ VLASTNOSTI HORMONŮ

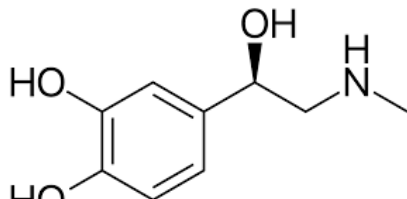
- **Steroidy** – hydrofobní, cytoplasmatické nebo jaderné receptory (pohlavní hormony, kortikoidy)
- **Proteiny a polypeptidy** – hydrofilní, receptory na buněčné membráně (insulin, hormony adenohipofýzy, PTH, ...)
- **Malé peptidy** (ADH, vasopresin)
- **Aminokyseliny** a jejich deriváty (adrenalin, noradrenalin, thyroxin)

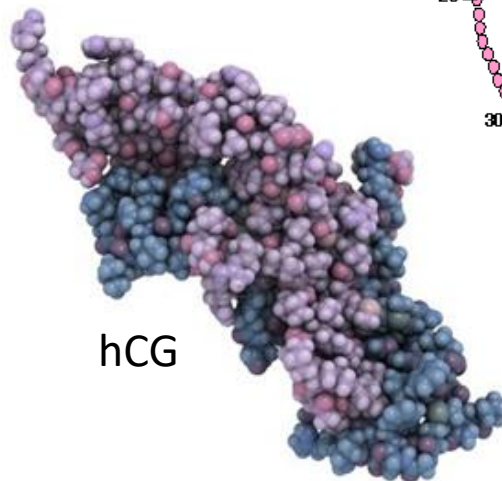
Testosteron

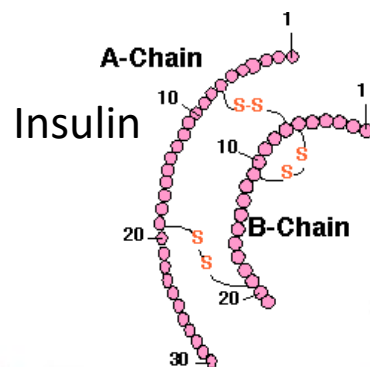
Estradiol

Adrenalin

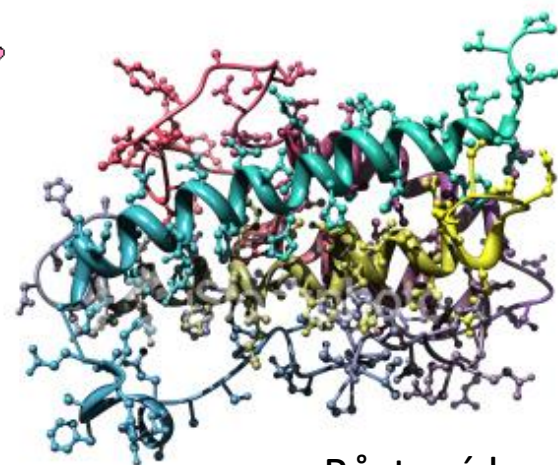
hCG

Insulin

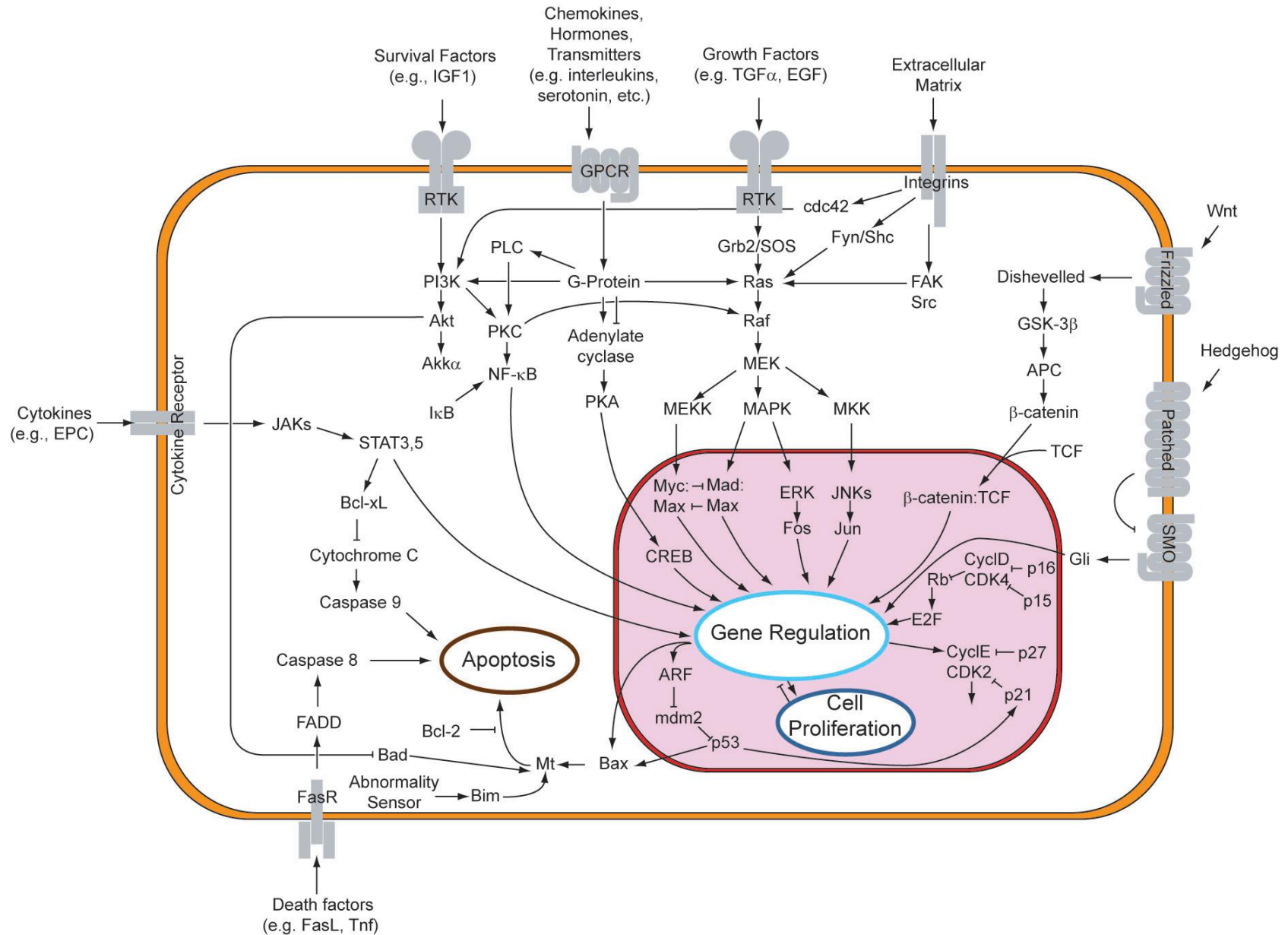

Melatonin

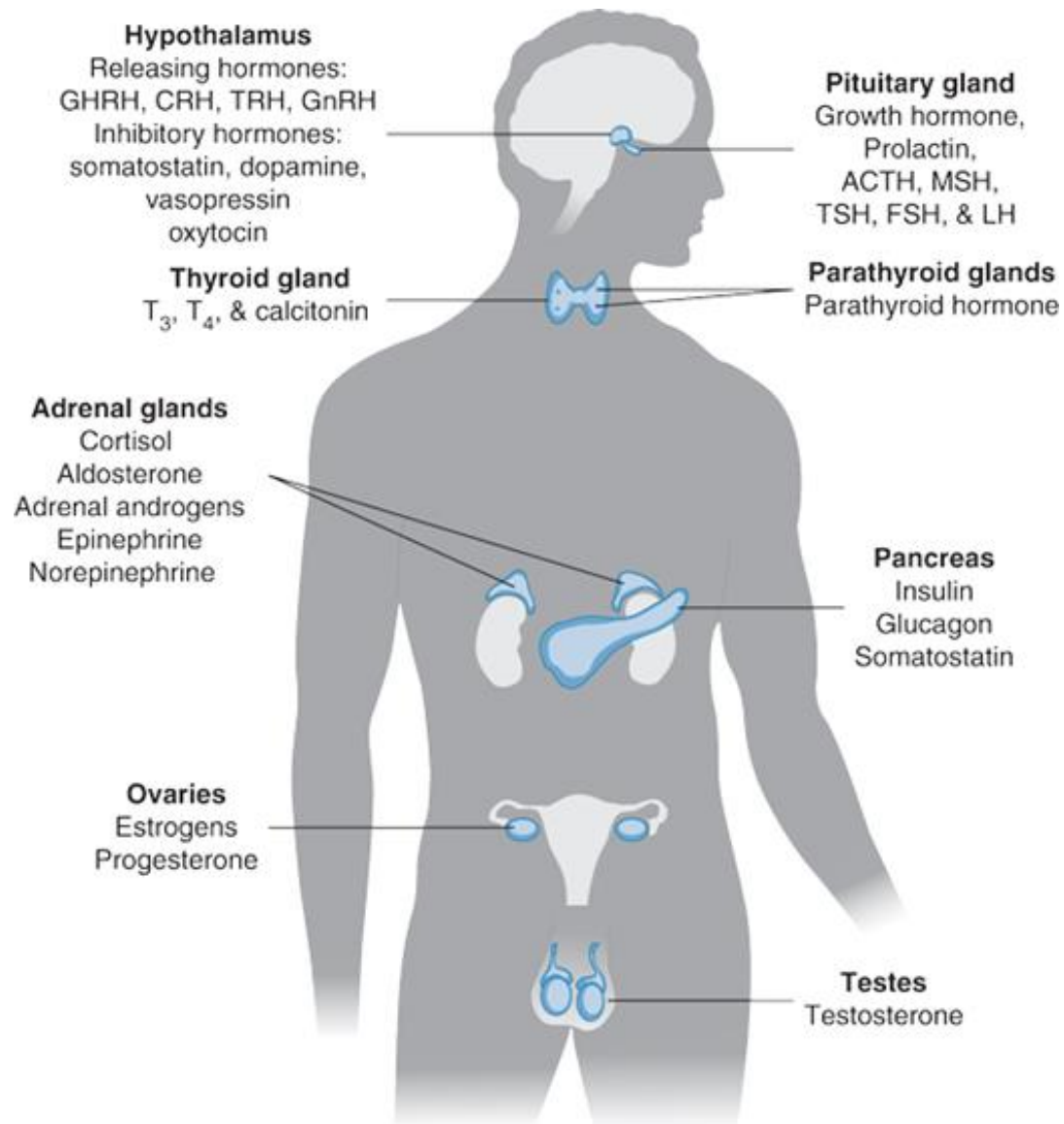
Růstový hormon

OBEČNÉ VLASTNOSTI HORMONŮ

ENDOKRINNÍ ŽLÁZY

HYPOFÝZA (GL. PITUITARIA)

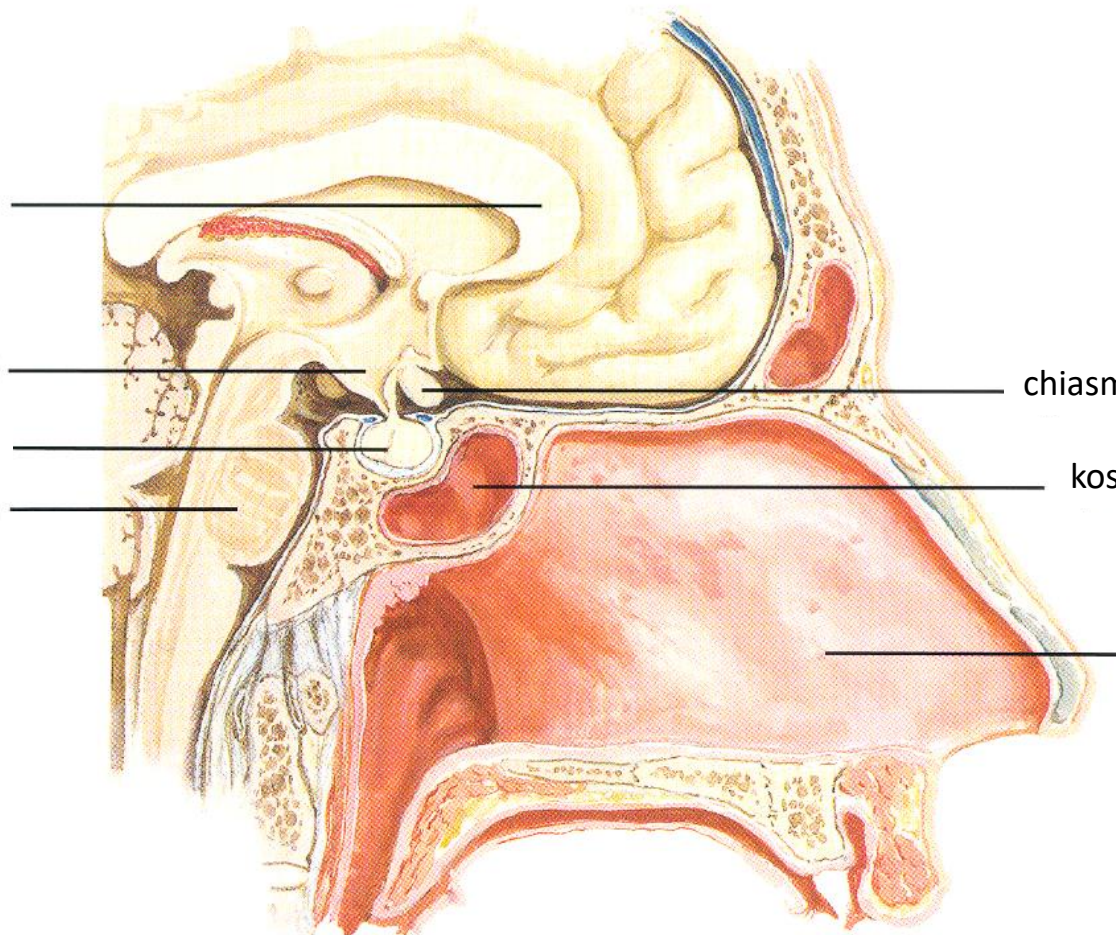

corpus callosum

HYPOTHALAMUS

HYPOFÝZA

pons

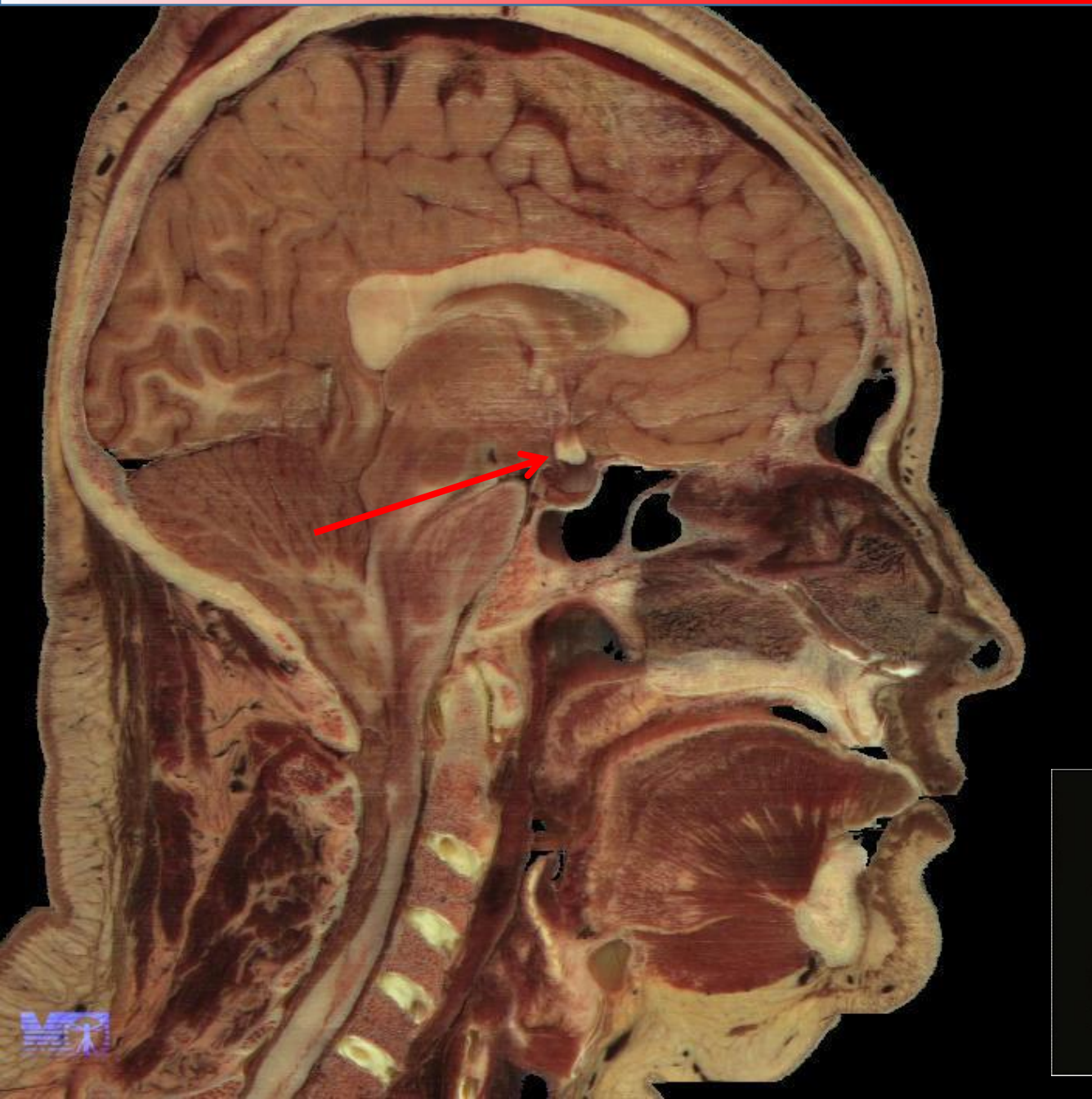

chiasma opticum

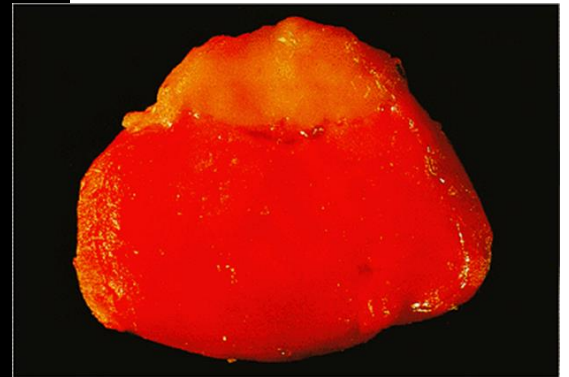
kost klínová

přepážka nosní

HYPOFÝZA (GL. PITUITARIA)

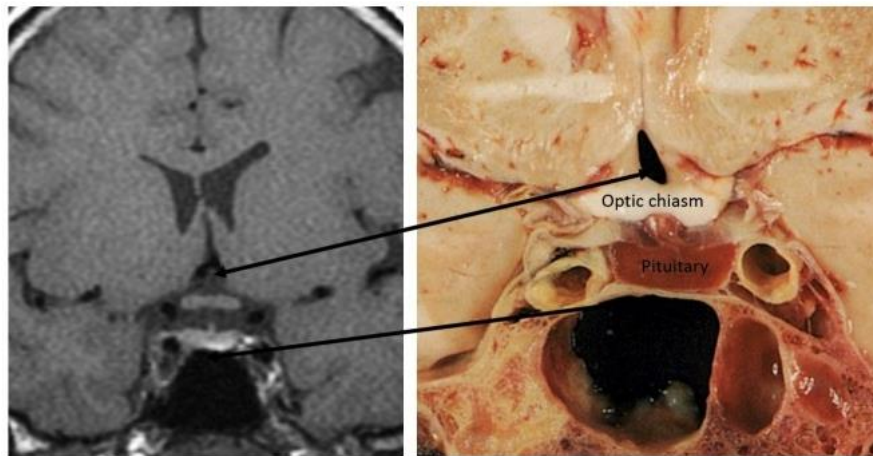

- hypothalamus
- sella turcica
- fossa hypophysialis
- optické chiasma

HYPOFÝZA (GL. PITUITARIA)

HYPOTHALAMUS

Chiasma opticum

INFUNDIBULUM

Horní hypofyzární arterie

ZADNÍ LALOK

Diaphragma sellae

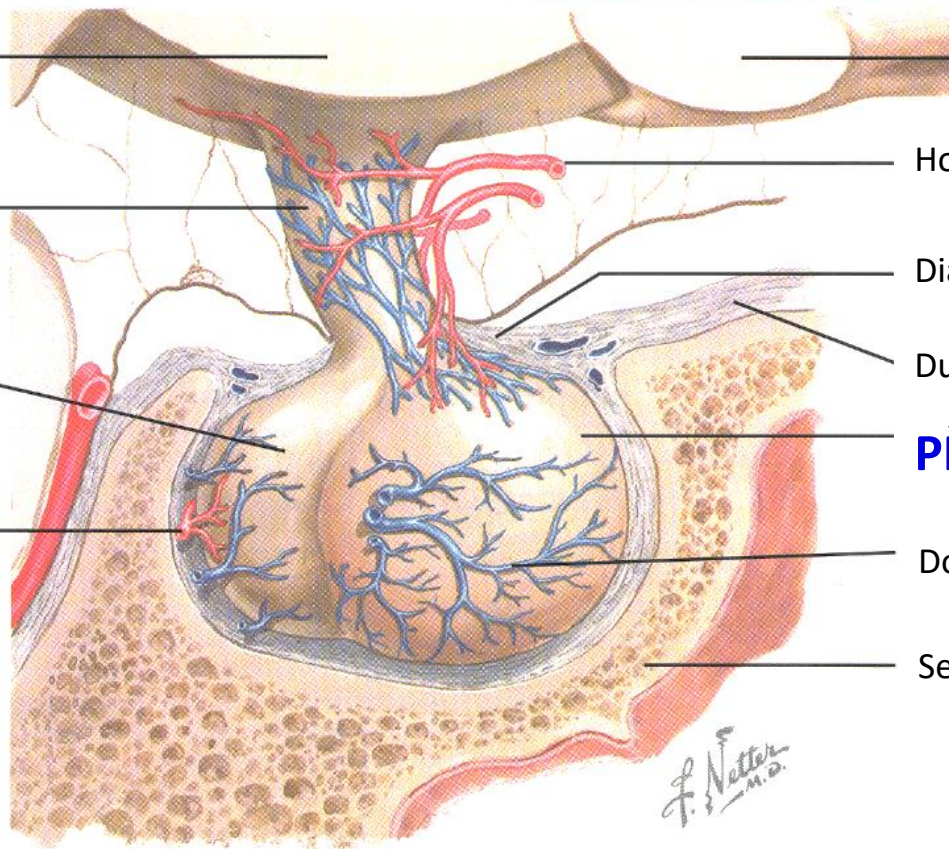
Dura mater

PŘEDNÍ LALOK

Dolní hypofyzární arterie

Dolní hypofyzární žíla

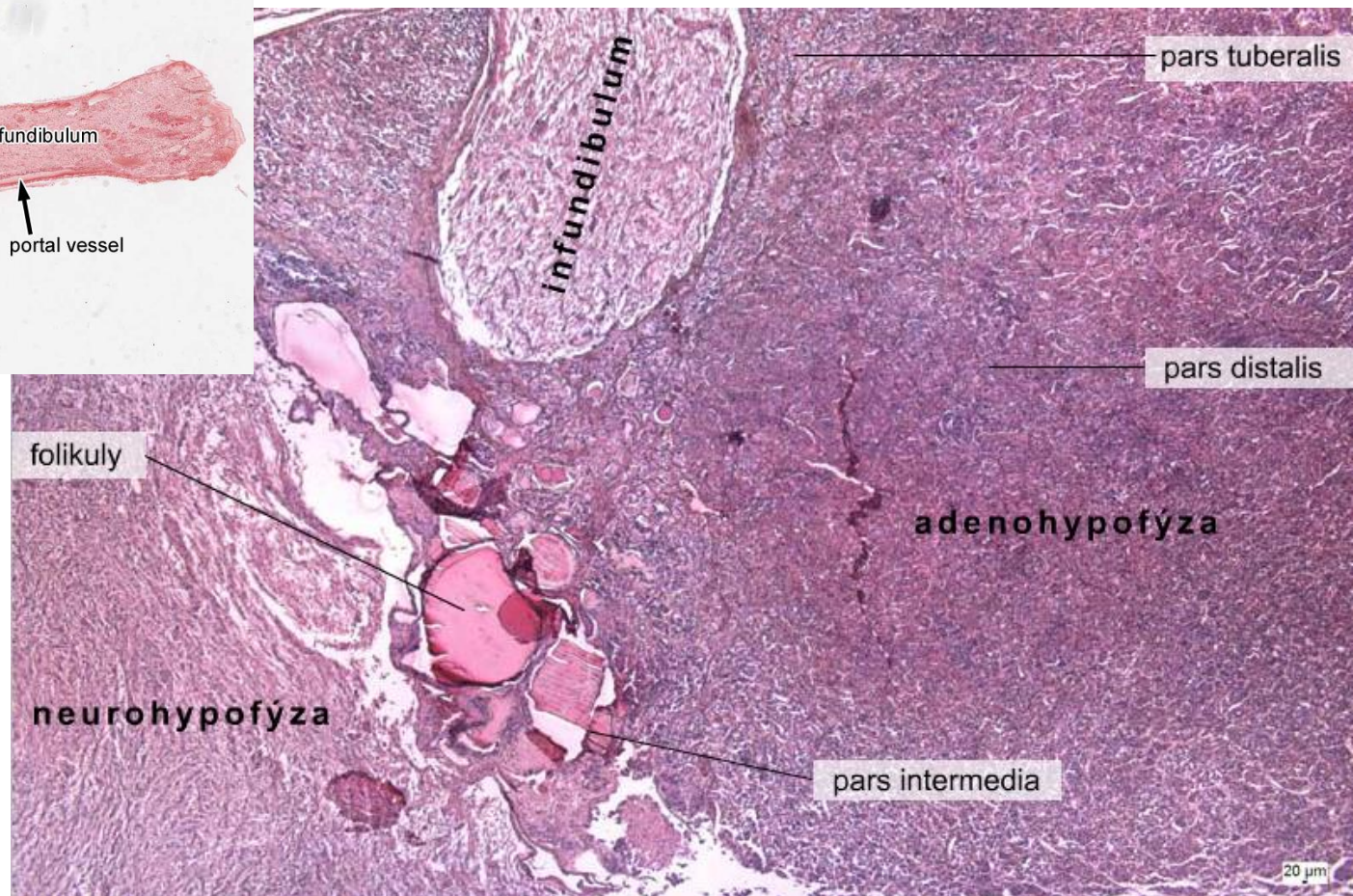
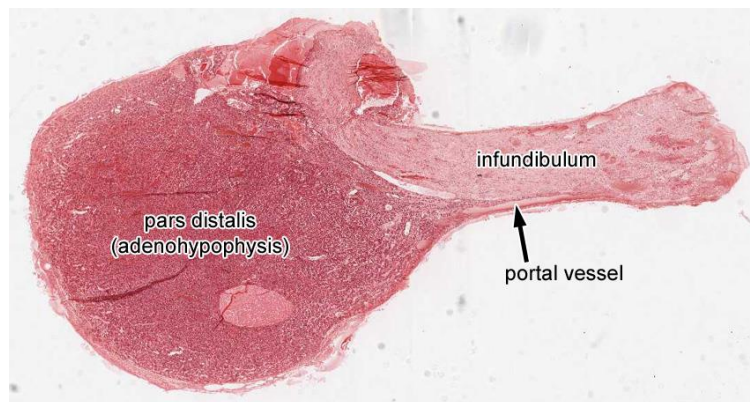
Sella turcica kosti klínové

ZÁKLADNÍ STAVBA

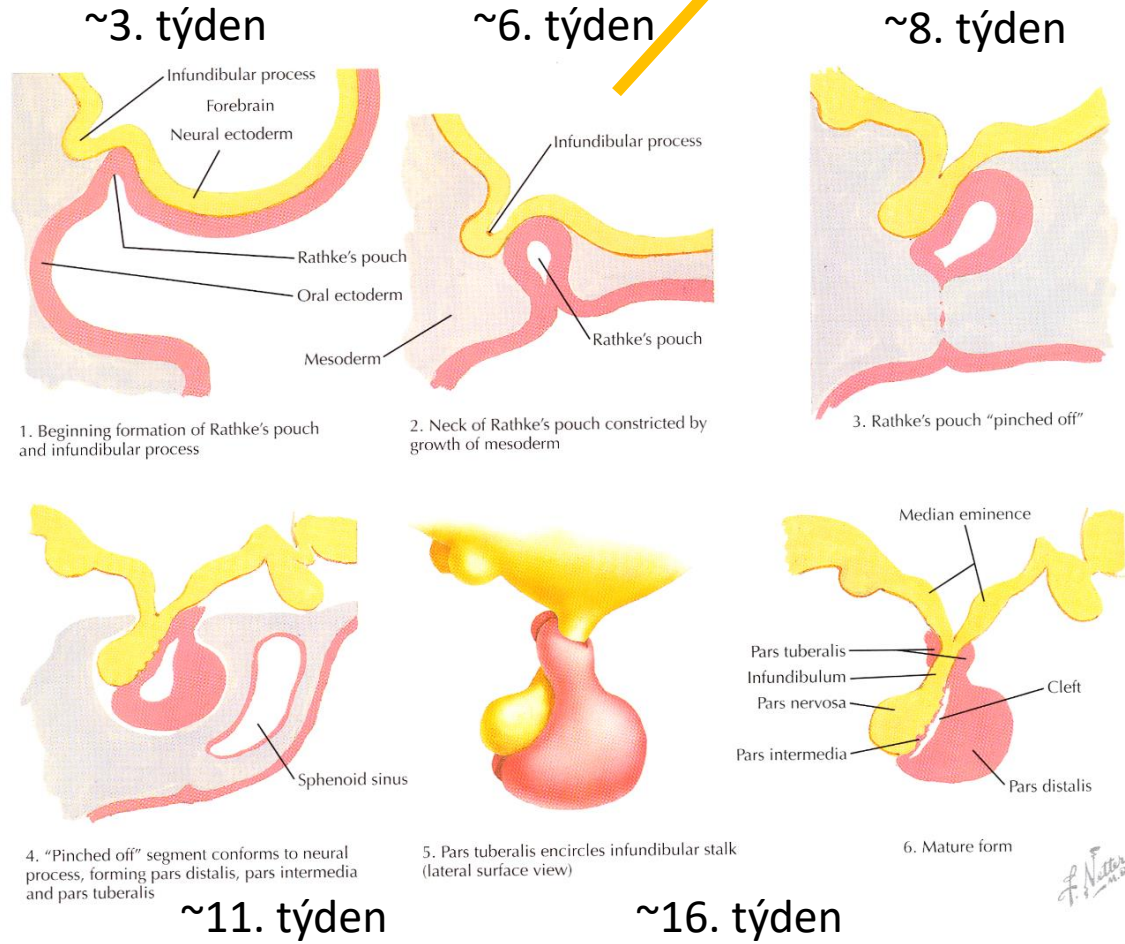
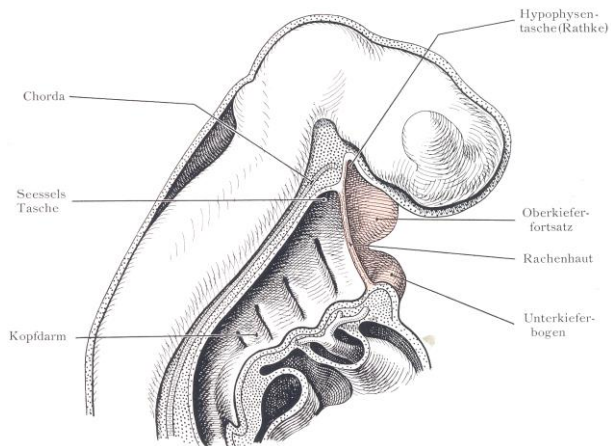
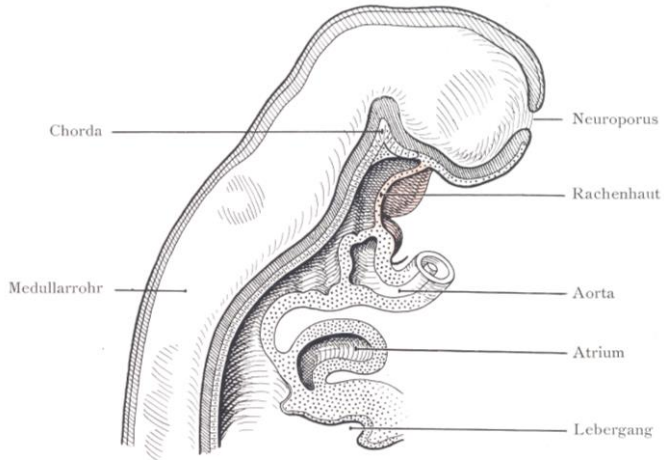
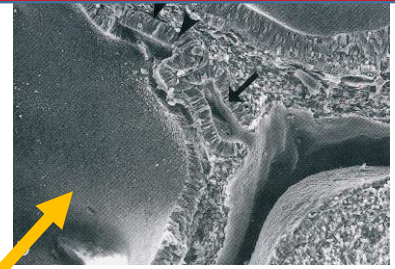
- **adenohypofýza** (*pars distalis, pars tuberalis, pars intermedia*)
- **neurohypofýza** (*pars nervosa*)
- *infundibulum, eminentia mediana*

EMBRYONÁLNÍ VÝVOJ HYPOFÝZY

1. Ektoderm stomodea: **Rathkeho výchlípka**
2. **Neuroektoderm** ventrální stěny diencefalonu

F. Netter M.D.

EMBRYONÁLNÍ VÝVOJ HYPOFÝZY

Development of the Hypophysis

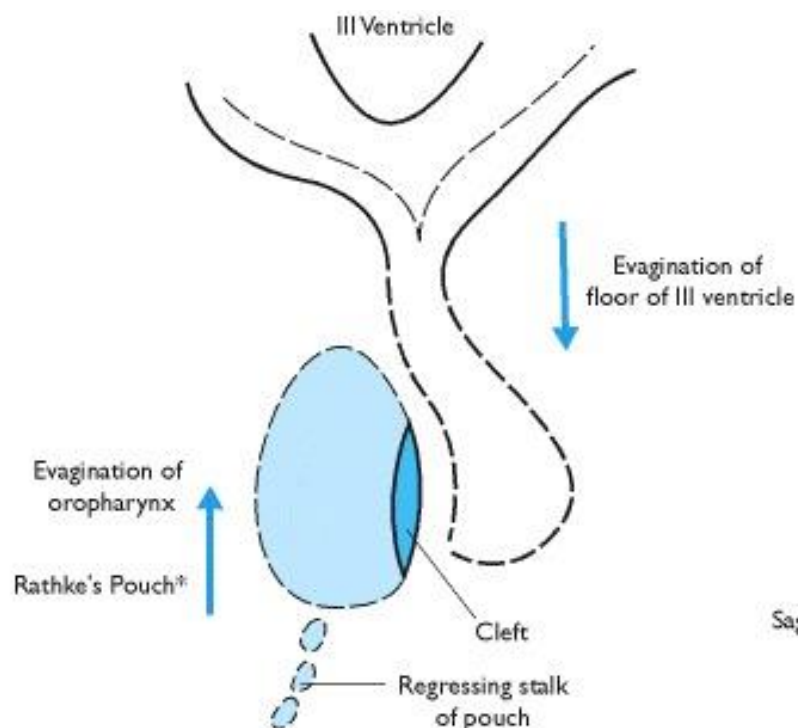
4. týden - Rathkeho výchlípka

5. týden - růst, kontakt s divertikulem prosencephalonu (infundibulum)

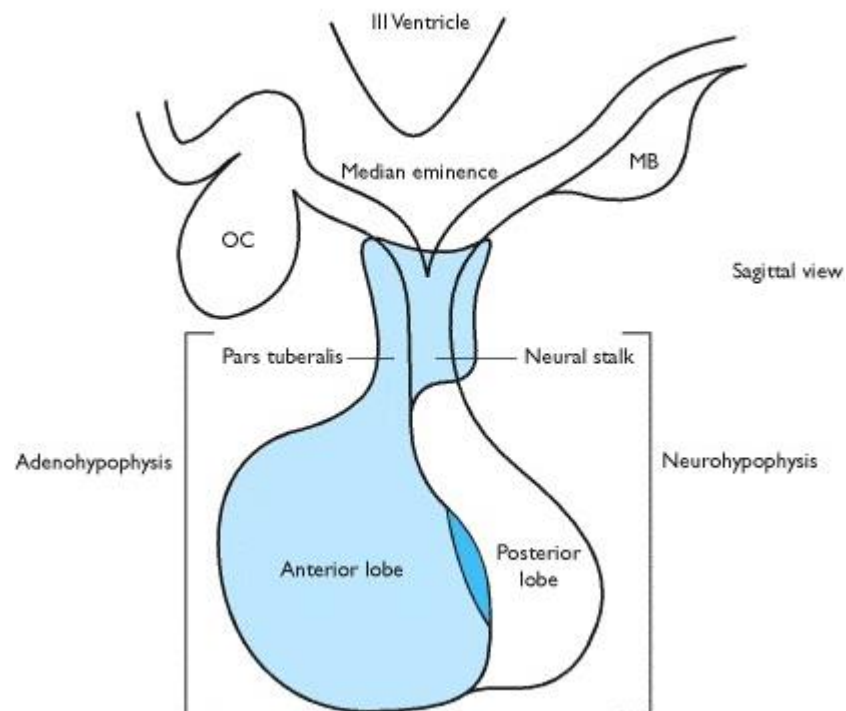
6. týden - spojení Rathkeho výchlípky a stomodea zaniká

10. týden - detekovatelné hladiny GH a ACTH

16. týden - adenohipofýza plně diferencovaná

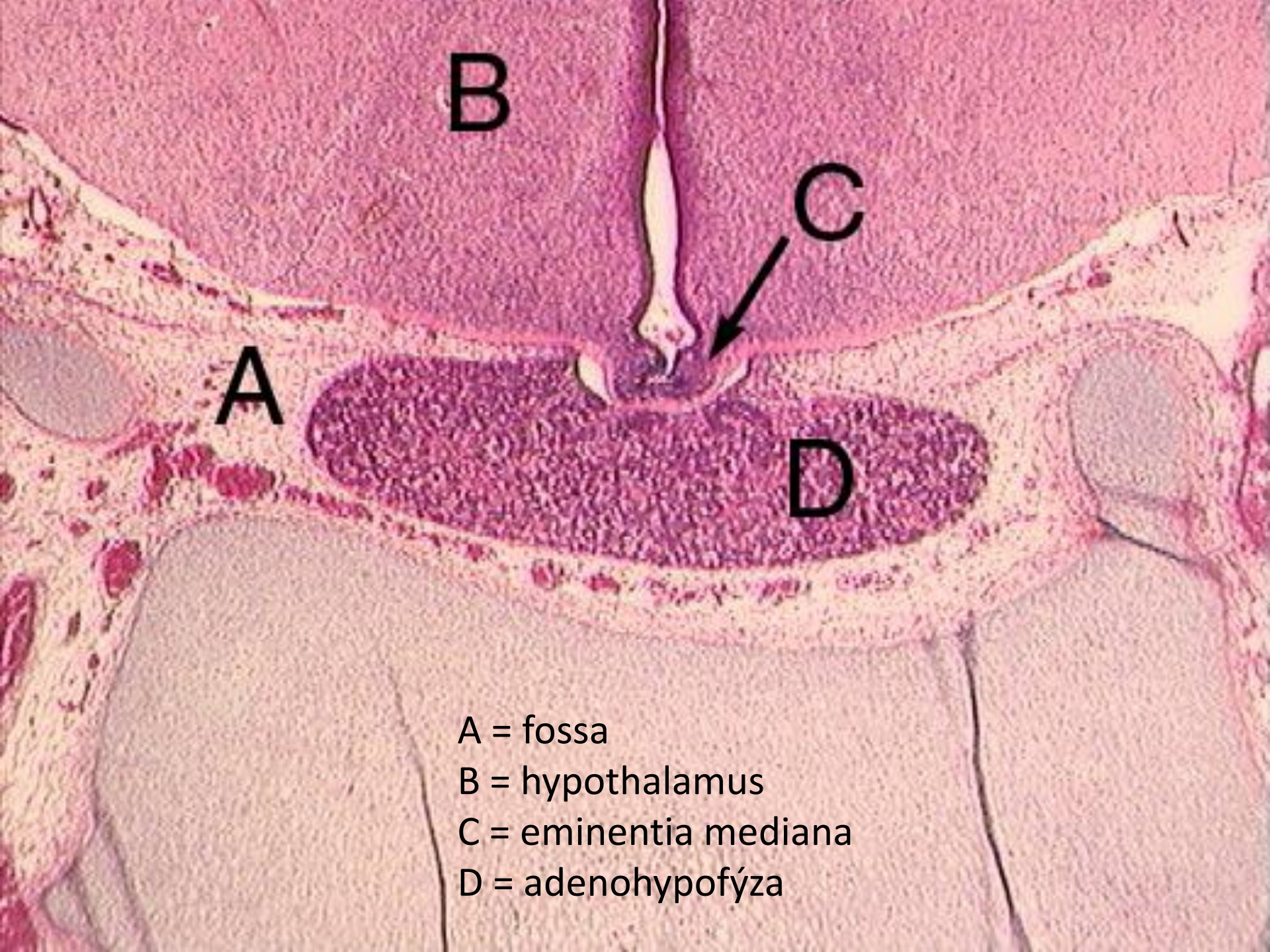

Sagittal view

Sagittal view

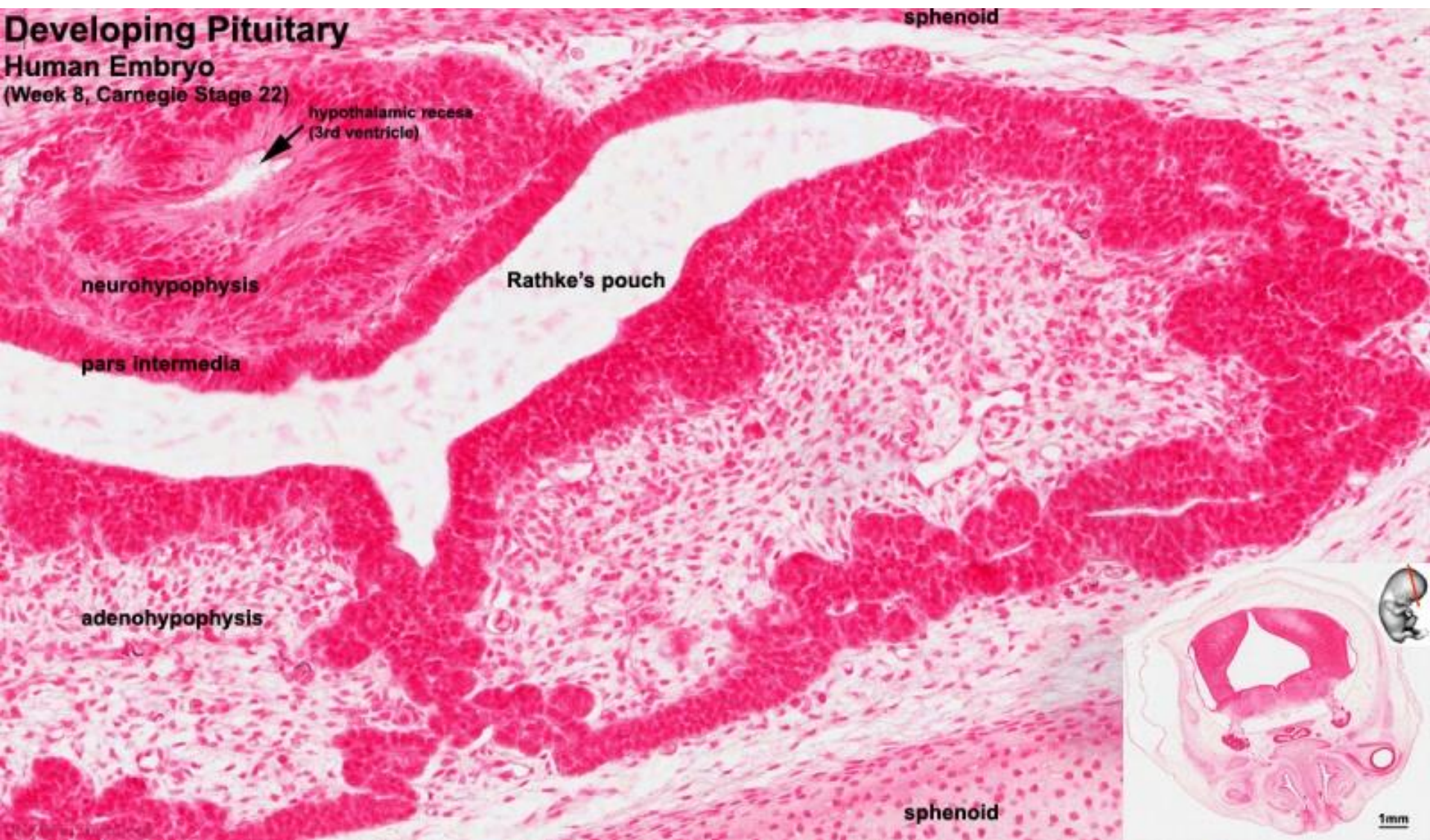
- A = fossa
- B = hypothalamus
- C = eminentia mediana
- D = adenohypofýza

Developing Pituitary

Human Embryo

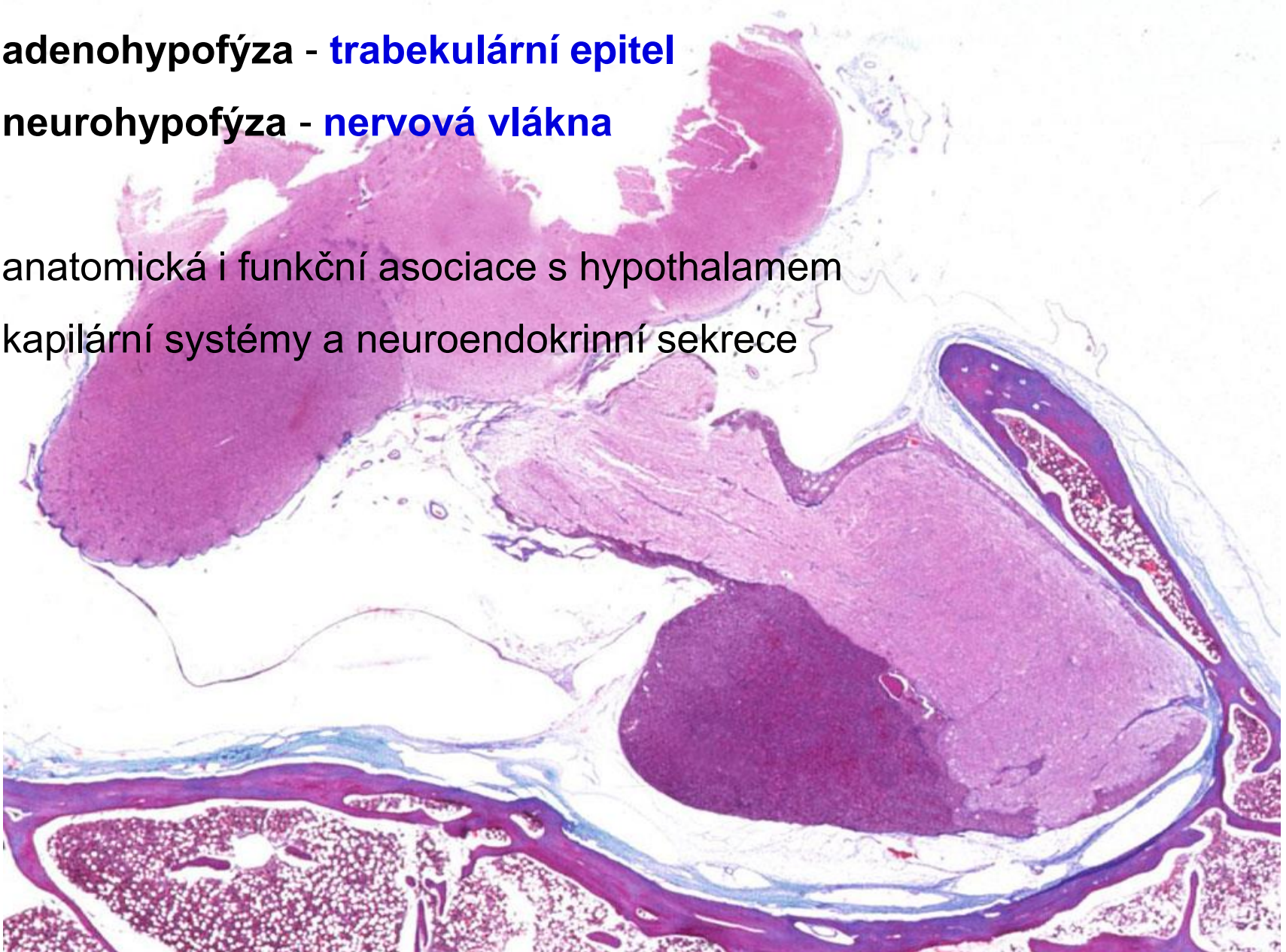
(Week 8, Carnegie Stage 22)

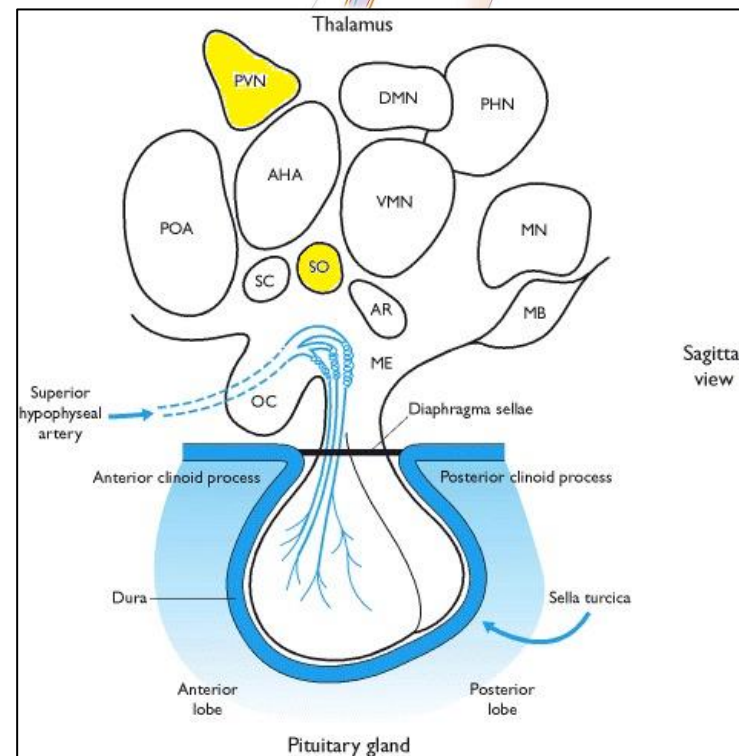
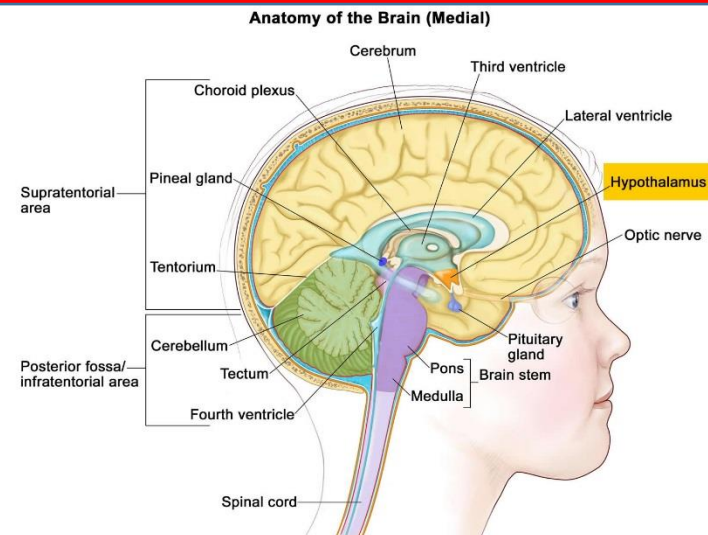
MIKROSKOPICKÁ STAVBA HYPOFÝZY

- adenohypofýza - **trabekulární epitel**
- neurohypofýza - **nervová vlákna**
- anatomická i funkční asociace s hypothalamem
- kapilární systémy a neuroendokrinní sekrece

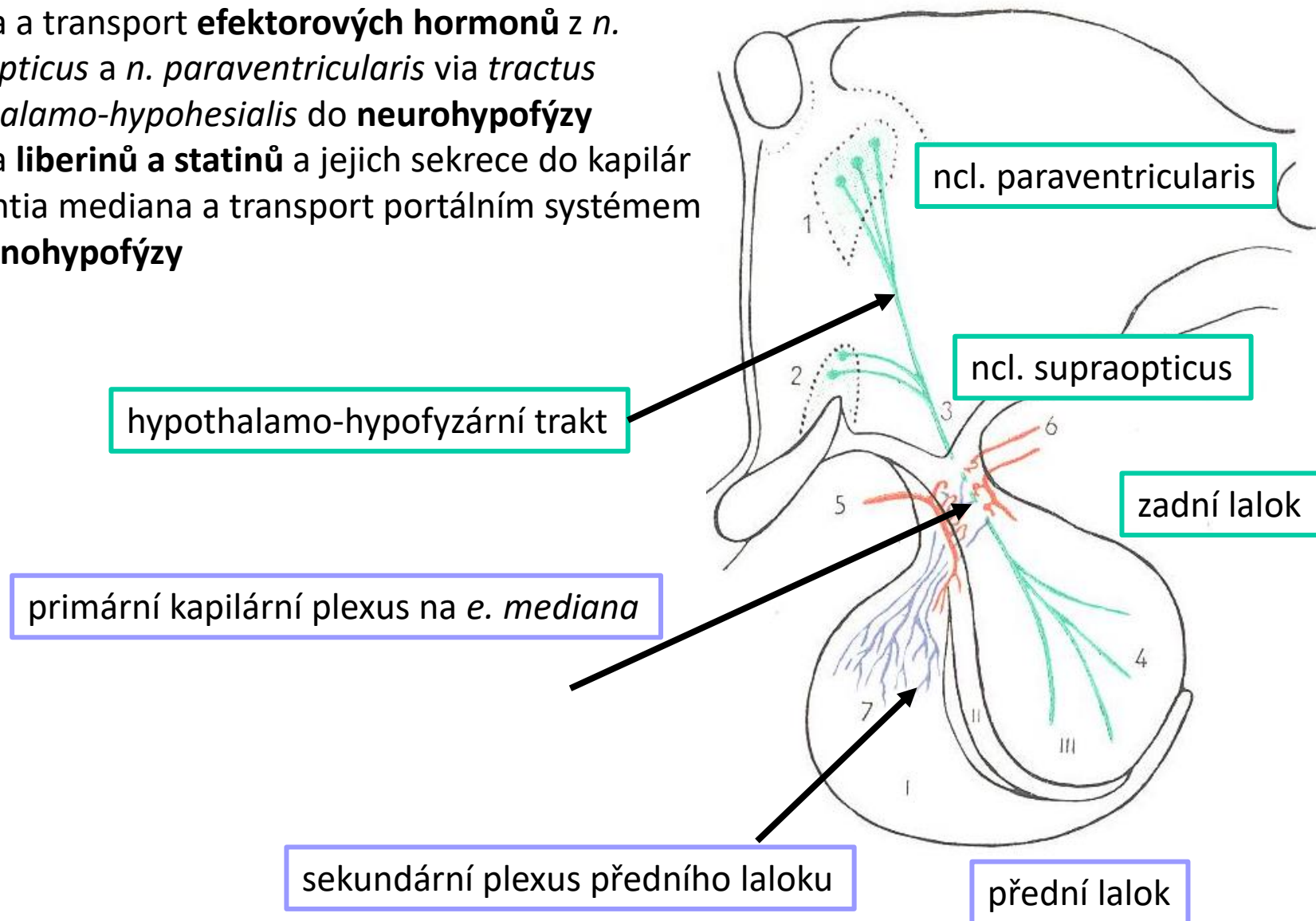
HYPOTHALAMUS

- malá oblast diencephala se složitou neuroarchitekturou, limbický systém
- komplexní funkce
  - regulace teploty, emocí, příjmu potravy, cirkadiánních rytmů
  - hormonální regulace na základě různých podnětů (osmorecepce, koncentrace živin, elektrolytů, systémové funkce - bolest)
- **neurosekrece z hypothalamických jader**
  - *n. supraopticus, n. paraventricularis*: magnocelulární neurony → *tractus hypothalamo-hypophysialis*
  - hormony **oxytocin, vasopresin** vylučované neurohypofýzou
  - parvocelulární neurony → *kapiláry eminentia mediana*: hypofyzární portální systém
  - hormony **statiny a liberiny** řídící sekreci z adenohypofýzy

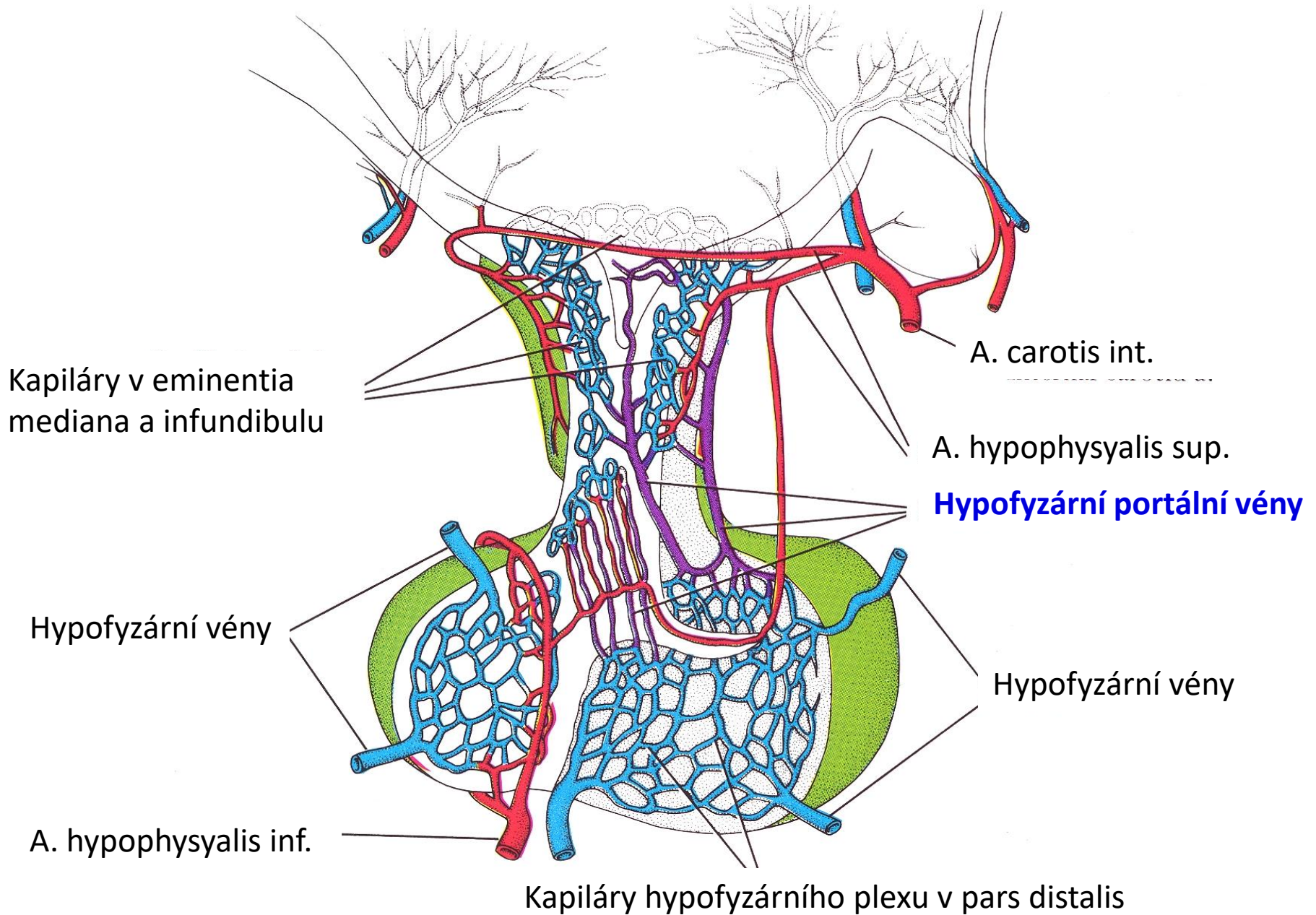
MECHANISMUS NEUROSEKRECE

- syntéza a transport **efektorových hormonů** z *n. supraopticus* a *n. paraventricularis* via *tractus hypothalamo-hypohesialis* do **neurohypofýzy**
- syntéza **liberinů a statinů** a jejich sekrece do kapilár eminentia mediana a transport portálním systémem do **adenohypofýzy**

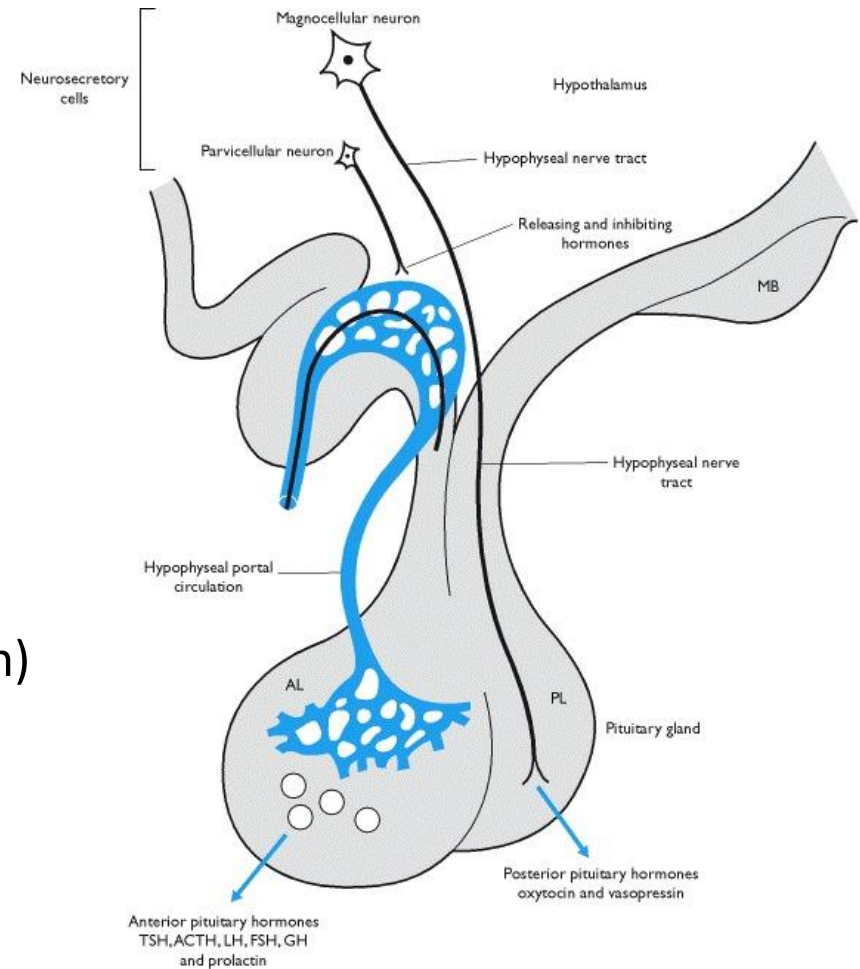

KAPILÁRNÍ SYSTÉMY HYPOFÝZY

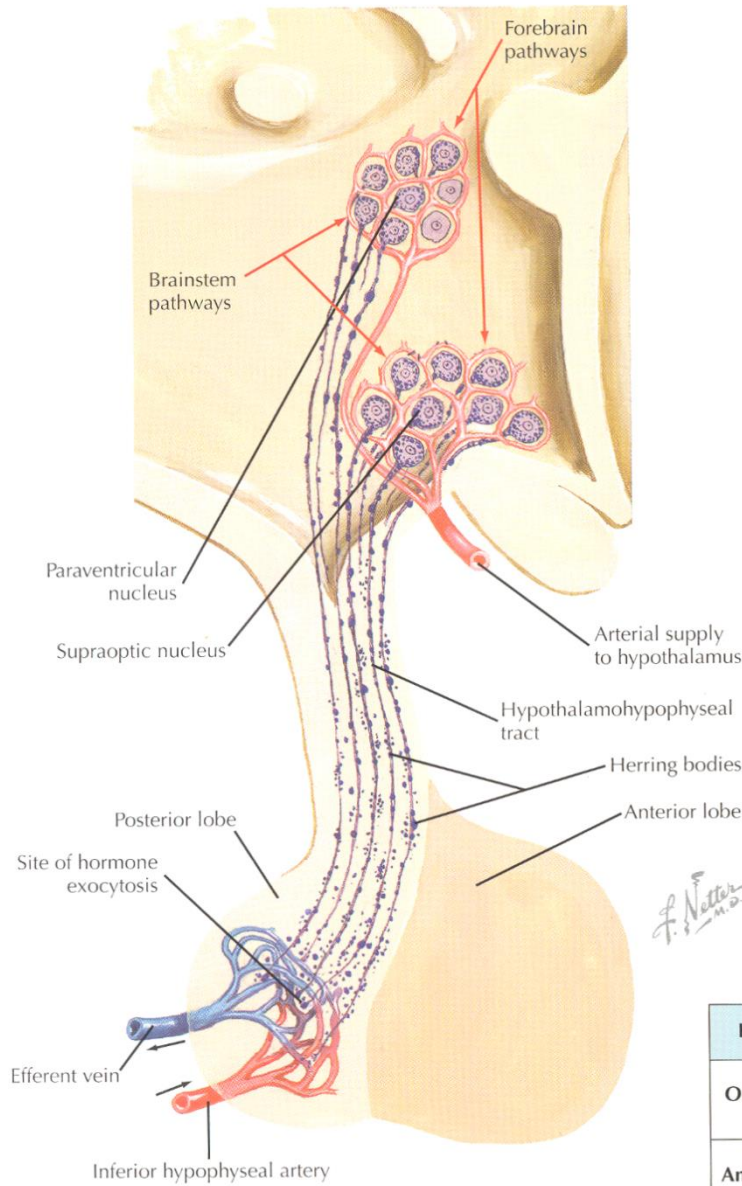

NEUROHYPOFÝZA

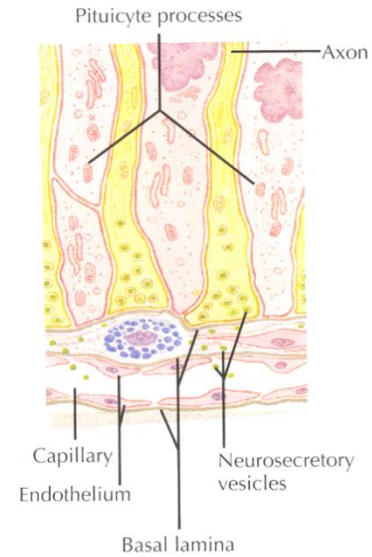
- **nemyelinizovaná nervová vlákna**
  - axony neurosekrečních buněk (100 000) hypotalamických jader (*n. supraopticus* a *n. paraventricularis*)
- **pituicyty** (neuroglie)
  - astrocyty, sekrece z neurosekrečních terminí - lokální kontrola
  - **Herringova tělíska** – neurosekreční zakončení – dilatace poblíž kapilár
- **hormony**
  - oxytocin (OT)
  - antidiuretický hormon (ADH, vasopresin)

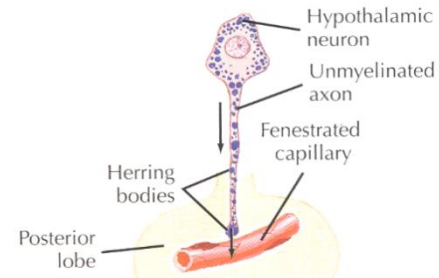
NEUROHYPOFÝZA

▼ Neurosecretory Ending (posterior pituitary).

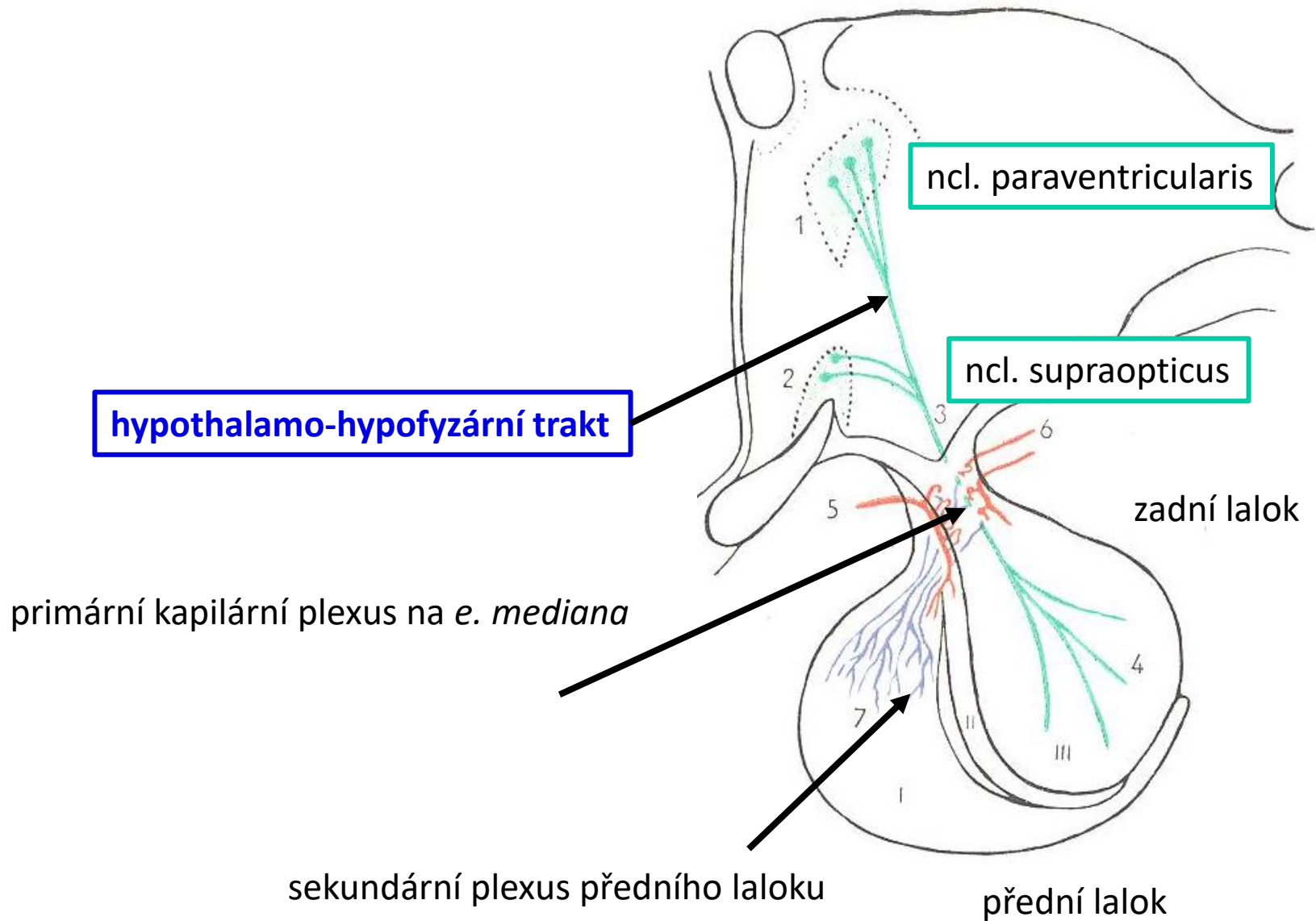
▼ Origin of ADH.

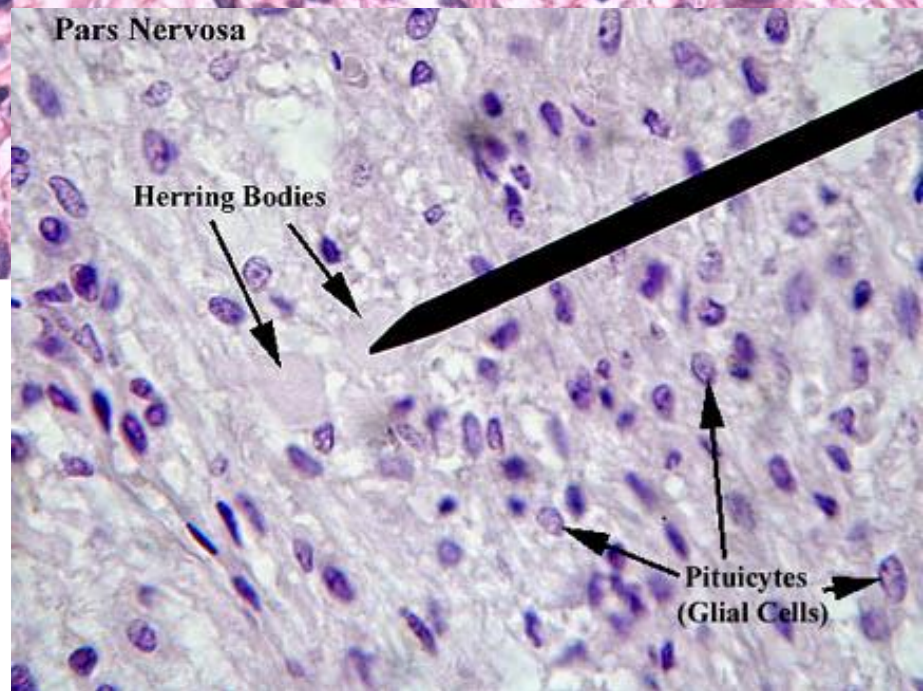
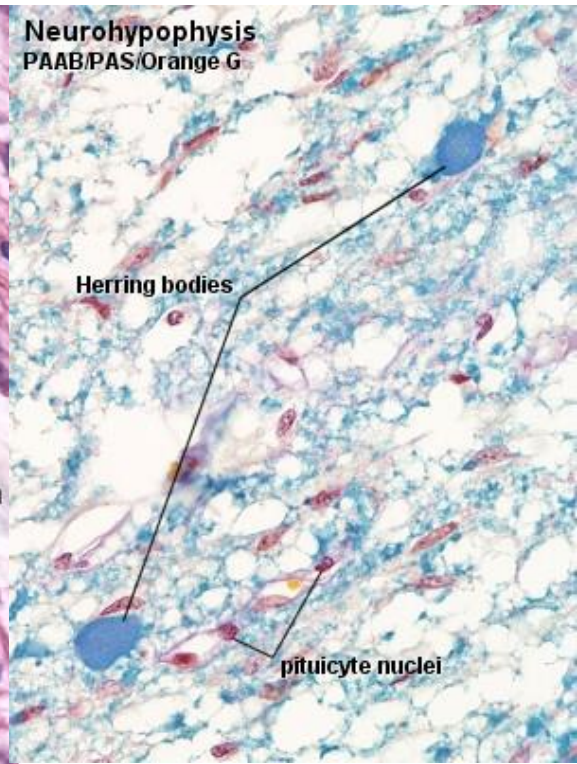
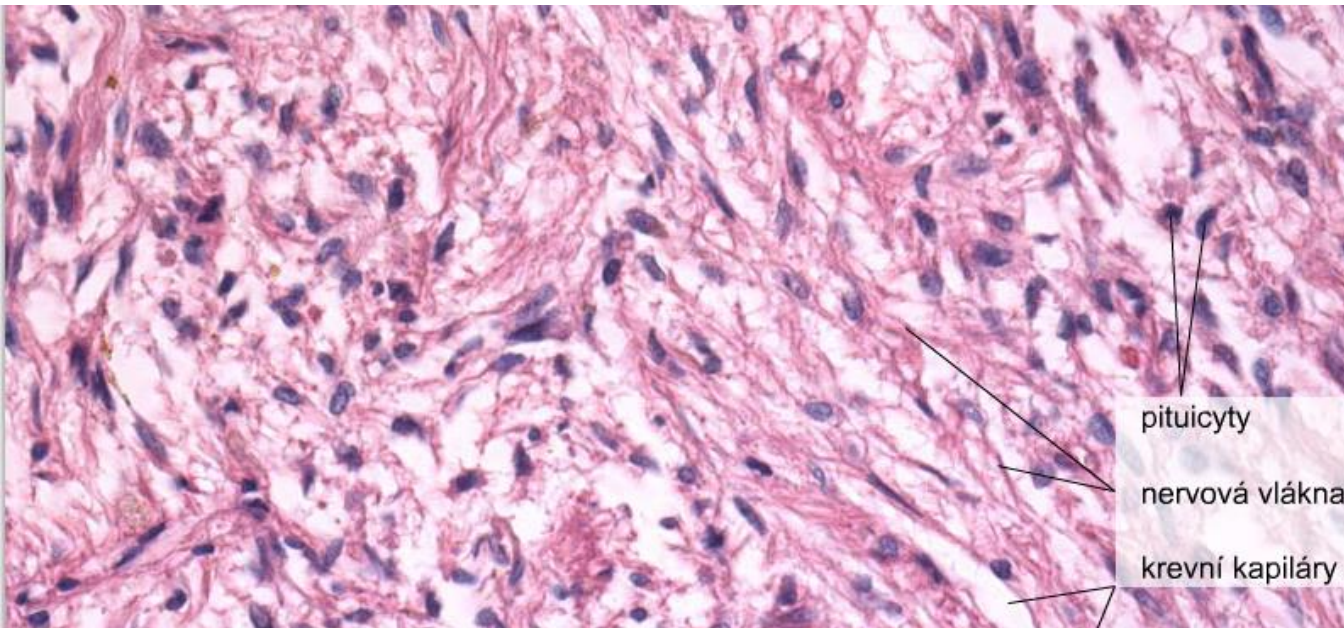
Hormone	Principal Action	Principal Nucleus of Origin
Oxytocin (OXY)	Uterine contraction, milk ejection	Paraventricular
Anti-diuretic hormone (ADH)	Water excretion in kidney, arteriolar constriction	Supraoptic

NEUROHYPOFÝZA

NEUROHYPOFÝZA

pituicyty
nervová vlákna
krevní kapilára

20 µm

Herring bodies

pituicyte nuclei

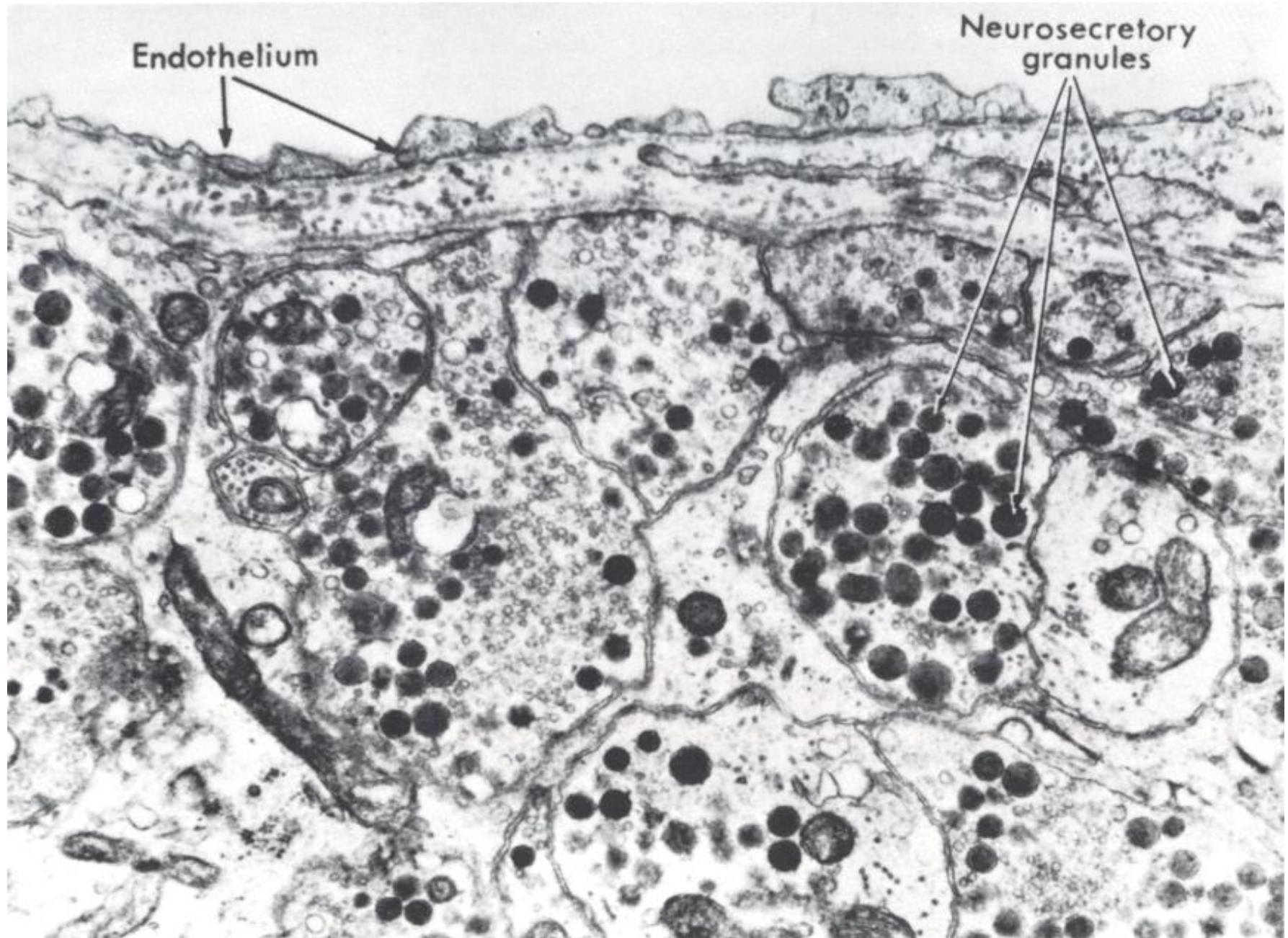
Pars Nervosa

Herring Bodies

Pituicytes
(Glial Cells)

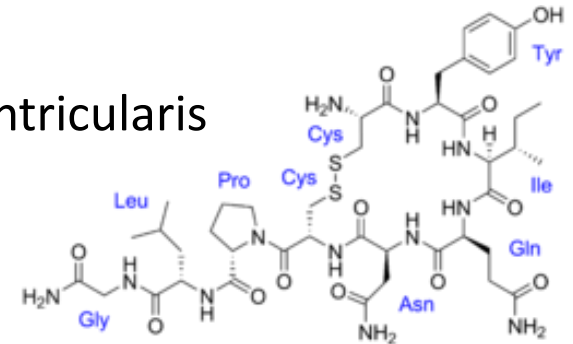

NEUROHYPOFÝZA – HERRINGOVA TĚLÍSKA

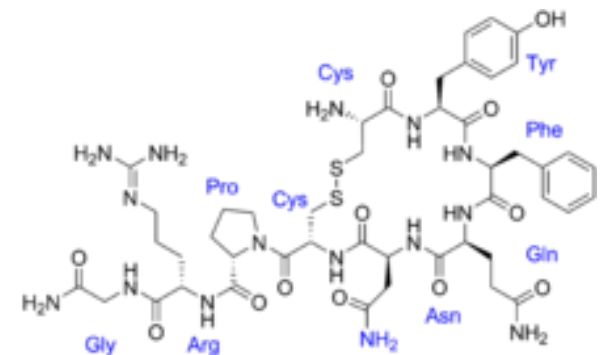
Oxytocin

- nonapeptid
- magnocellulární neurony n. supraopticus a paraventricularis
- OR - G-protein coupled receptor
- laktace (→ myoepitelie mléčné žlázy)
- kontrakce myometria
- behaviorální účinek

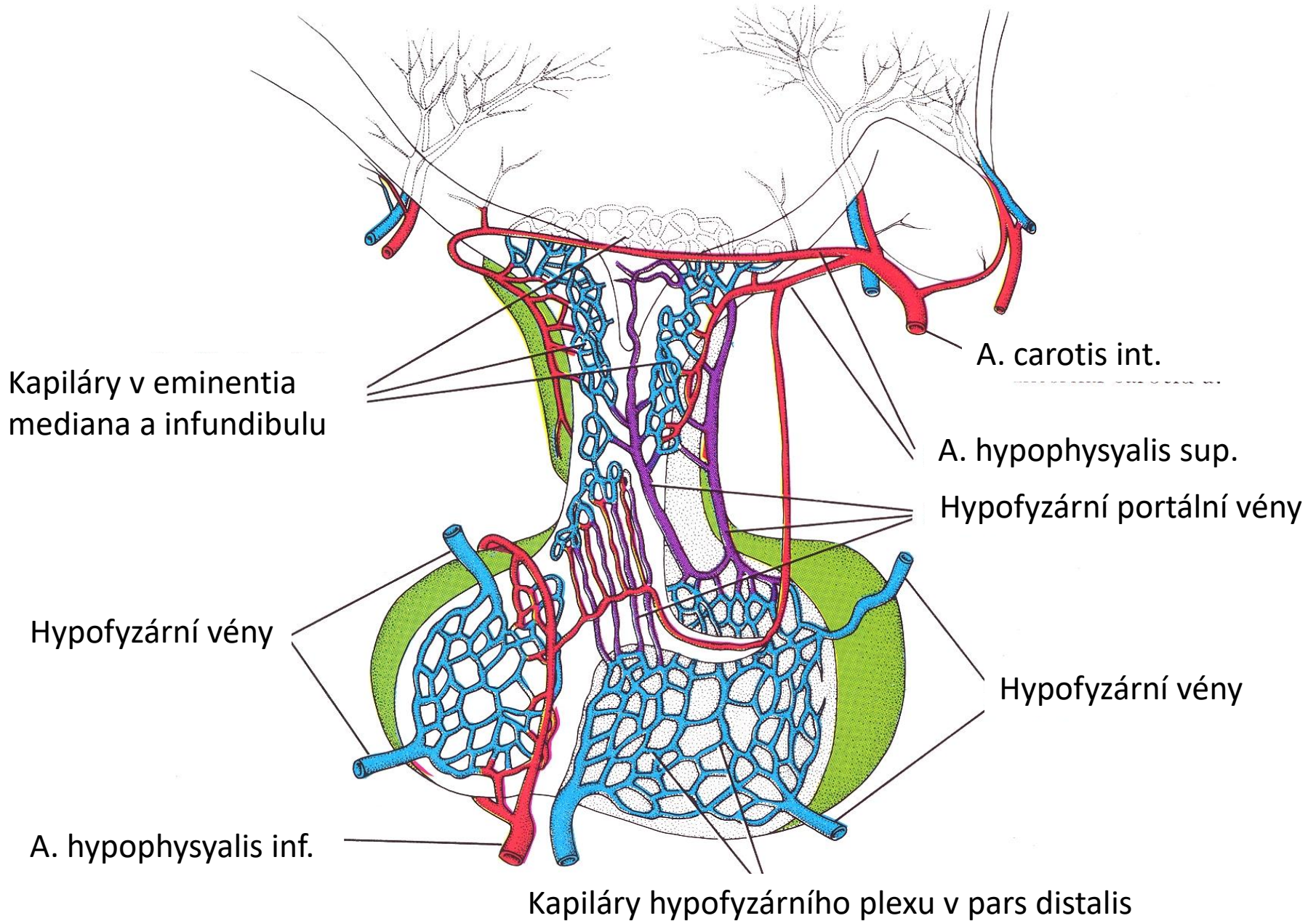

ADH - vasopressin

- nonapeptid
- retence vody
- epitelie *t. reuniens* a *d. colligens*
- kontrakce svaloviny t.media cév
- diabetes insipidus, hypernatremia, polyuremia

ADENOHYPOFÝZA

Chromofilní buňky

- Acidofilní

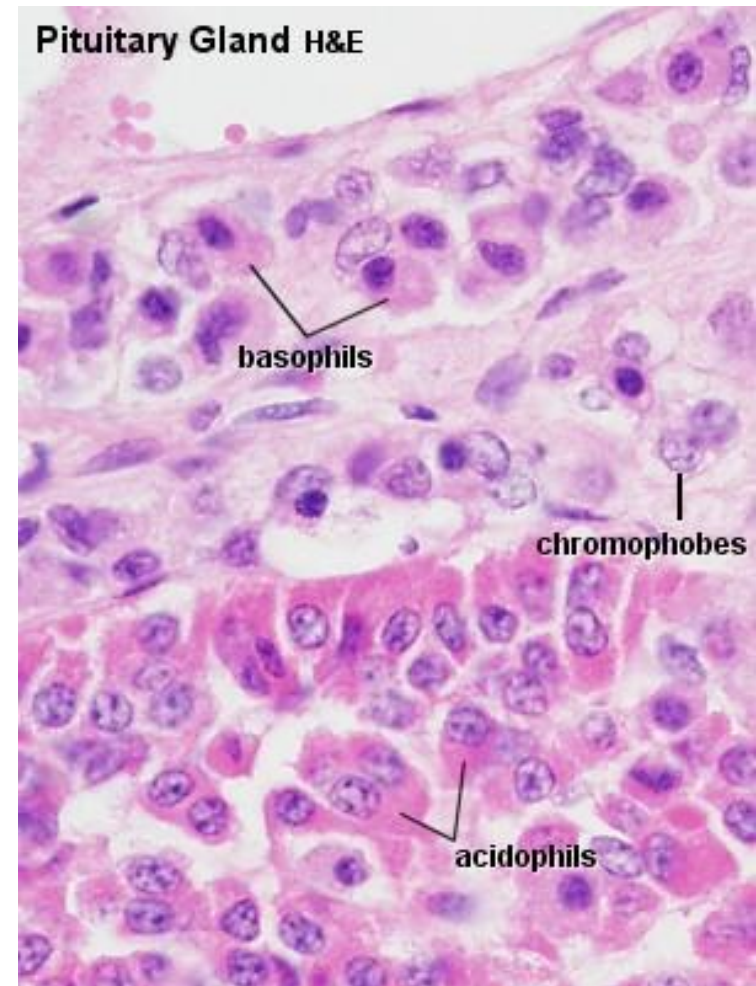
NEGLANDOTROPNÍ

- přímý účinek na cílové tkáně

- Bazofilní

GLANDOTROPNÍ

- regulace ostatních endokrinních žláz

Chromofobní buňky

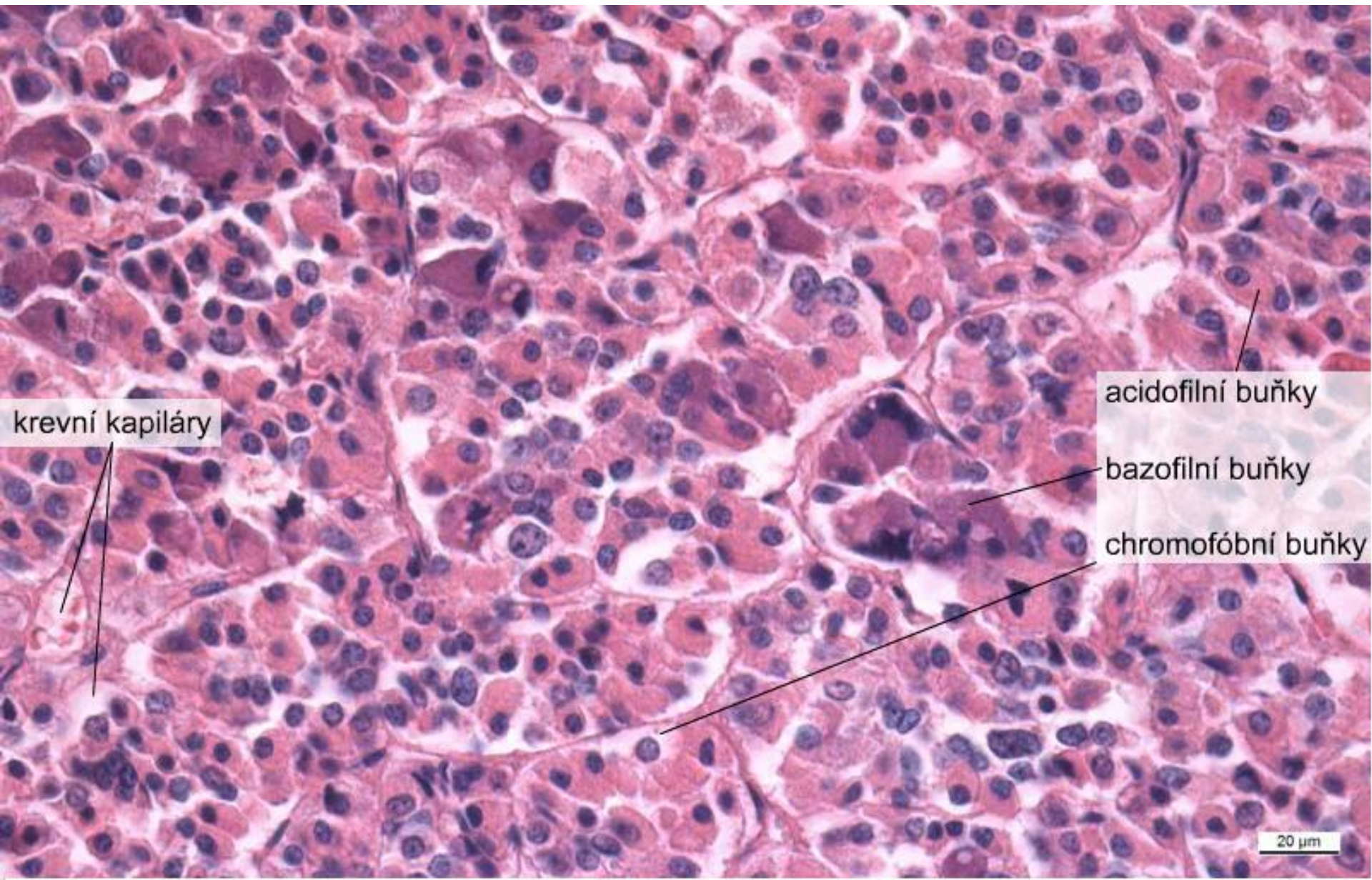
- nediferencované b.
- degranulované chromofilní b.
- stromální b.

Folikulostromální buňky

- nejasná funkce
- produkce cytokinů
- možná charakter kmenových buněk

ADENOHYPOFÝZA

krevní kapiláry

acidofilní buňky

bazofilní buňky

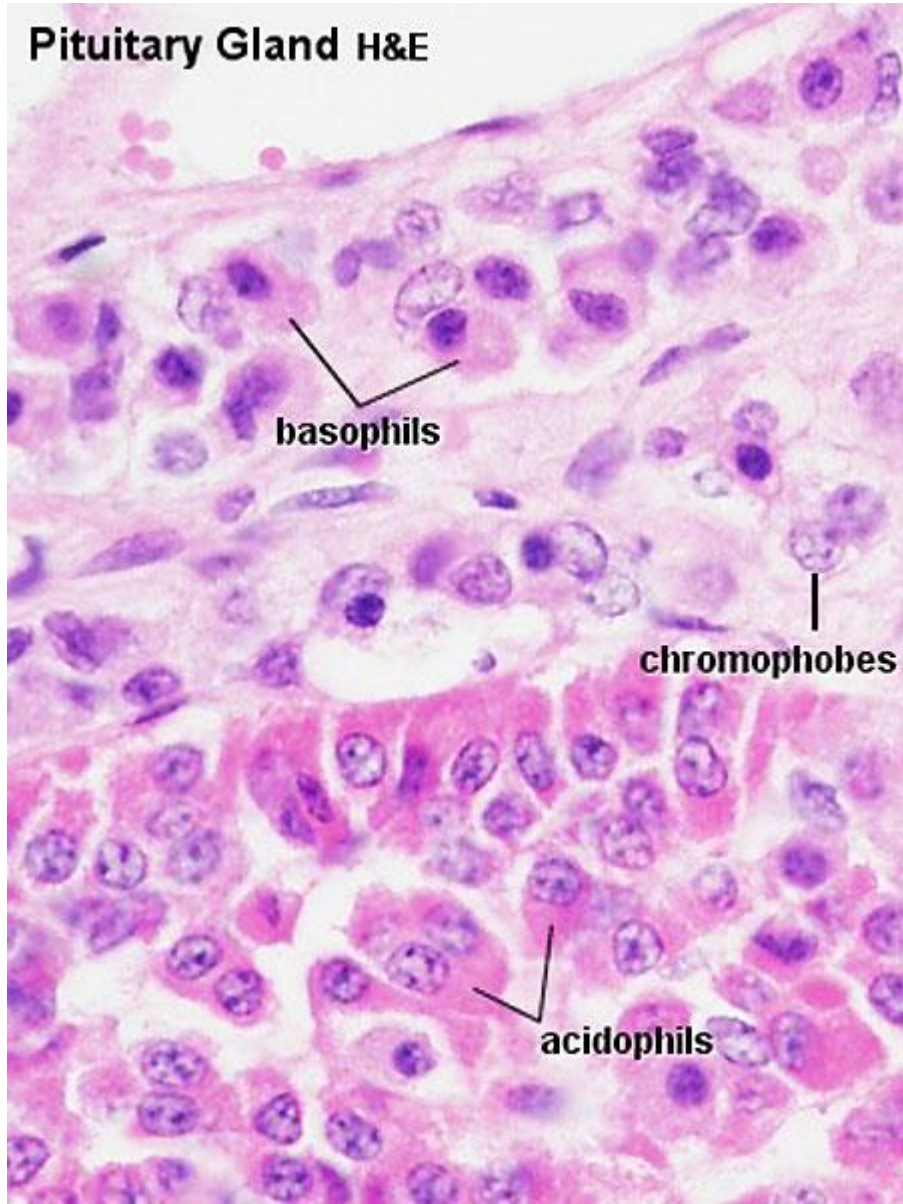
chromofóbní buňky

20 μm

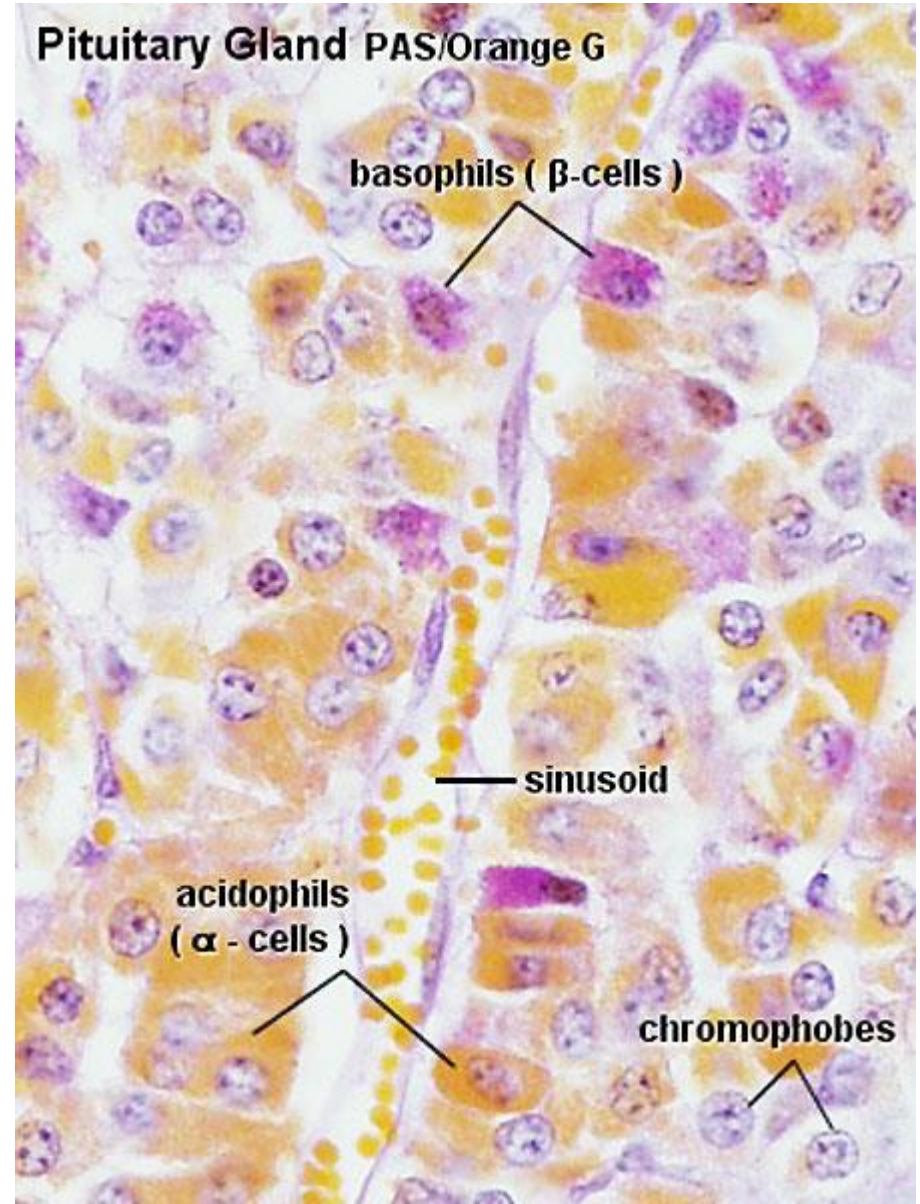

ADENOHYPOFÝZA

Pituitary Gland H&E

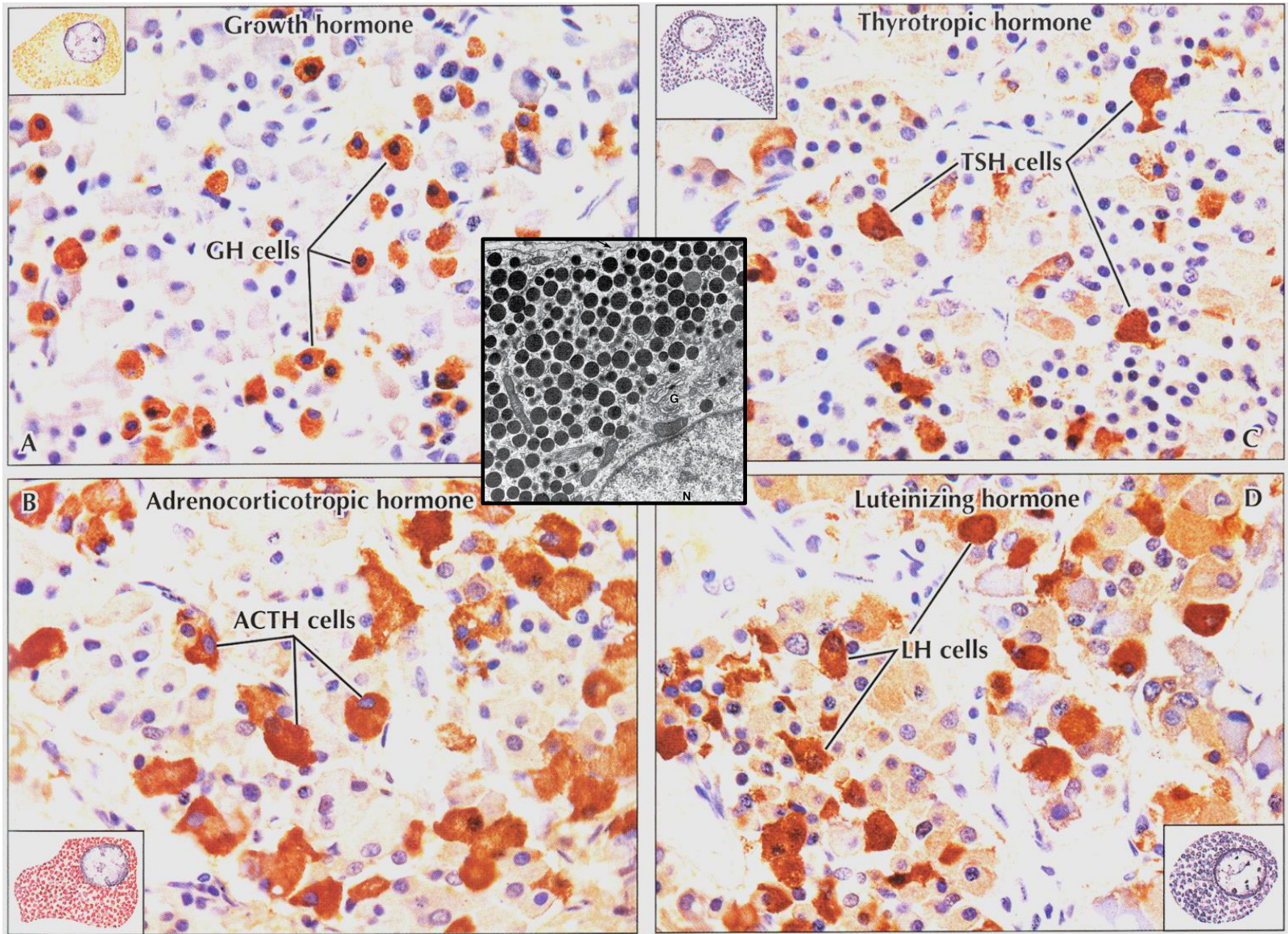

Pituitary Gland PAS/Orange G

ADENOHYPOFÝZA

REGULACE HORMONY HYPOTHALAMU

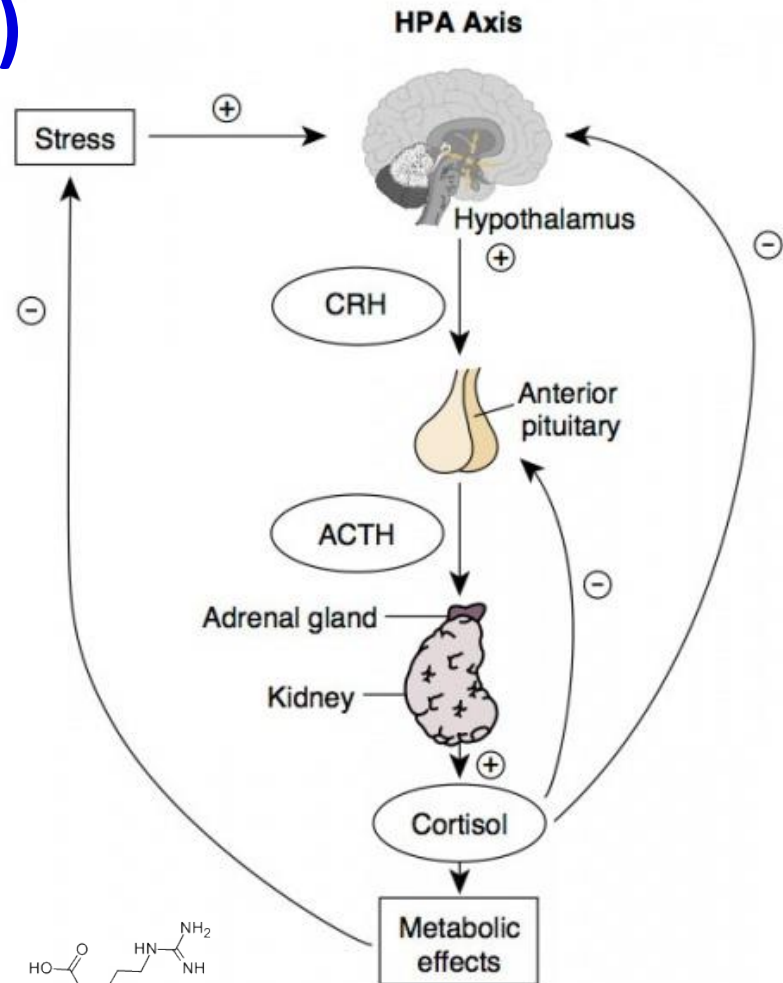
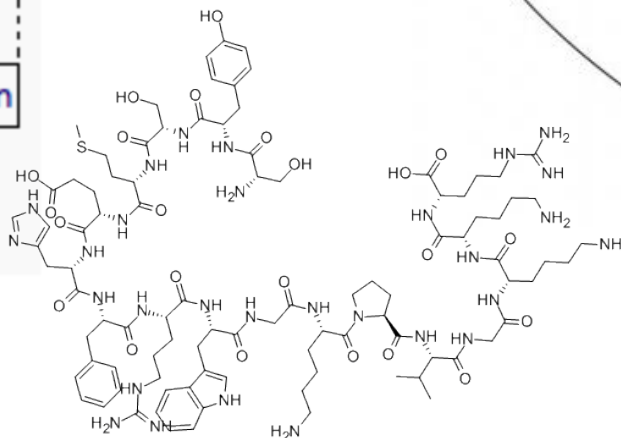
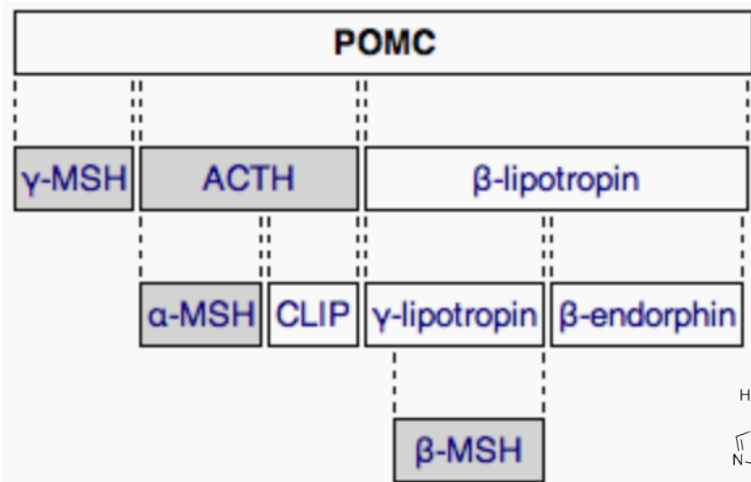
- gonadoliberin → FSH a LH
- kortikoliberin → kortikotropin
- thyreoliberin → thyreotropin
- *prolactin releasing hormone (?)* → *prolaktin*
- somatoliberin → somatotropin
- follistatin — FSH a LH
- somatostatin — somatotropin, TSH
- dopamin — prolaktin

”FLAT PEG”

- FSH
- LH
- ACTH
- TSH
- Prolaktin
- Endorfiny
- Růstový hormon (growth)

Pro-opio-melanocortin (POMC)

- drsné ER → pre-prohormon různé tkáně
- ACTH (kůra nadledvin → kortisol)
- MSH (melanocyty - zejména parakrinně)
- lipotropin (lipolýza, steroidogenze)
- endorfiny

FSH (folitropin), LH (lutropin)

- gonadotropní buňky adenohypofýzy v závislosti na GnRH
- glykoprotein, 30kDa
- heterodimer dvou nekovalentně spojených podjednotek (**a/α** - společná pro více hormonů - lh, FSH, TSH, hCG, **b/β** - specifická)
- FSH receptor (testes, ovaria, uterus) asociovaný s G-proteiny
  - glykosylovaná extracelulární doména 11 leucine rich repeats specifická vůči FSH
  - po vazbě ligandu aktivace G-proteinu a cAMP signální dráhy
  - alternativní aktivace MAPK kaskády (ERK)
  - komplexní signální odpověď (prostaglandiny a PLPc, NO)

FSH

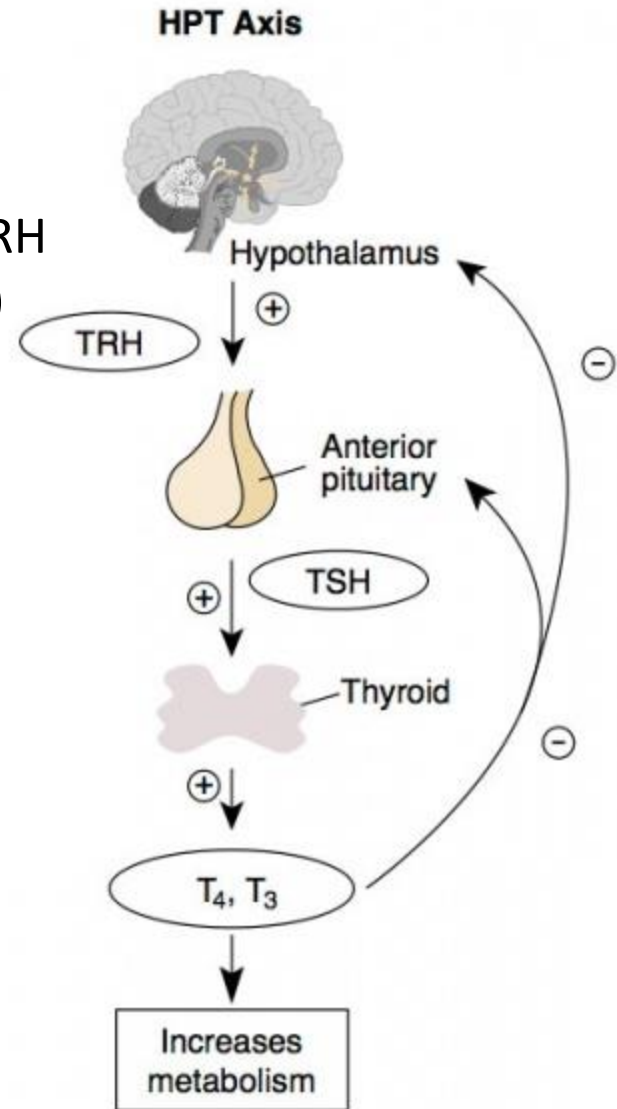
LH

ovarium	vývoj folikulů (exprese FSHR v buňkách <i>membrana granulosa</i>)	ovulace, vývoj corpus luteum, produkce androgenů v buňkách théky
testes	vývoj spermií, FSHR v Sertoliho buňkách	produkce testosteronu v Leydigových buňkách (LHR)
extragonadální	FSHR v sekrečním endometriu luteální fáze uteru (endometriální funkce, embryo-endometriální interakce)	uterus, seminální váčky, prostata, kůže... neznámá funkce

TSH, thyrotropin

- thyrotropní buňky adenohipofýzy v závislosti na TRH
- indukuje produkci T₄ (thyroxin) a T₃ (trijodtyronin)
- glykoprotein, 28,5 kDa, heterodimer nekovalentně spojených podjednotek (α, β)
- TSH receptor na thyroideálních folikulárních buňkách
  - G-proteinová signální kaskáda → adenylylcykláza
  - cAMP → jodové kanály (pendrin), transkripce thyreoglobulinu, endo- a exocytická dráha
- krosreaktivita s hCG → v těhotenství alterace syntézy thyroideálních hormonů (gestační hyperthyroidismus)

GH, somatotropin, růstový hormon

- somatotropní buňky adenohypofýzy v závislosti na GHRH (somatokrinin)
- několik molekulárních isoform (alternativní sestřih), ~20-24 kDa
- široké spektrum cílových buněčných typů i fyziologických dějů
  - transkripce DNA, translace RNA, proteosyntéza
  - využití tuků (mobilizace mastných kyselin, konverze na acetyl-CoA)
  - inhibice přímého využití glukózy, stimulace glukoneogeneze
  - transport aminokyselin
  - proteosyntéza v chondrocytech a osteoblastech, proliferace, osteogeneze
- GHR v různých tkáních
  - RTK, JAK-STAT
- somatomediny
  - malé proteiny (MW 7,5 kDa) typu IGF, produkované játry
- rozmanité projevy deregulace GH

ADENOHYPOFÝZA – DALŠÍ HORMONY A CYTOKINY

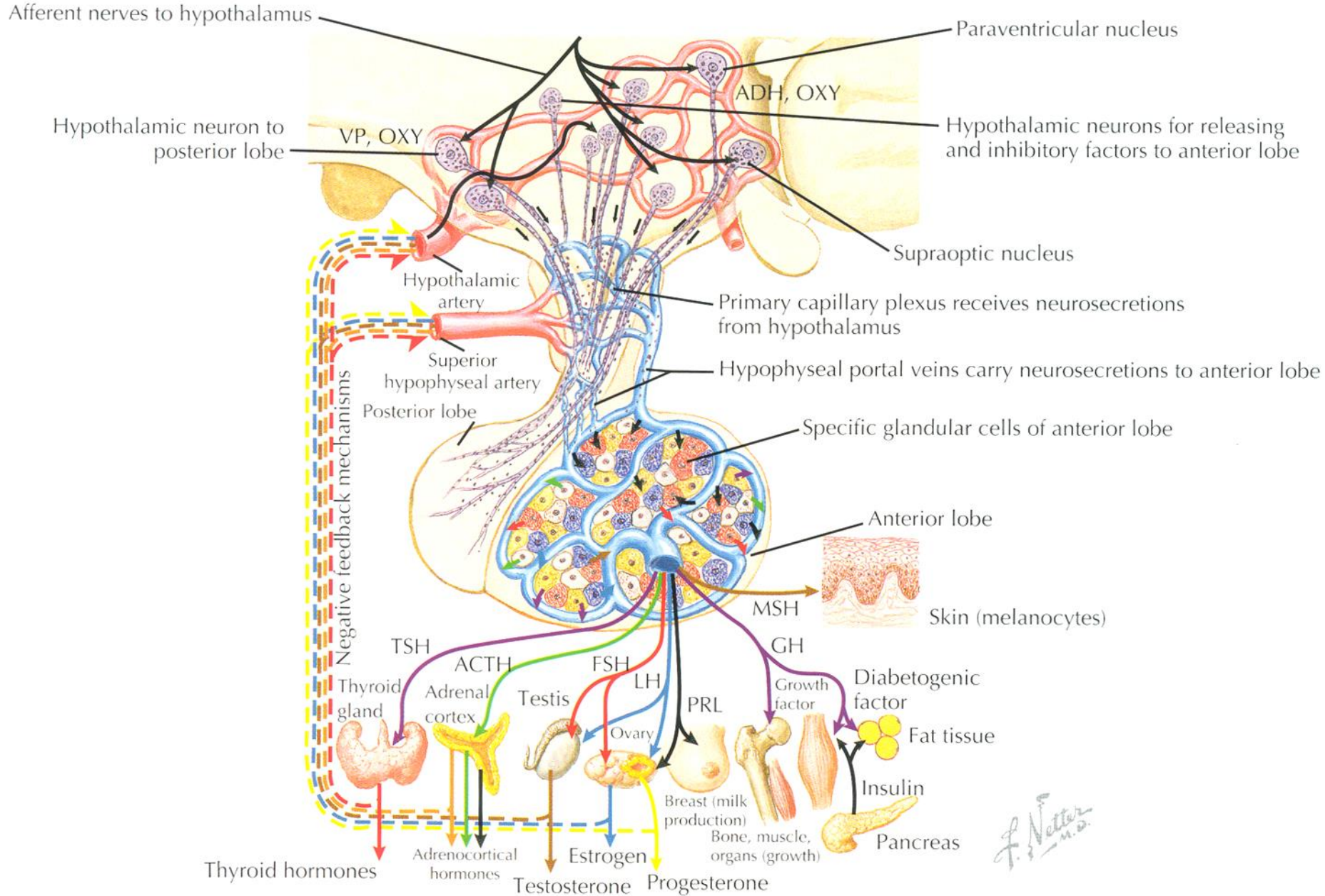
Table 2. Nonclassical Anterior Pituitary Substances and Cell(s) of Origin

<i>Substances</i>	<i>Cell Types</i>
PEPTIDES	
ACTIVIN B, INHIBIN, FOLLISTATIN	F,G
ALDOSTERONE STIMULATING FACTOR	UN
ANGIOTENSIN II (ANGIOTENSINOGEN, ANGIOTENSIN I CONVERTING ENZYME, CATHEPSIN B, RENIN)	C,G,L,S
ATRIAL NATURETIC PEPTIDE	G
CORTICOTROPIN-RELEASING HORMONE-BINDING PROTEIN	C
DYNORPHIN	G
GALANIN	L,S,T
GAWK (CHROMOGRANIN B)	G
GROWTH HORMONE RELEASING HORMONE	UN
HISTIDYL PROLINE DIKETOPIPERAZINE	UN
MOTILIN	S
NEUROMEDIN B	T
NEUROMEDIN U	C
NEUROPEPTIDE Y	T
NEUROTENSIN	UN
PROTEIN 7B2	G,T
SOMATOSTATIN 28	UN
SUBSTANCE P (SUBSTANCE K)	G,L,T
THYROTROPIN RELEASING HORMONE	G,L,S,T
VASOACTIVE INTESTINAL POLTPEPTIDE	G,L,T
GROWTH FACTORS	
BASIC FIBROBLAST GROWTH FACTOR	C,F
CHONDROCYTE GROWTH FACTOR	UN
EPIDERMAL GROWTH FACTOR	G,T
INSULIN-LIKE GROWTH FACTOR I	S,F
NERVE GROWTH FACTOR	UN
PITUITARY CYTOTROPIC FACTOR	UN
TRANSFORMING GROWTH FACTOR ALPHA	L,S,G
VASCULAR ENDOTHELIAL GROWTH FACTOR	F
CYTOKINES	
INTERLEUKIN-1 BETA	T
INTERLEUKIN-6	F
LEUKEMIA INHIBITORY FACTOR	C,F
NEUROTRANSMITTERS	
ACETYLCHOLINE	C,L
NITRIC OXIDE	F

C = corticotroph, F = folliculostellate cell, G = gonadotroph, L = lactotroph, S = somatotroph, T = thyrotroph, UN = unknown

ADENOHYPOFÝZA – HORMONY

F. Netter M.D.

Tumory hypofýzy

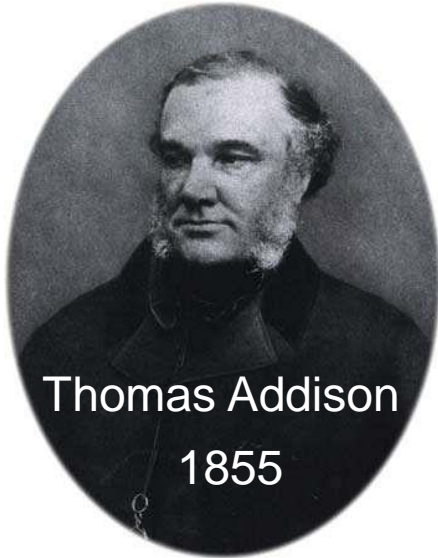
- útlak okolních struktur (optické chiasma)

Hyperfunkce endokrinní komponenty

- prolaktinom - galactorrhea
- hypogonadismus (poruchy GnRH)
- gigantismus - akromegalie
- nanismus

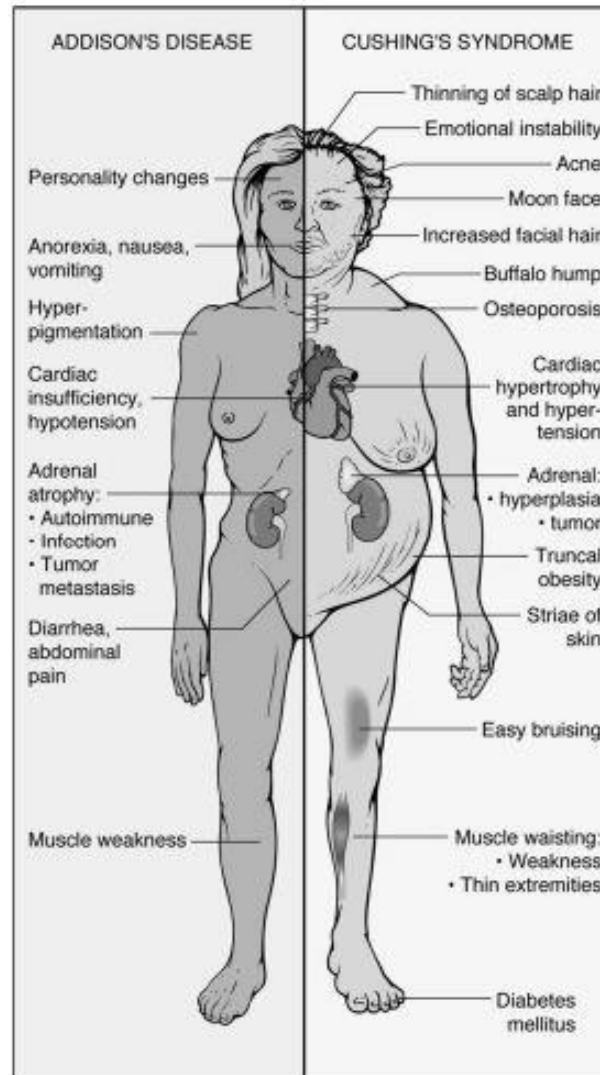
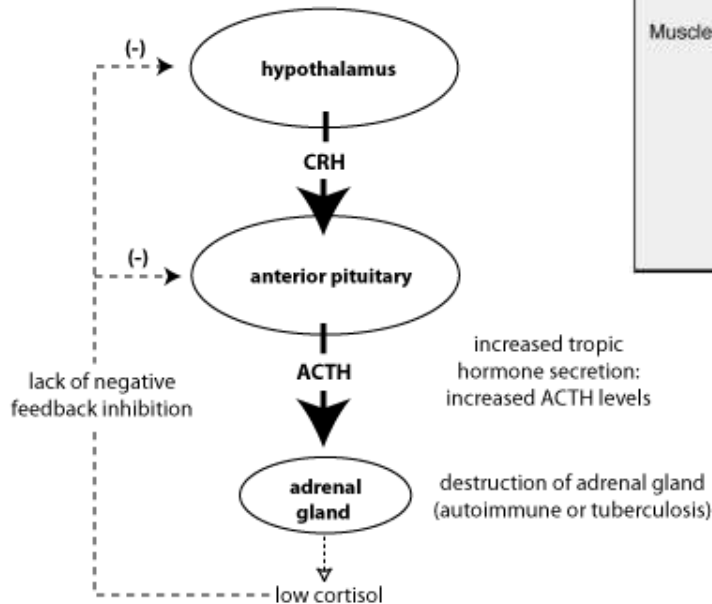

Hypofunkce kortikotropních buněk

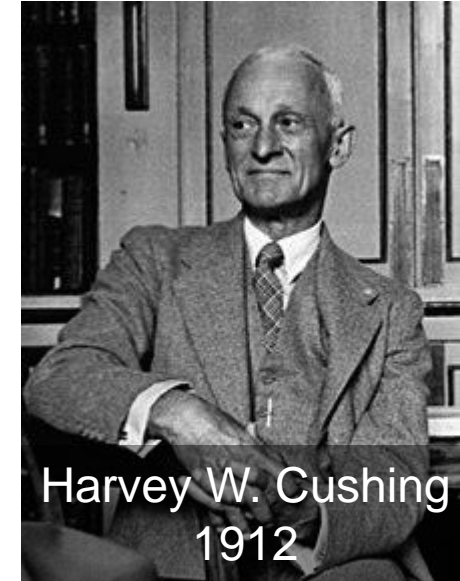

Thomas Addison
1855

Addison's Disease

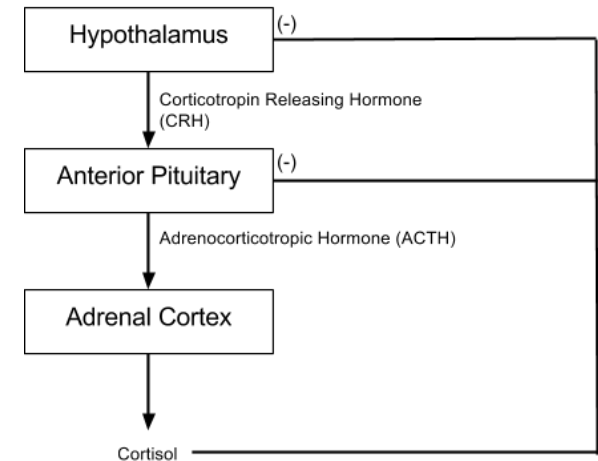

Hyperfunkce kortikotropních buněk

Harvey W. Cushing
1912

Cushing's Syndrome

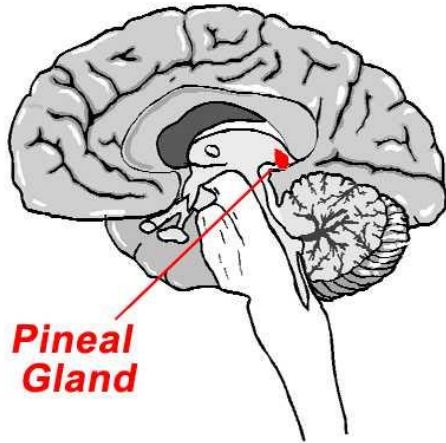
Anatomická stavba		Mikroskopická struktura			Hormony a cílové tkáně				
Přední lalok (adenohypofýza)	pars distalis	horní hypofyzární arterie →	trabekulární epitel v trámčích a clusterech, retikulární vlákna, folikulostelární buňky			nemají zřejmou hormonální aktivitu			
		eminentia mediana →	chromofobní b.	nediferencované b. degranulované chromofilní b. stromální b.					
		primární kapilární plexus, fenestrované kapiláry →	chromofilní b.	acidofilní neglandotropní	mammotropní b.	malé polypeptidy	dopamin (PIH) ⊥ PRF(?) → prolactin	změny mléčné žlázy v graviditě a aktivita v laktaci	
	portální vény →	somatotropní b.			somatostatin (GHIH) ⊥ GHRH → somatotropin (STH)		přímo játra, růstové ploténky různé další tkáně via somatomediny		
	sekundární kapilární plexus, sinusoidní kapiláry	bazofilní glandotropní		kortikotropní b.	glykoproteiny		CRH → ACTH, MSH	kortex nadledvin → kortisol melanocyty	
	pars tuberalis		thyrotropní b.	TRH → TSH		štítná žláza → thyroxin, T3			
			pars intermedia	gonadotropní b.		GnRH → FSH (ICSH), LH	gonády → androgeny, estrogeny, progesteron		
	Zadní lalok (neurohypofýza)	infundibulum	dolní hypofyzární arterie →	nemyelinizované axony hypothalamických neuronů n. supraopticus, n. paraventricularis (tractus hypothalamo-hypophysialis), pituicyty			malé peptidy	ADH	tubulus reuniens, ductus colligens t.media cév
		pars nervosa	kapilární plexus, fenestrované kapiláry					oxytocin	myometrium uteru během gravidity myoepithelium mléčné žlázy v laktaci

Anolis rudokrký

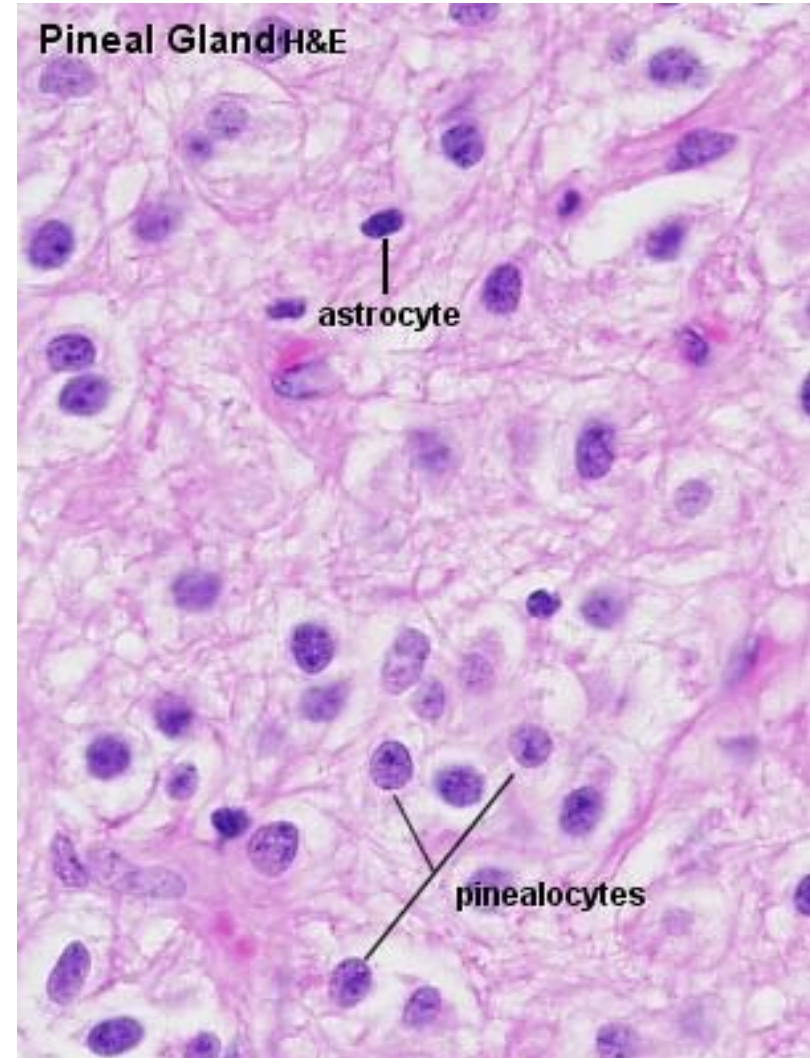

**Parietální oko
→ epifýza**

EPIFÝZA (C. PINEALE)

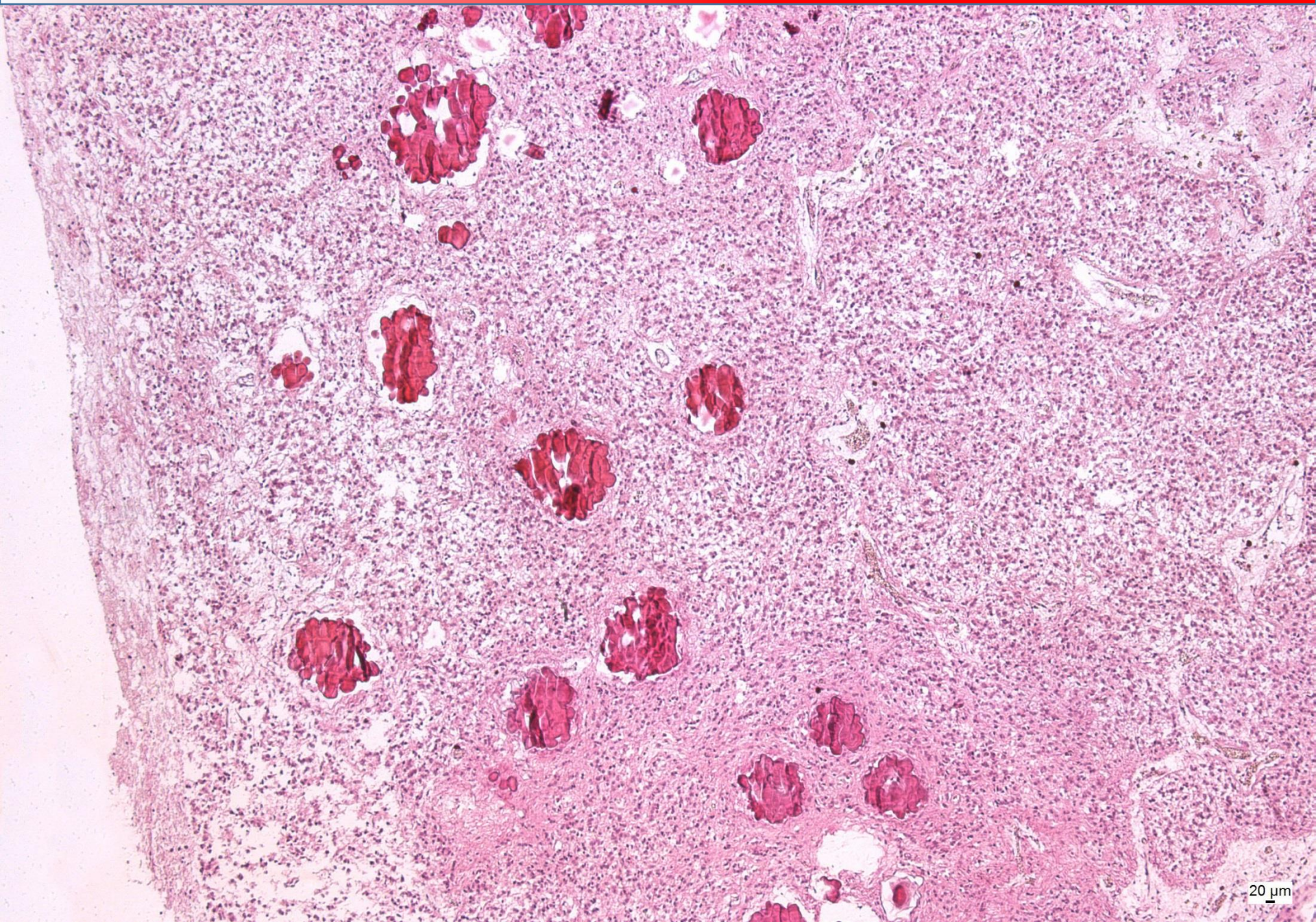

- epithalamus
- vazivové pouzdro navazující na pia mater
- tenká vazivová septa
- nemyelinizovaná nervová vlákna
- **pinealocyty** (95%, velké, světlé, kulatá jádra)
- intersticiální neuroglie (astrocyty, tmavé, podlouhlá jádra)
- **acervulus cerebri**
- **melatonin**

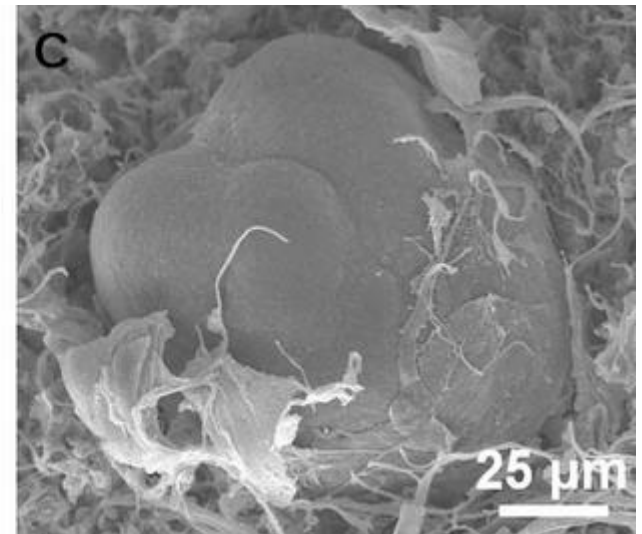
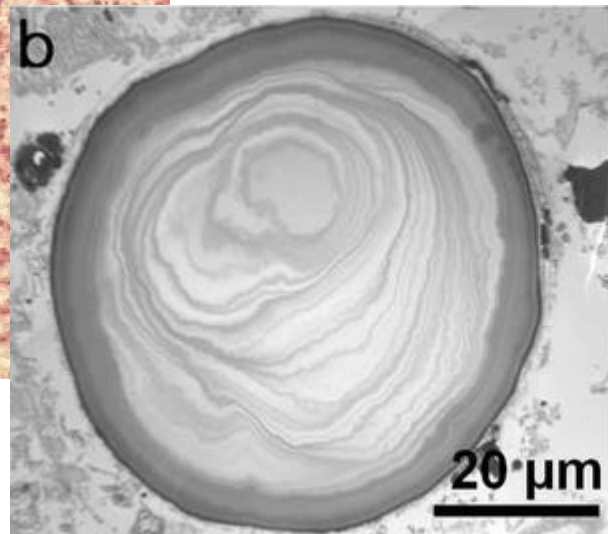
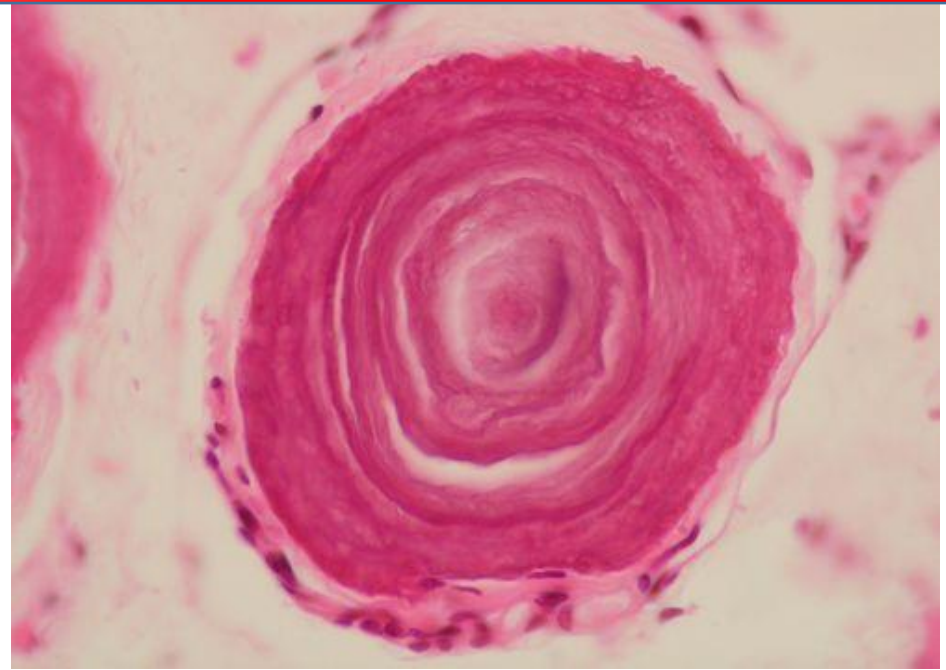
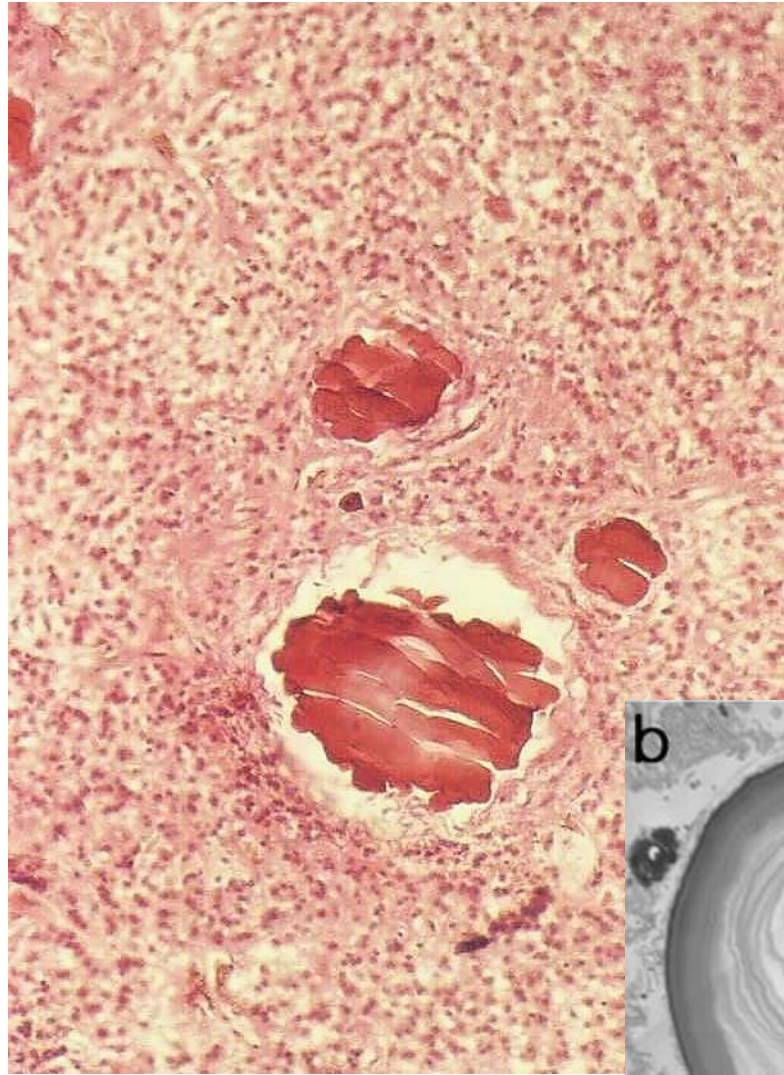
EPIFÝZA (C. PINEALE)

20 μ m

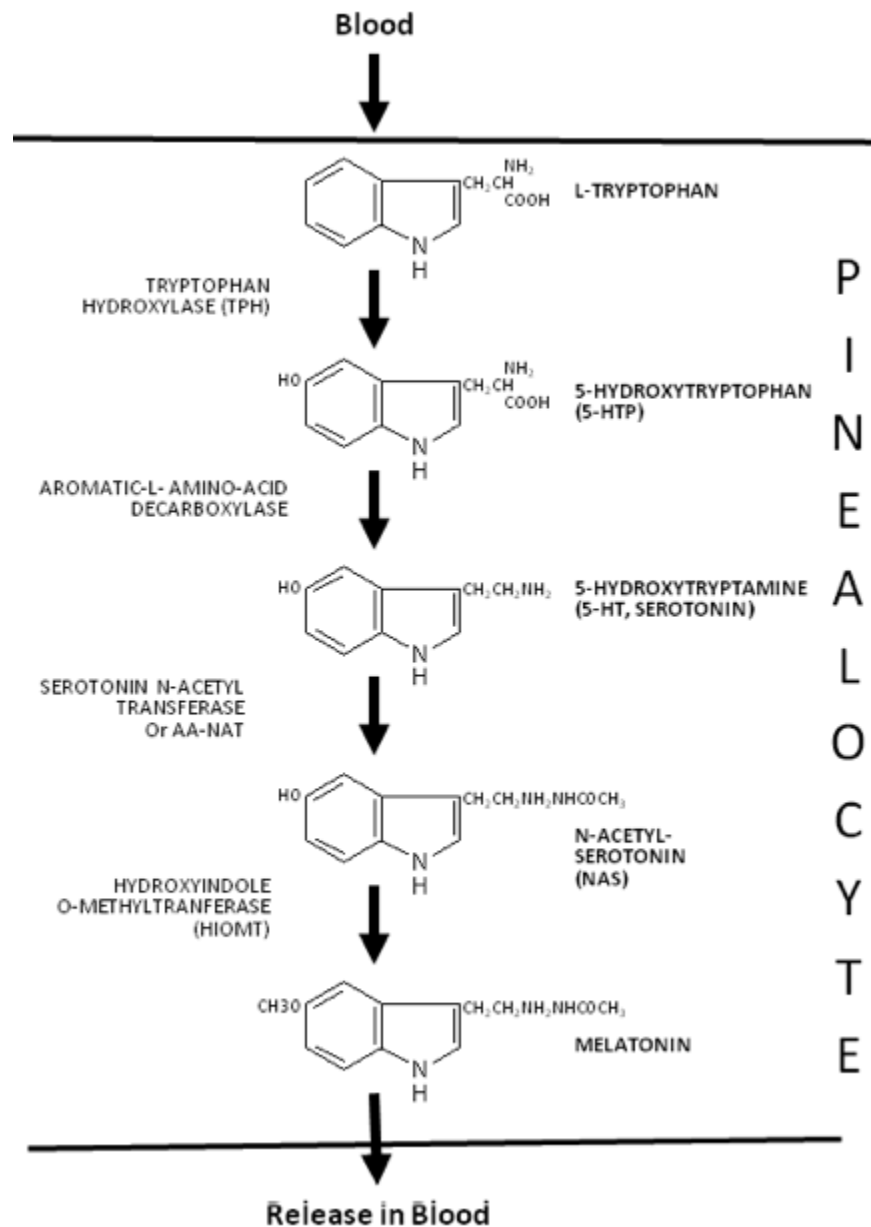

EPIFÝZA - ACERVULUS CEREBRI

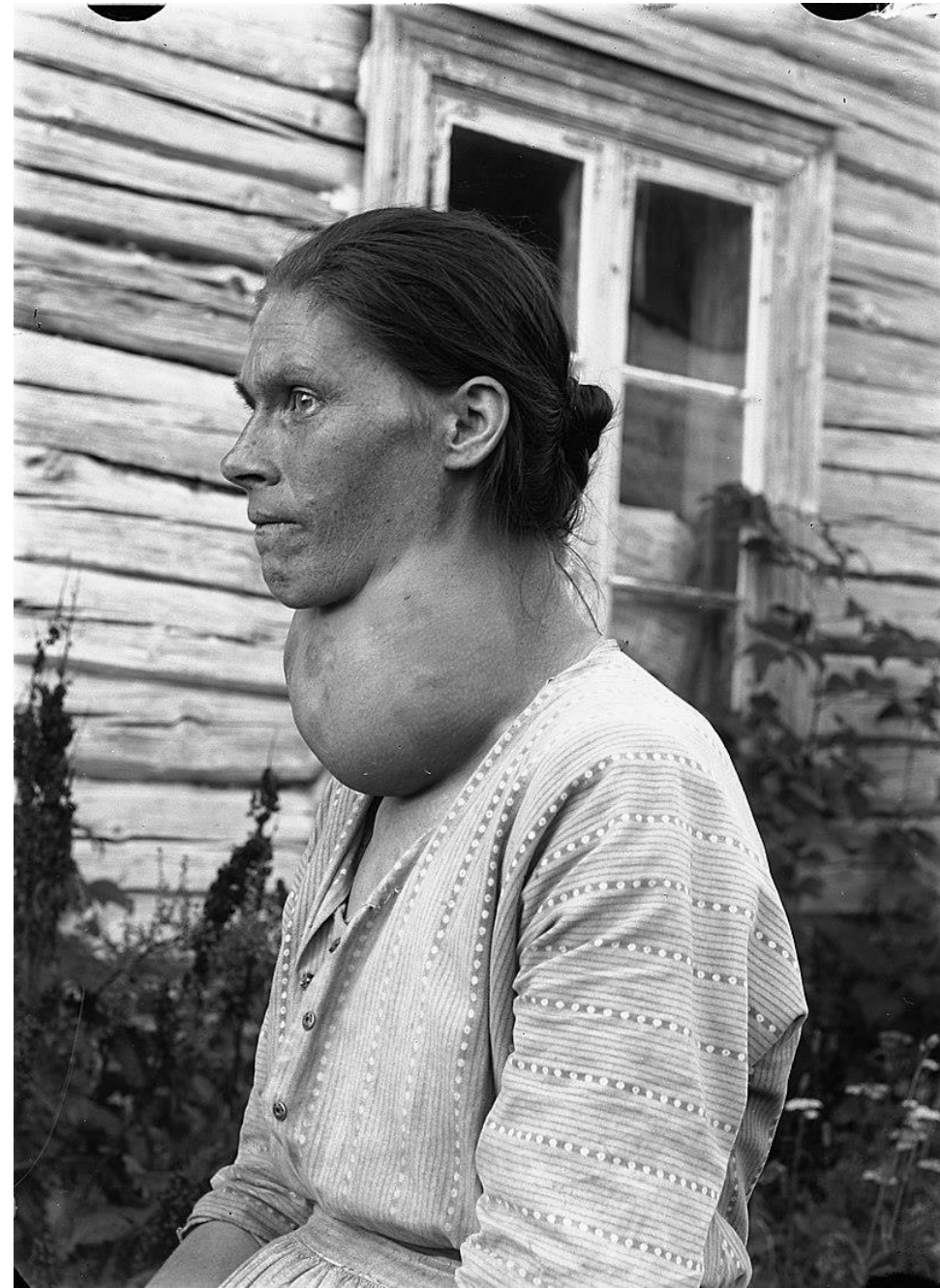
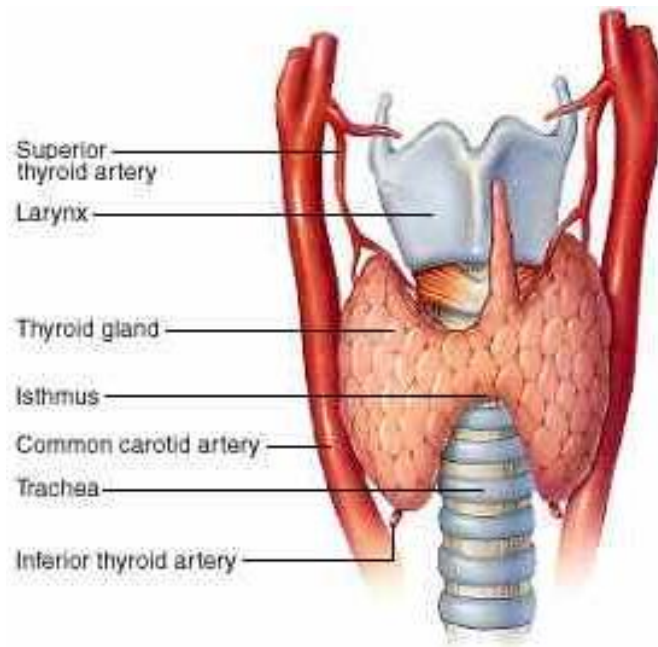
MIKROSKOPICKÁ STAVBA EPIFÝZY

- **pinealocyty**
- hvězdčité, modifikované neurony v trámčích
- asociace s fenestrovanými kapilárami
- neurosekreční dilatace
- nevizuální fotorecepce
- melatonin – acetylace serotoninu (hydroxytryptaminu)
- cirkadiánní rytmy

ŠTÍTNÁ ŽLÁZA (GL. THYROIDEA)

ŠTÍTNÁ ŽLÁZA (GL. THYROIDEA)

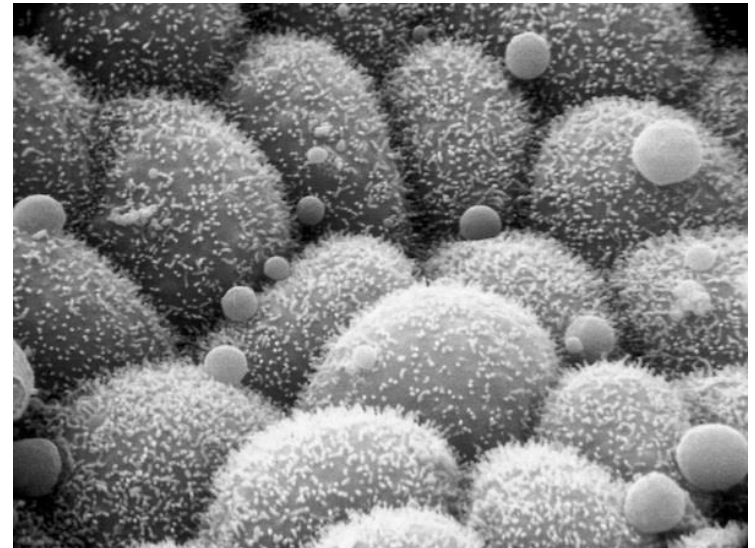
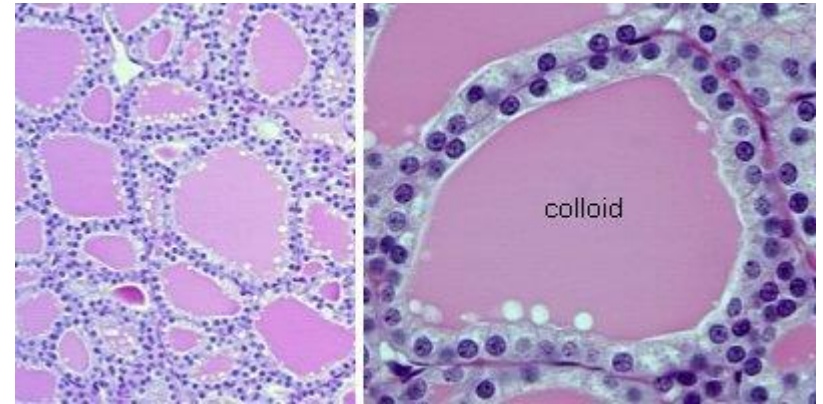
- Thyroidní hormony (**T3, T4**)
- **C buňky** *calcitonin*,

Vazivový obal + septa

Laloky → lalůčky - folikuly

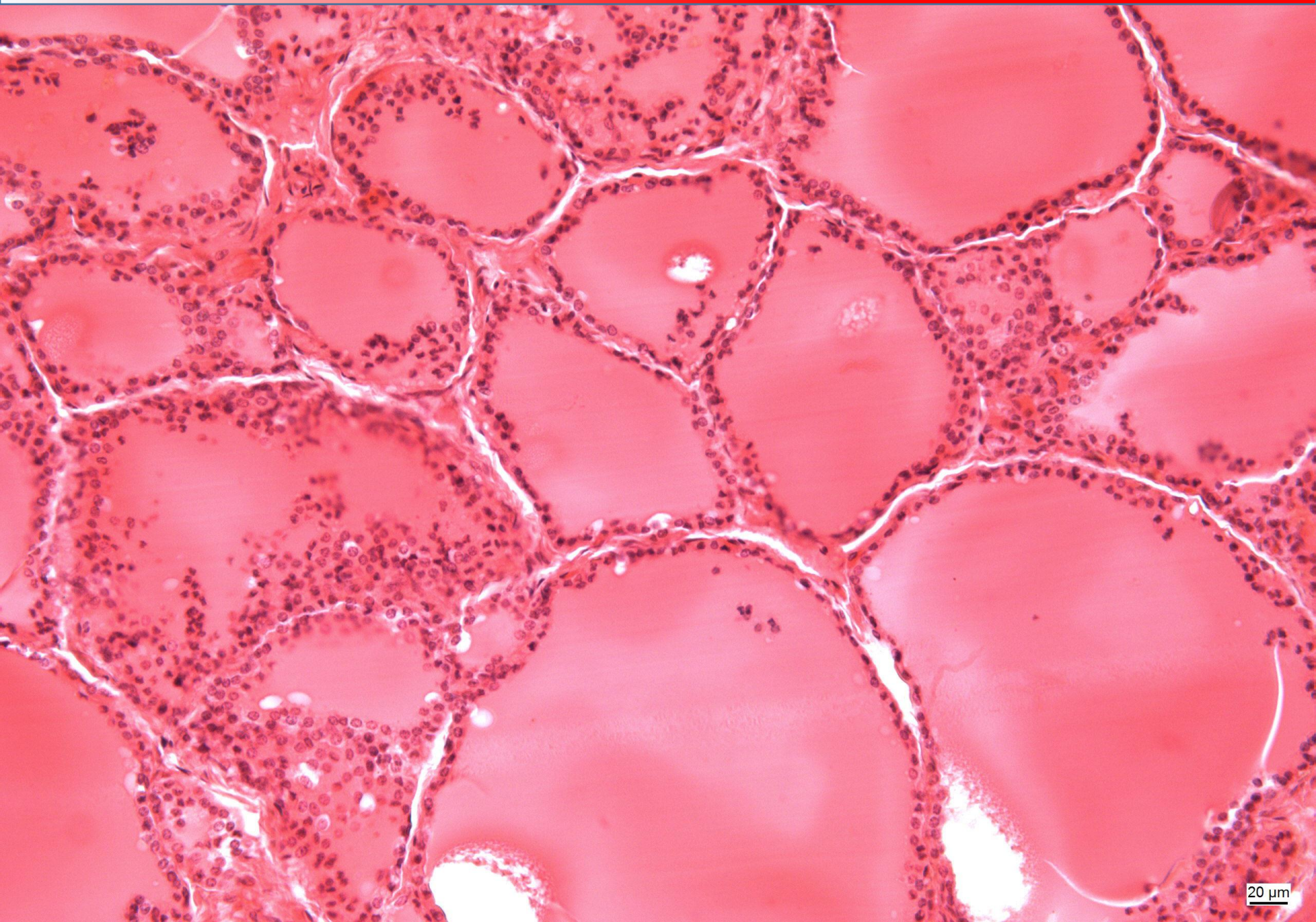
Folikuly (50 μm - 1 mm)

- Odděleny řídkým vazivem
- Bohatá kapilární síť
- Jednoduchý kubický epitel
- Koloid

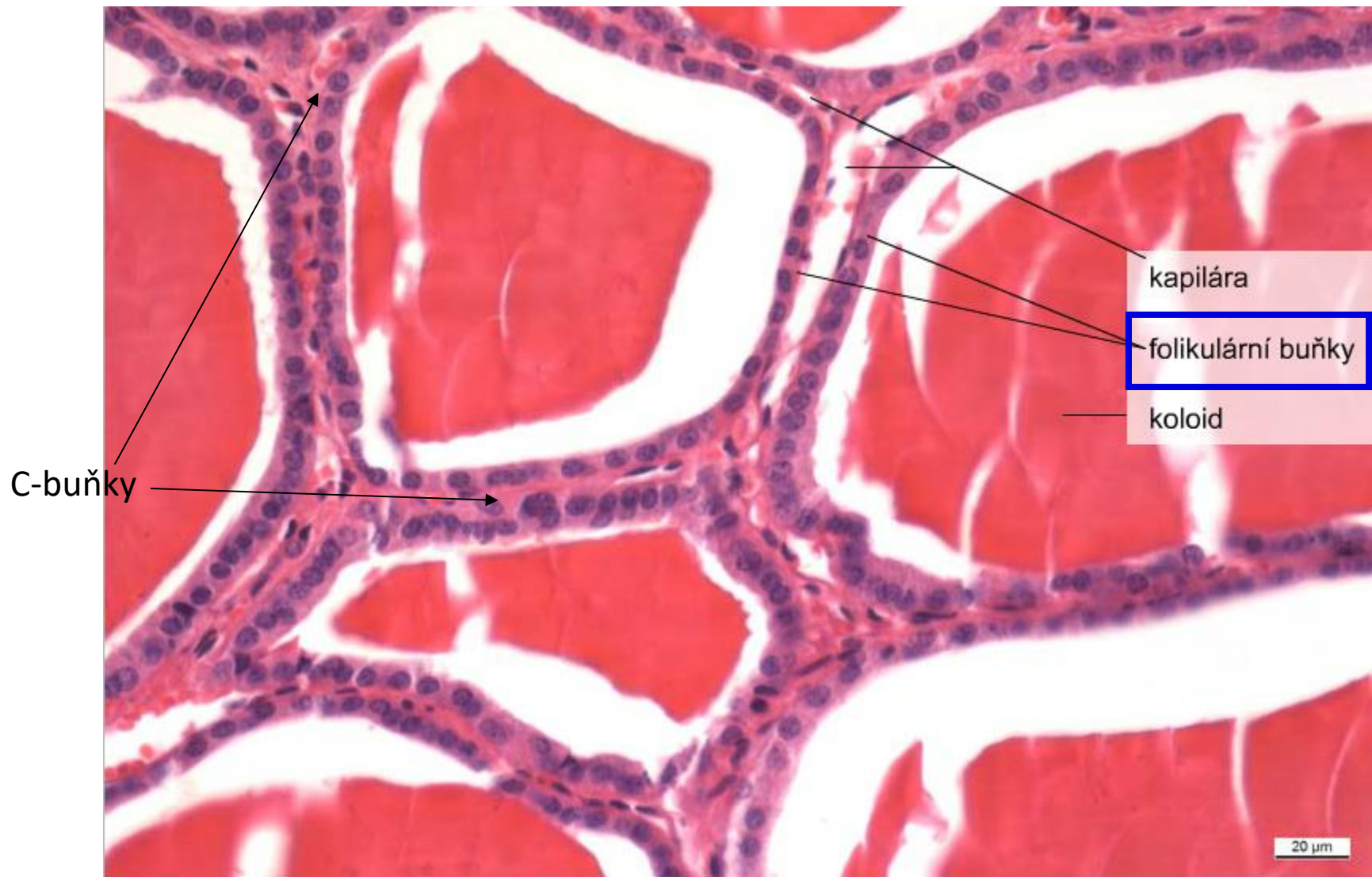
ŠTÍTNÁ ŽLÁZA (GL. THYROIDEA)

20 μ m

FOLIKULY ŠTÍTNÉ ŽLÁZY

C buňky (parafolikulární) - báze epitelu, bez kontaktu s koloidem

Kapilární síť kolem folikulů

T3 a T4 hormony

Syntéza T4 ve štítné žláze

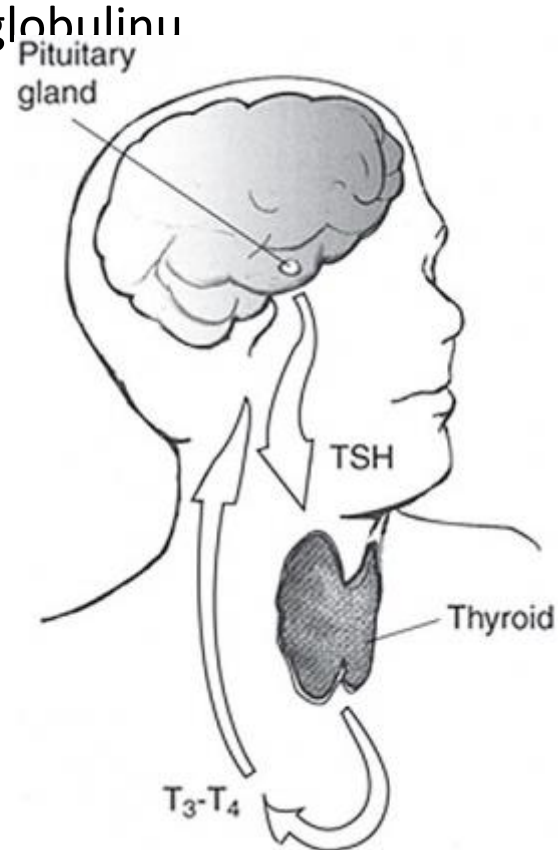
- Na-I symporter přenáší z krevního oběhu 2 Na⁺ and 1 I⁻ přes membrány
- I transportér (pendrin) přenáší I do koloidu folikulárních buněk
- thyroperoxidasa oxiduje 2 I⁻ → I₂.
- folikulární buňky produkují thyroglobulin (660kDa, <100 Tyr)
- thyroperoxidasa iodinuje tyrosylové zbytky (cca 20) thyroglobulinu
- endocytóza koloidu
- endocytické vesikuly + lysosomy, lysosomální enzymy odštěpují T₄ z molekuly thyroglobulinu
- exocytóza

Syntéza T3 z T4

- T4 v krevním oběhu ~6.5 dnů, T3 ~2.5
- tkáňově specifické deiodinasy generují T3

Funkce

- kritické pro vývoj mozku
- metabolismus (dusíková bilance, proteosyntéza, lipolýza)

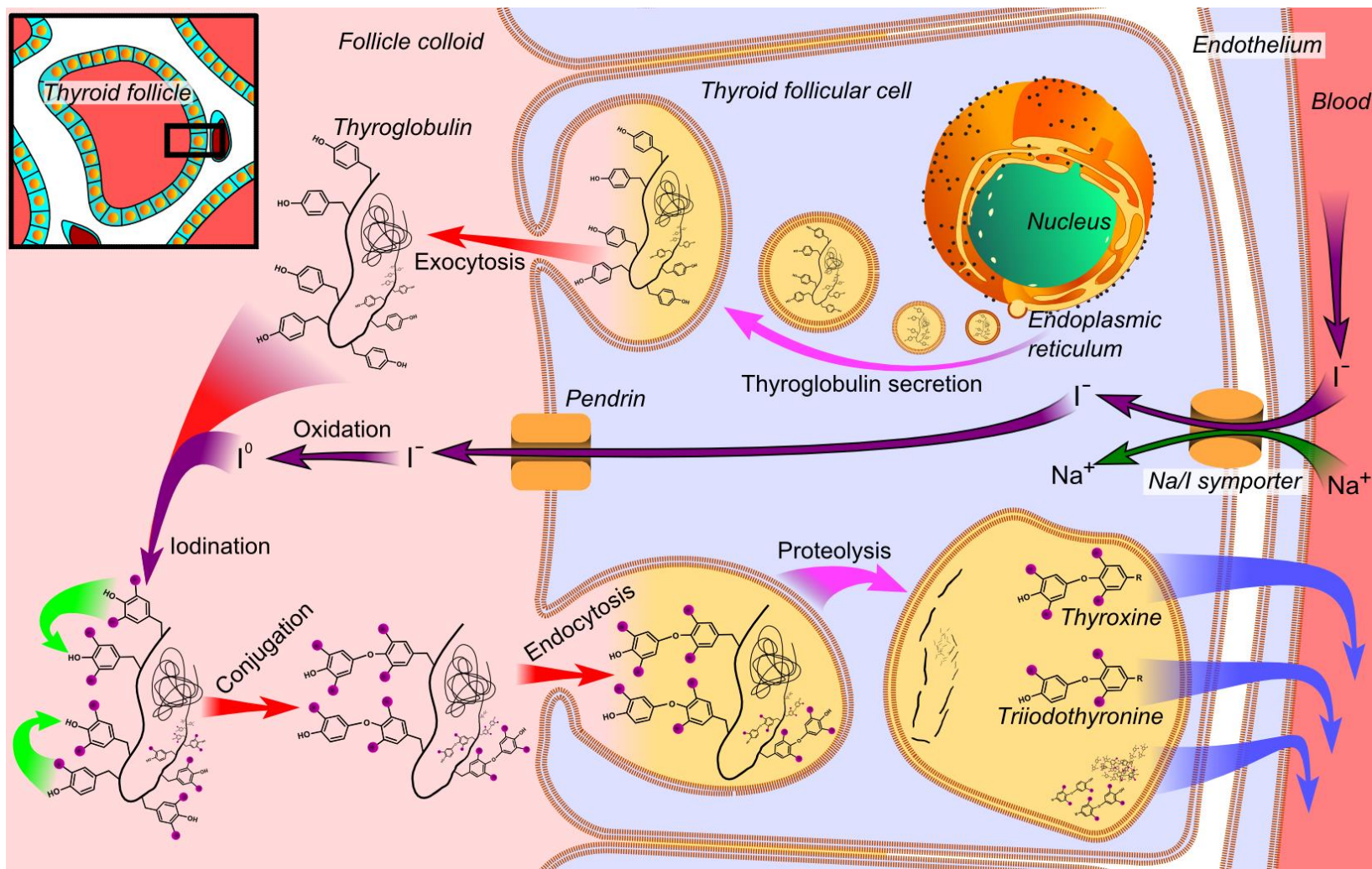
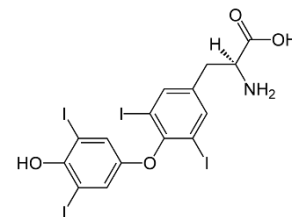
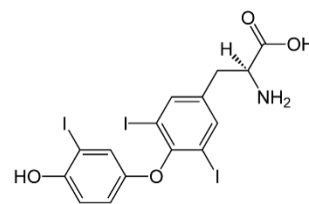
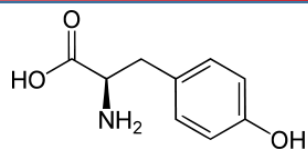

HORMONY ŠTÍTNÉ ŽLÁZY

thyreoglobulin

trijodothyronin T_3

tetraiodothyronin (thyroxin) T_4

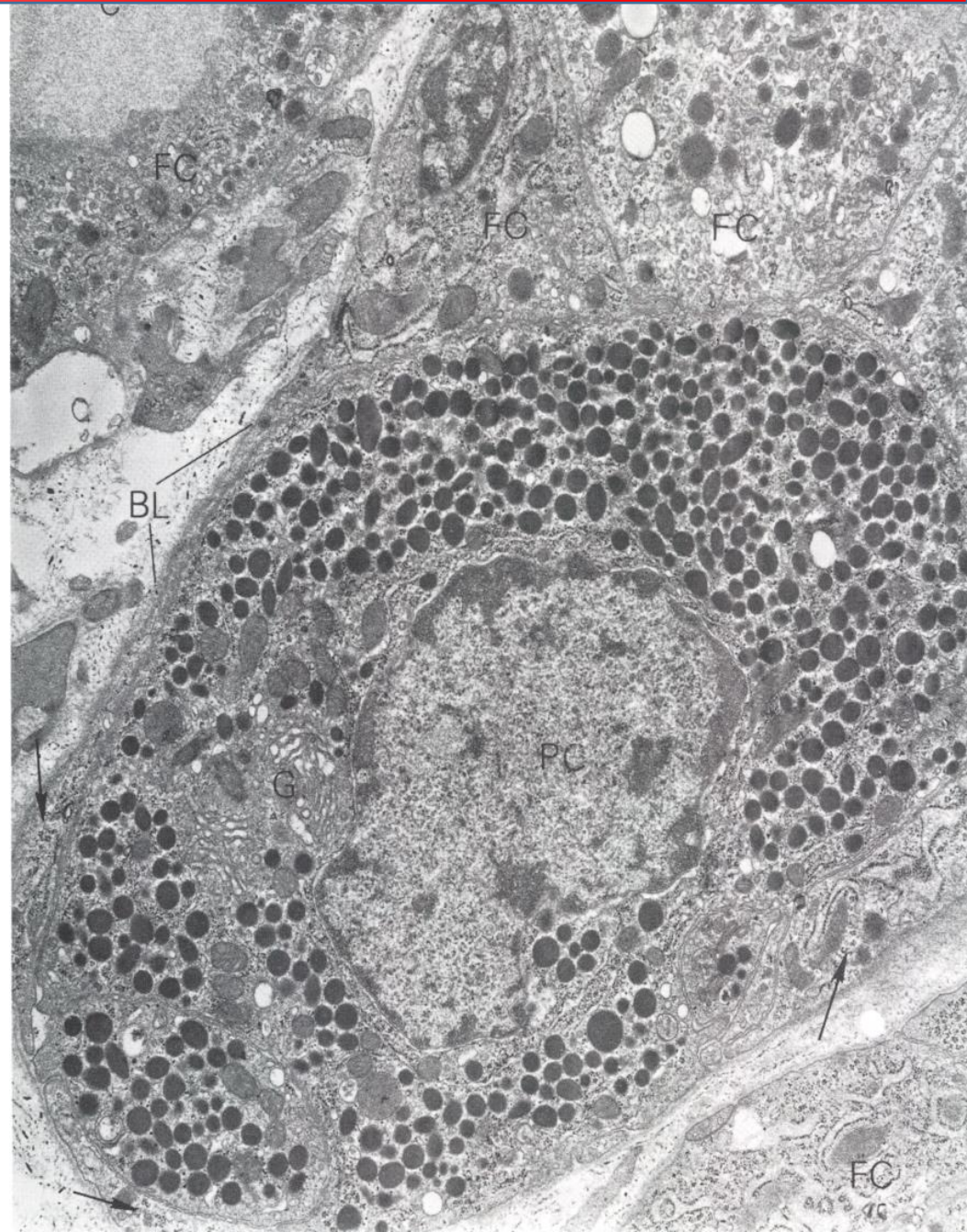
PARAFOLIKULÁRNÍ (C) BUŇKY ŠTÍTNÉ ŽLÁZY

C buňky (parafolikulární)

- původ z neurální lišty
- při bázi folikulárního epitelu
- nemají kontakt s koloidem
- deriváty 4. entodermální výchlípky

- rER, Golgi
- sekreční granula

Calcitonin

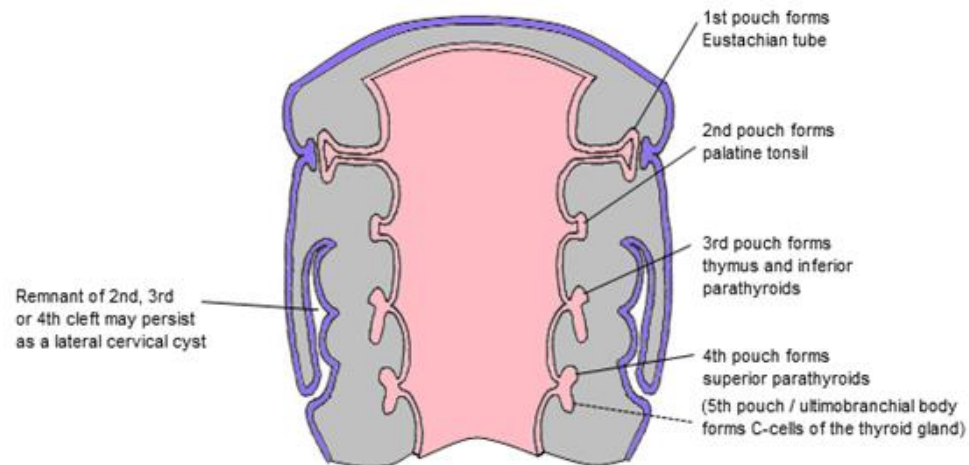
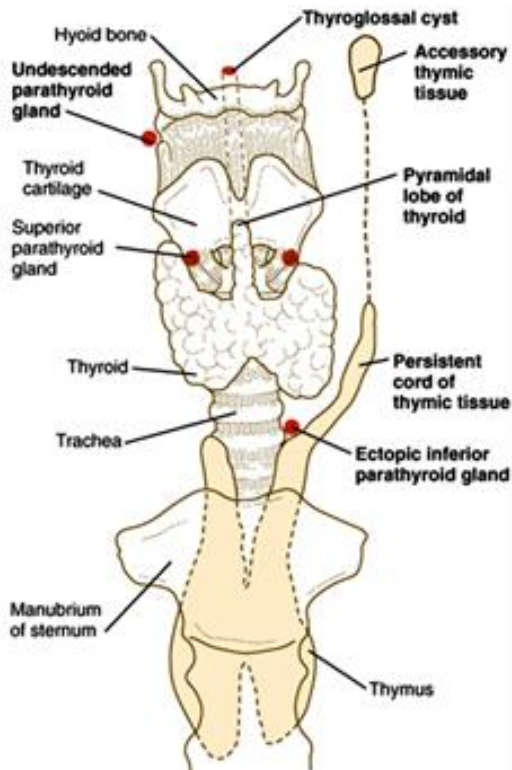
- metabolismus Ca^{2+}

VÝVOJ ŠTÍTNÉ ŽLÁZY

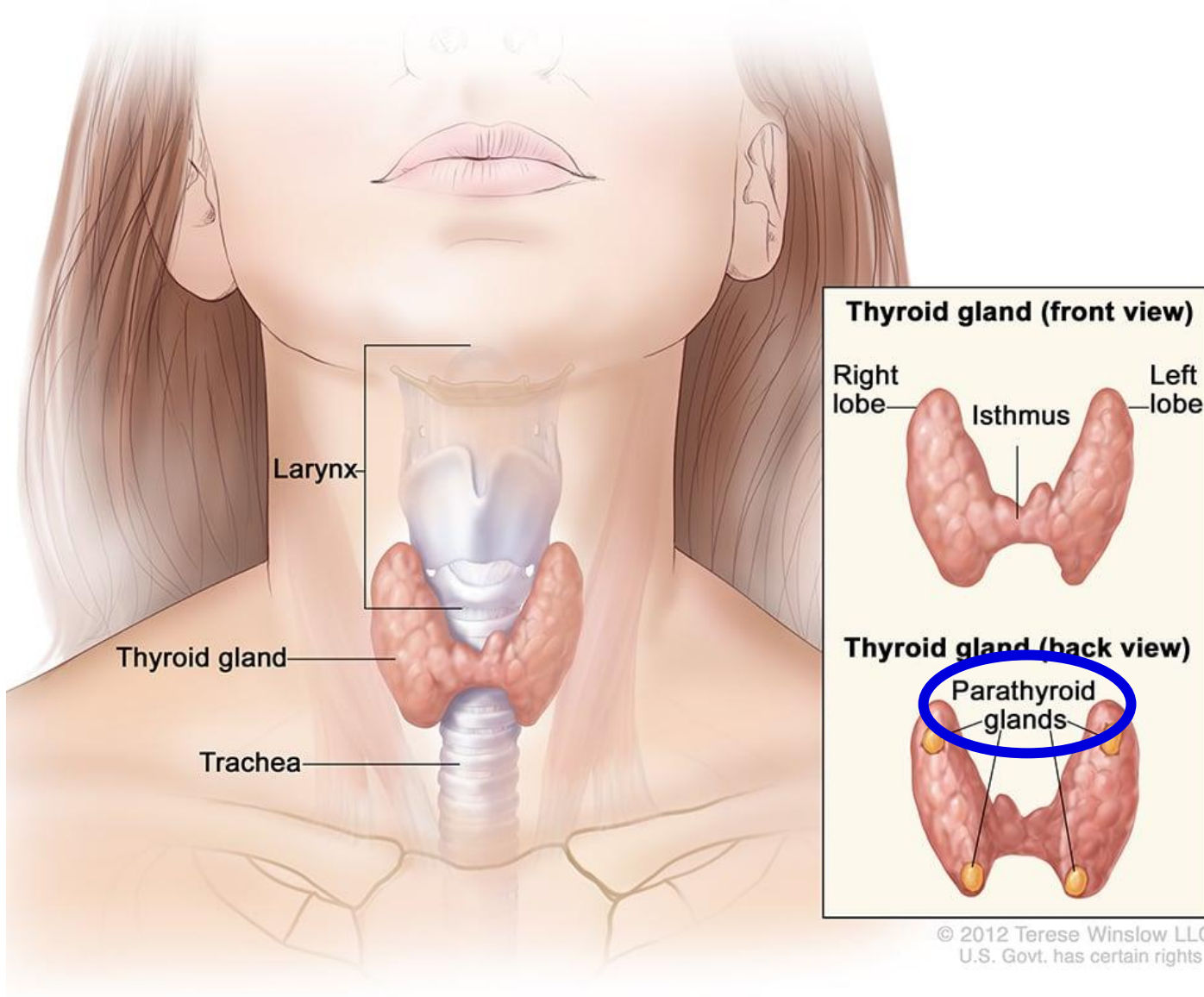
- endodermální proliferace epitelu faryngu mezi *tuberculum impar* a copulou
- slepě zakončený epitelový čep, vazivové stroma z neurální lišty
- obliterující **ductus thyreoglossus** → **foramen caecum**
- ektopická tkáň štítné žlázy

PŘÍŠTÍTNÁ ŽLÁZA (GL. PARATHYREOIDEA)

Anatomy of the Thyroid and Parathyroid Glands

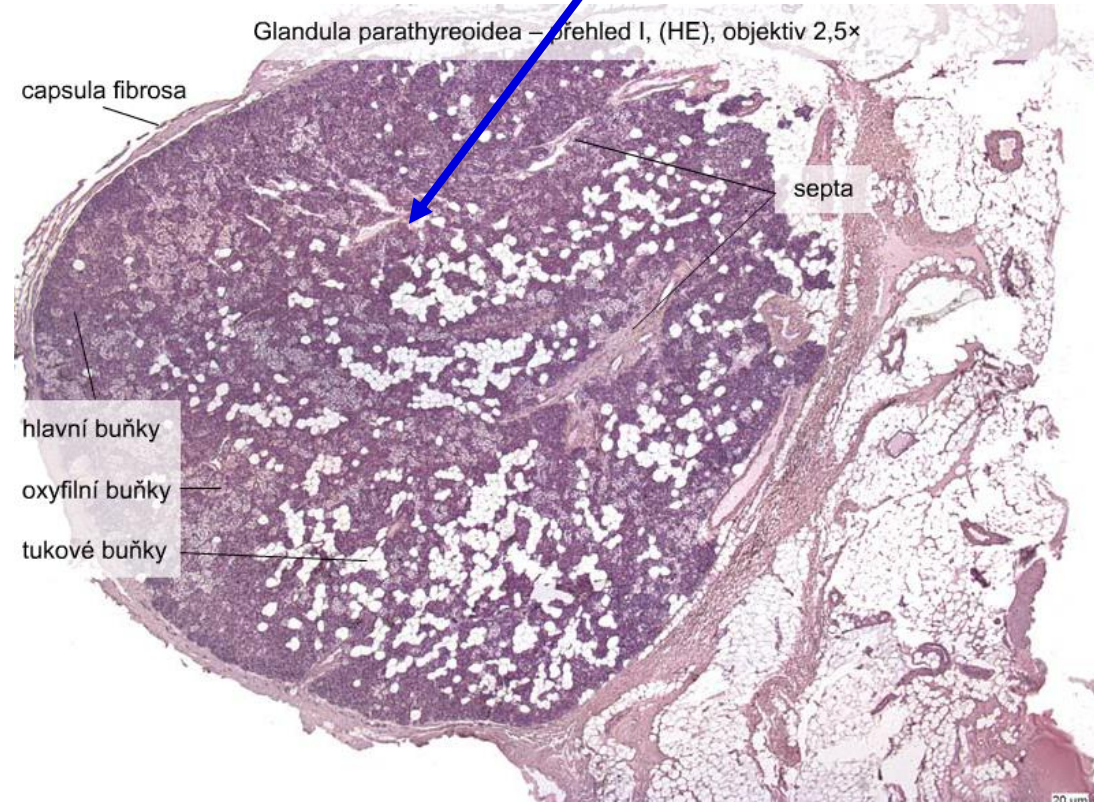
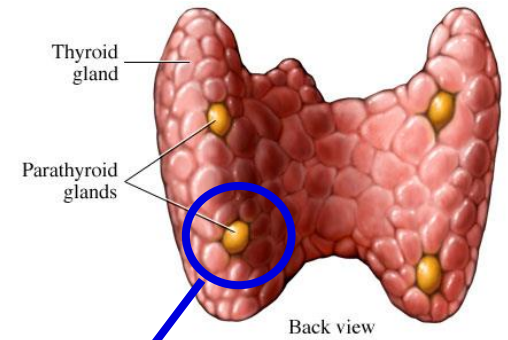
PŘÍŠTÍTNÁ ŽLÁZA (GL. PARATHYREOIDEA)

- 6 mm, 130 mg
- Vazivové pouzdro + septa
- Kapilární síť
- **Trámce nebo skupiny žláзовých buněk**

Hlavní

Oxyfilní

Tukové

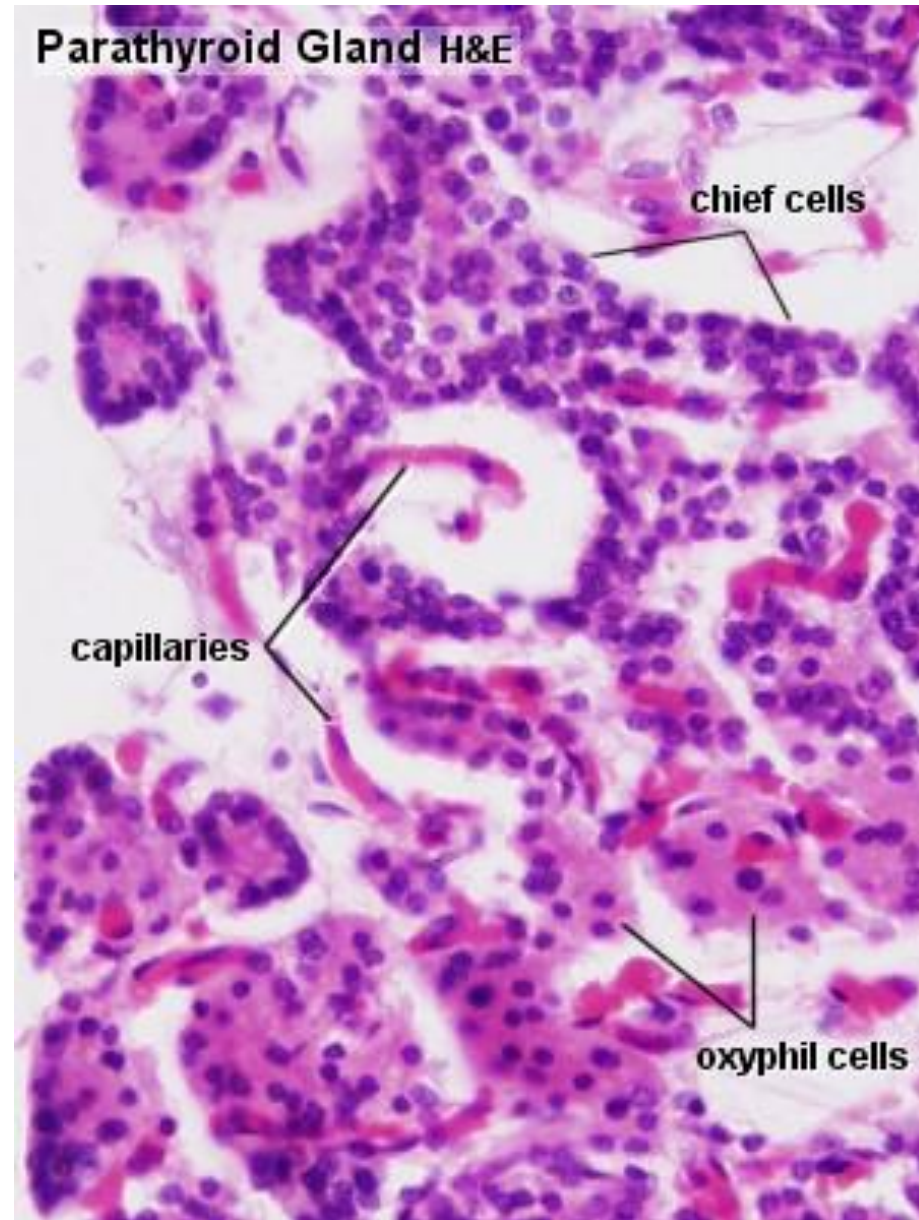
PŘÍŠTÍTNÁ ŽLÁZA (GL. PARATHYREOIDEA)

- **Hlavní buňky**

- nejpočetnější
- malé buňky (7-10 μm) s velkým jádrem
- mírně acidofilní
- PTH – vápníkový metabolismus

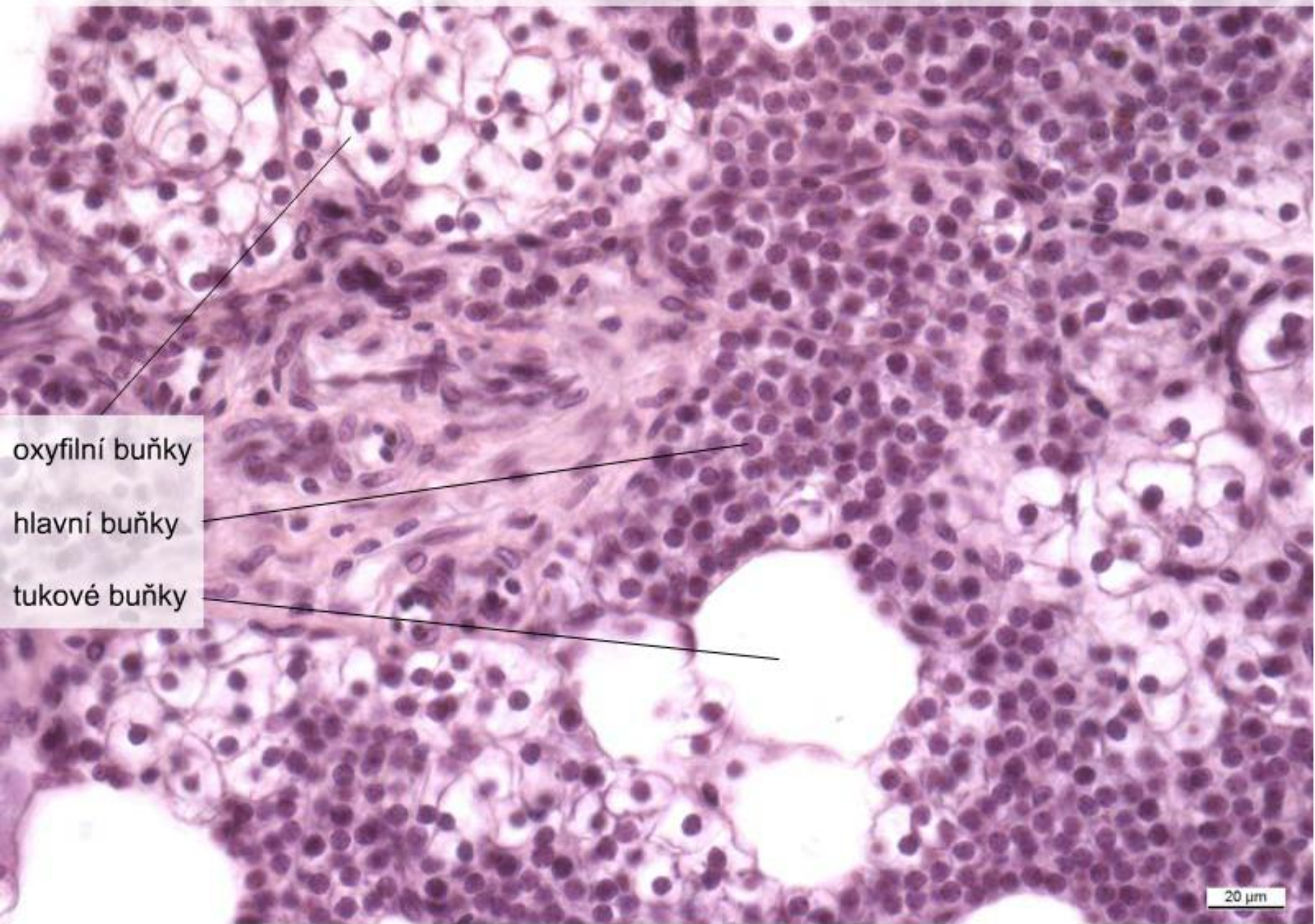
- **Oxyfilní**

- větší, polyedrické,
- silně acidofilní/eozinofilní
- kulaté jádro
- glykogen

Glandula parathyreoidea – přehled II, (HE), objektiv 40×

oxyfilní buňky

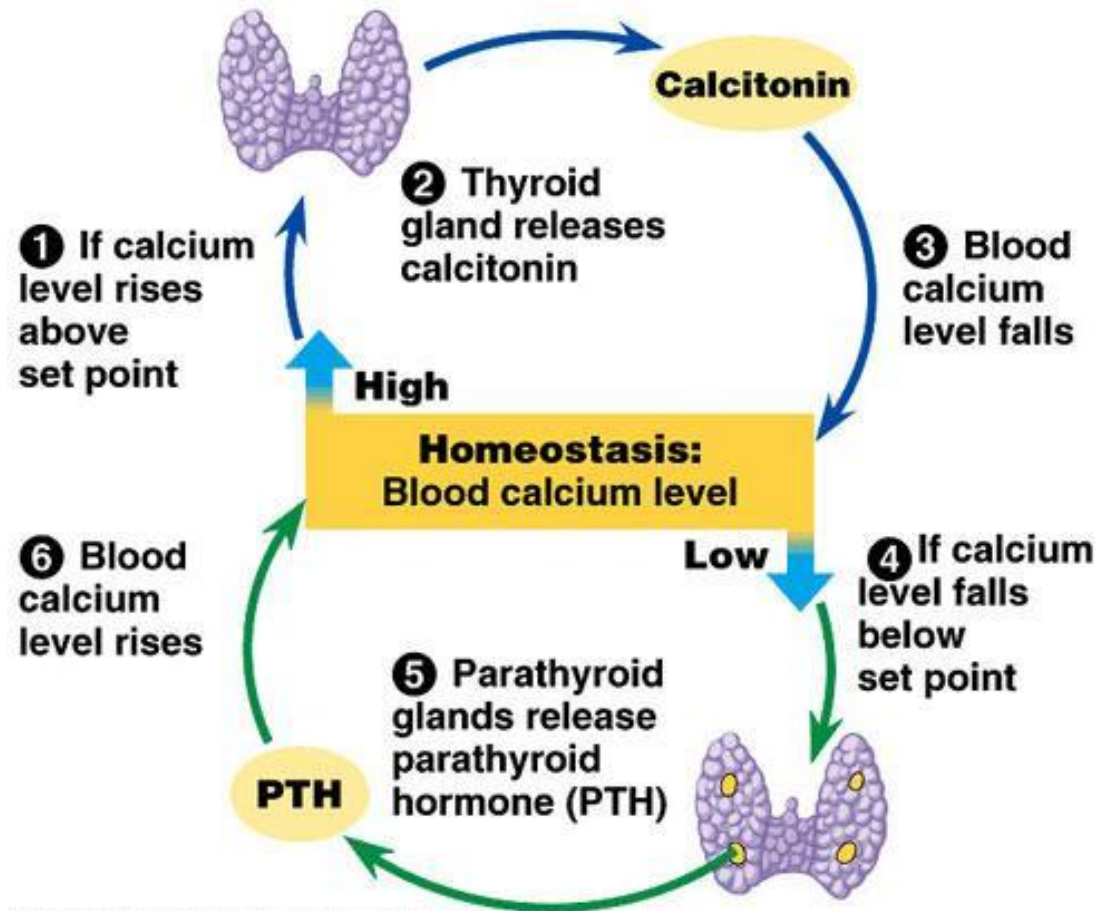
hlavní buňky

tukové buňky

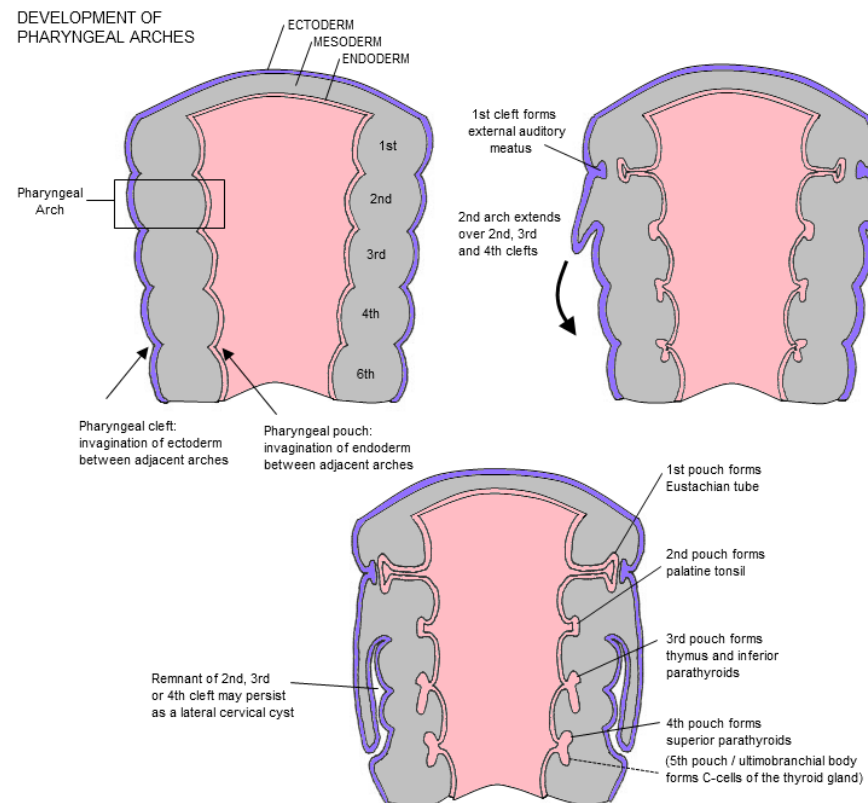
PTH vs. calcitonin

EMBRYONÁLNÍ VÝVOJ PŘÍŠTÍTNÉ ŽLÁZY

- *glandulae parathyroideae superiores* z dorsálního výběžku **4. faryngeální výchlípků**
- *glandulae parathyroideae inferiores* z dorsálního výběžku **3. faryngeální výchlípků**
- společně s thymem sestupují ke spodní části štítné žlázy
- možnost ektopické příštítné žlázy v thymu nebo mediastinu

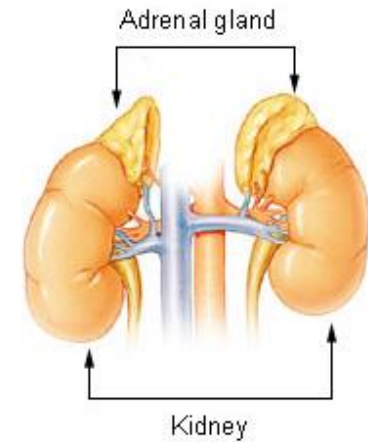
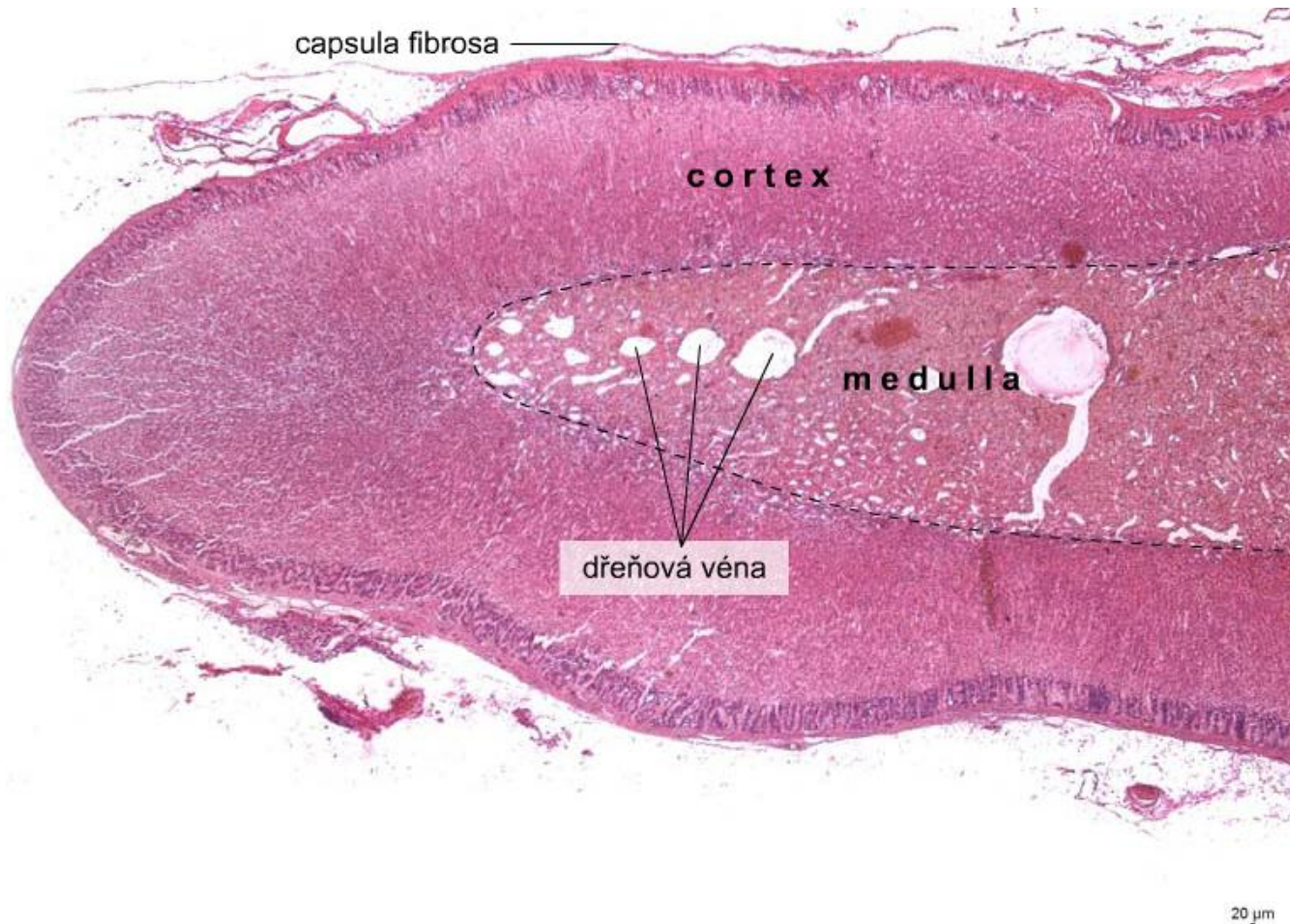

What Does **Fight or Flight** Response Mean & How To Bust Out

NADLEDVINA (CORPUS SUPRARENALIS)

- Vazivový obal + septa
- Kapilární síť
- Dvojitý embryonální původ: **kůra** - coelomový epitel, **dřeň** - neuronální lišta (neuroektoderm)

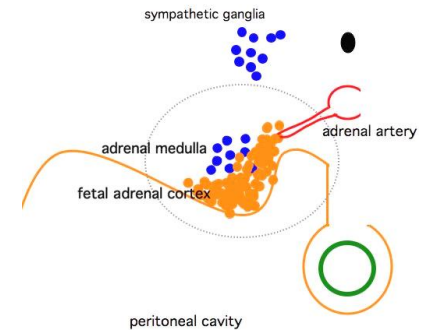
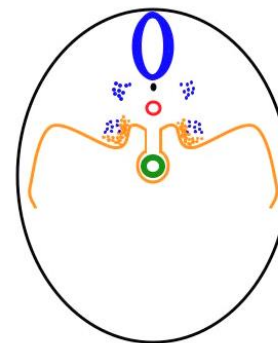
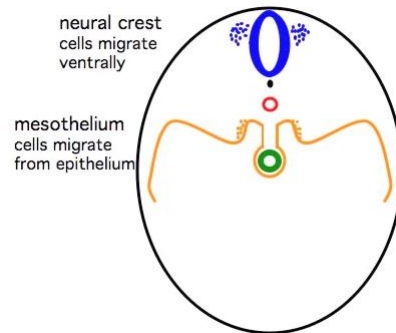
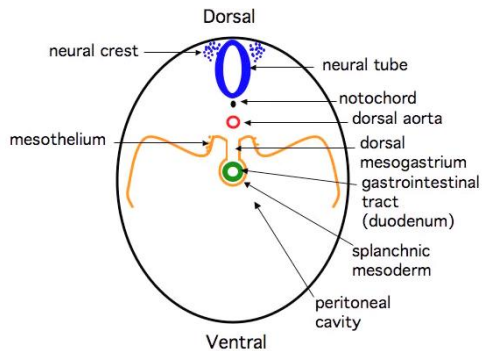
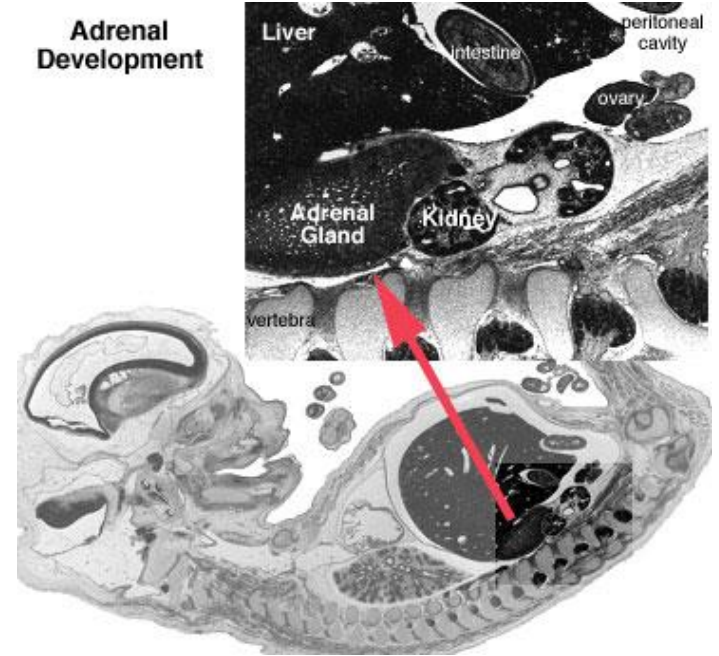
EMBRYONÁLNÍ VÝVOJ NADLEDVINY

Kůra

- mesoderm
- coelomový epitel
- primitivní (fetální) kůra: 5. (-6.) týden
- součást fetoplacentární jednotky
- definitivní kůra:
- druhá vlna proliferace,
- zona reticularis se plně diferencuje kolem 3. roku života

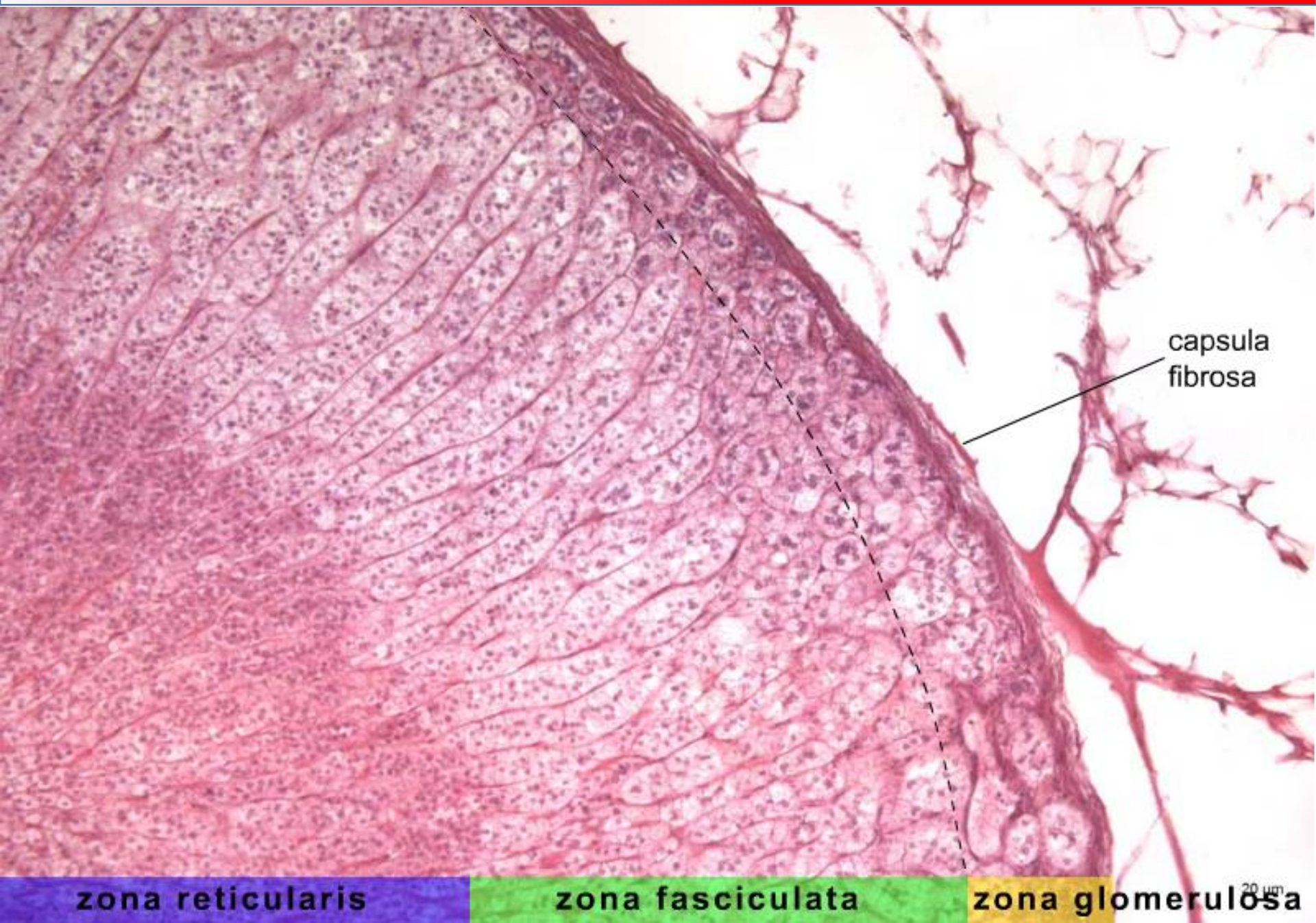
Dřeň

- neurální lišta

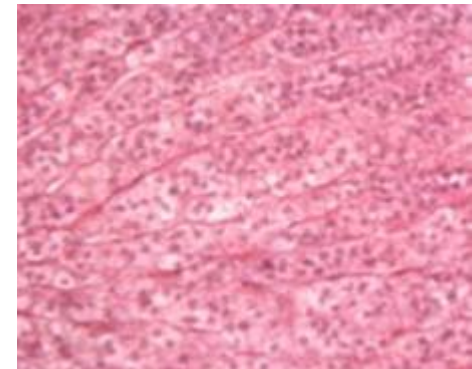
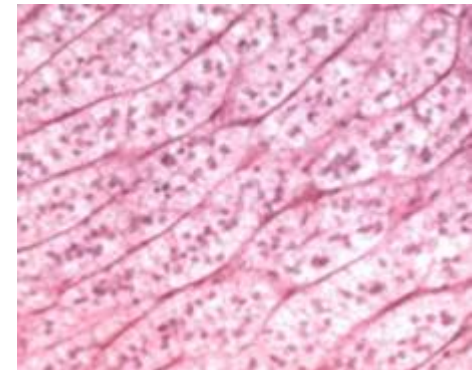
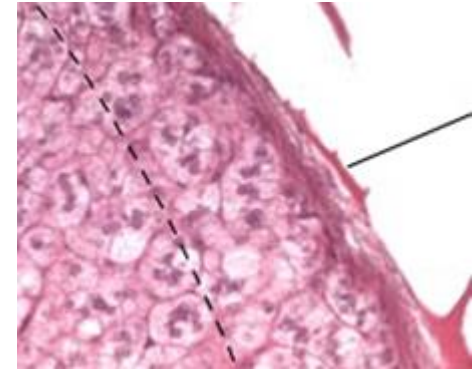

KŮRA NADLEDVINY (CORTEX)

KŮRA NADLEDVINY (CORTEX)

- **steroidogenní buňky**
  - hladké ER, Golgi, lipidové kapénky, početné mitochondrie s tubulárními kristami
  - steroidní hormony kortexu = **KORTIKOSTEROIDY**
- **Zona glomerulosa (1/10)**
  - tenká vrstva pod vazivovým obalem
  - malé buňky, klubíčka
  - nepočetné lipidové kapénky
  - **mineralokortikoidy** (aldosteron)
- **Zona fasciculata (6/10)**
  - radiálně uspořádané trabekuly
  - lipidové kapénky v cytoplasmě
  - **glukokortikoidy** (kortisol)
- **Zona reticularis (3/10)**
  - větvené trámce malých, acidofilních buněk
  - lipofuscin
  - **androgenní prekurzory**

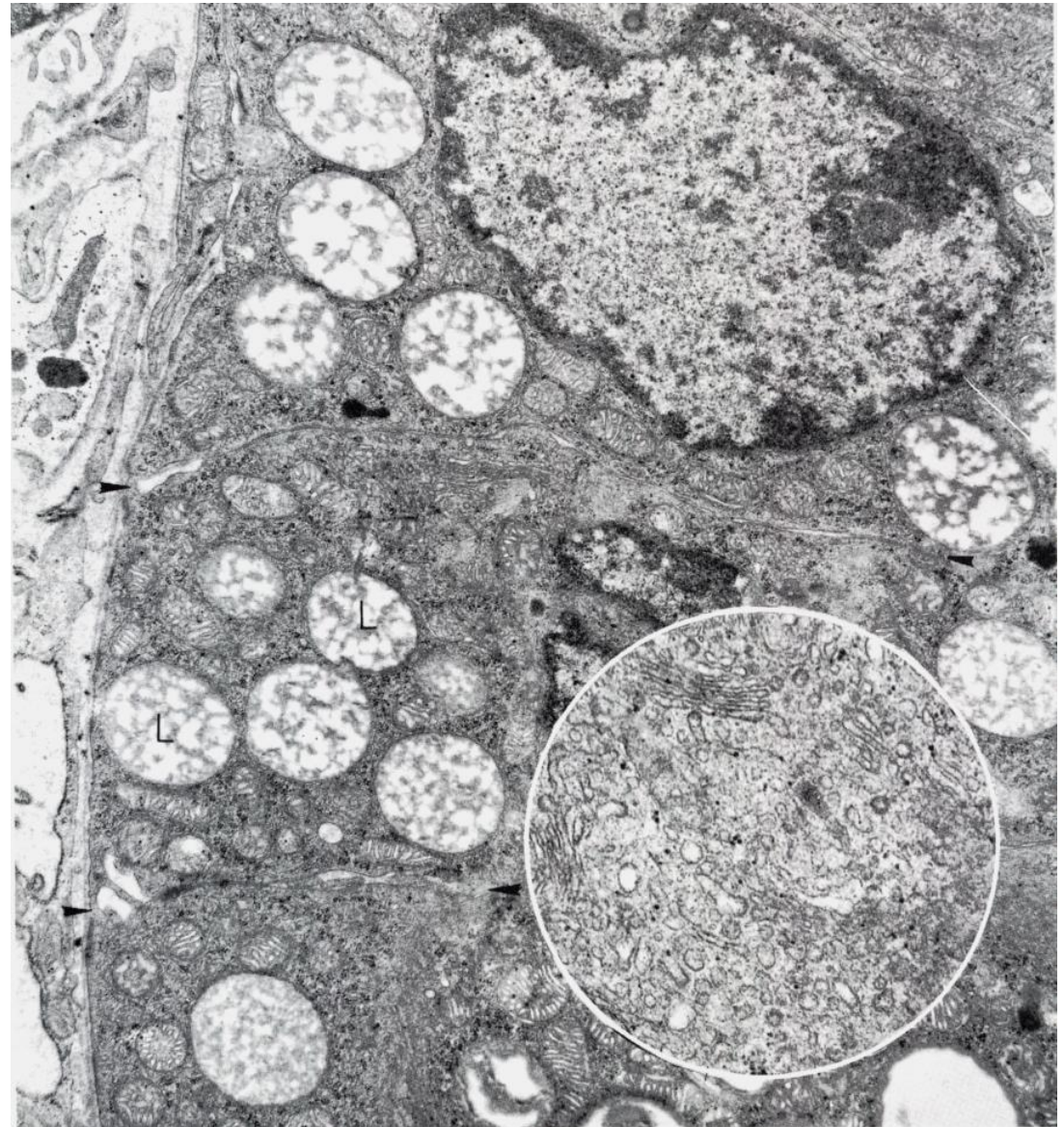
HORMONY KŮRY NADLEDVINY

- Steroidy produkované v kortexu = KORTIKOSTEROIDY
- Steroidogenní buňky
  - SER, lipidové kapénky, mitochondrie

Aldosteron – *zona glomerulosa*

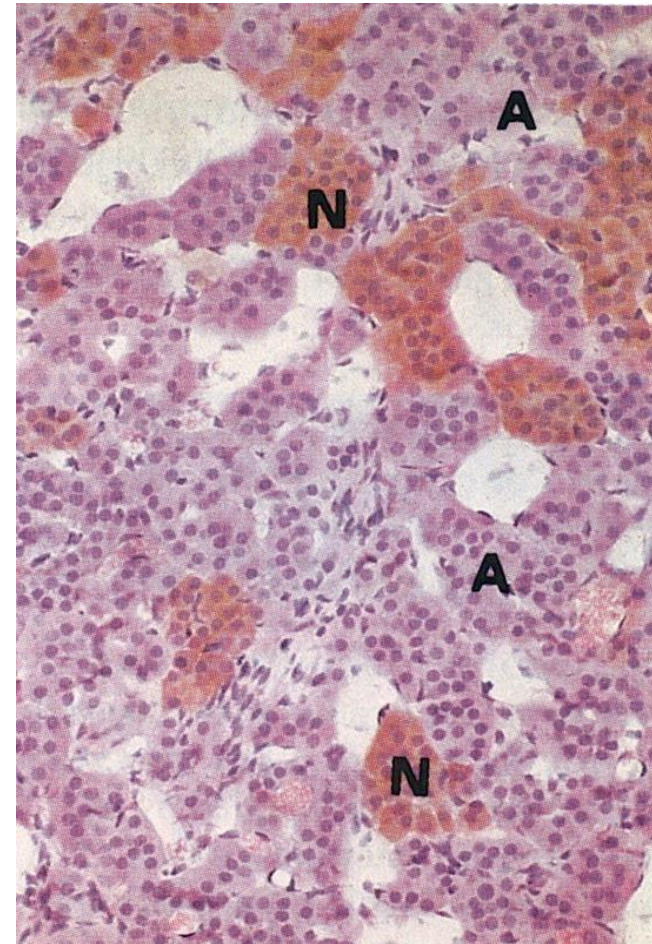
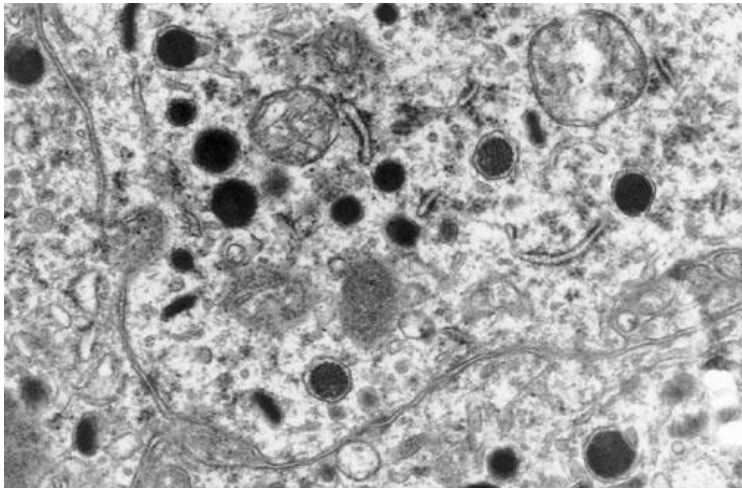
Kortisol – *zona fasciculata*

Testosteron – *zona reticularis*

DŘEŇ NADLEDVINY

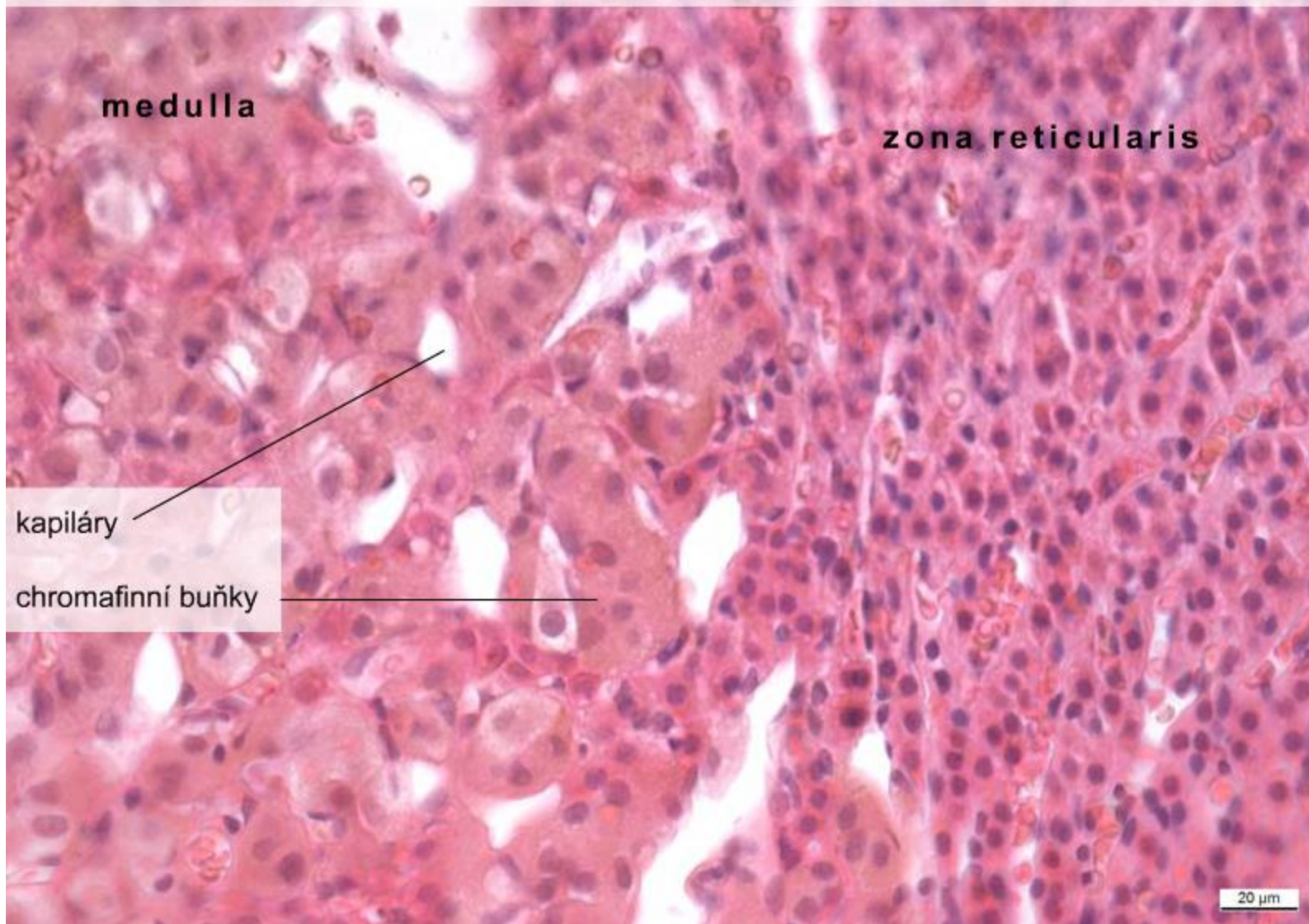
- Shluky žlázových buněk v retikulárním vazivu
  - chromafinní buňky – modifikované postgangliové neurony
  - gangliové buňky (A, N)
  - kapiláry, venuly, nervová vlákna
- **adrenalin a noradrenalin**

DŘEŇ NADLEDVINY

Corpus suprarenale – medulla, (HE), objektiv 40×

STRES

Hypothalamus

CNS

(sympatikus)

Hypofýza

ACTH

Dřeň nadledvin

Kůra nadledvin

Adrenalin

- krevní tlak, vazokonstrikce, zvýšení
srdeční frekvence...

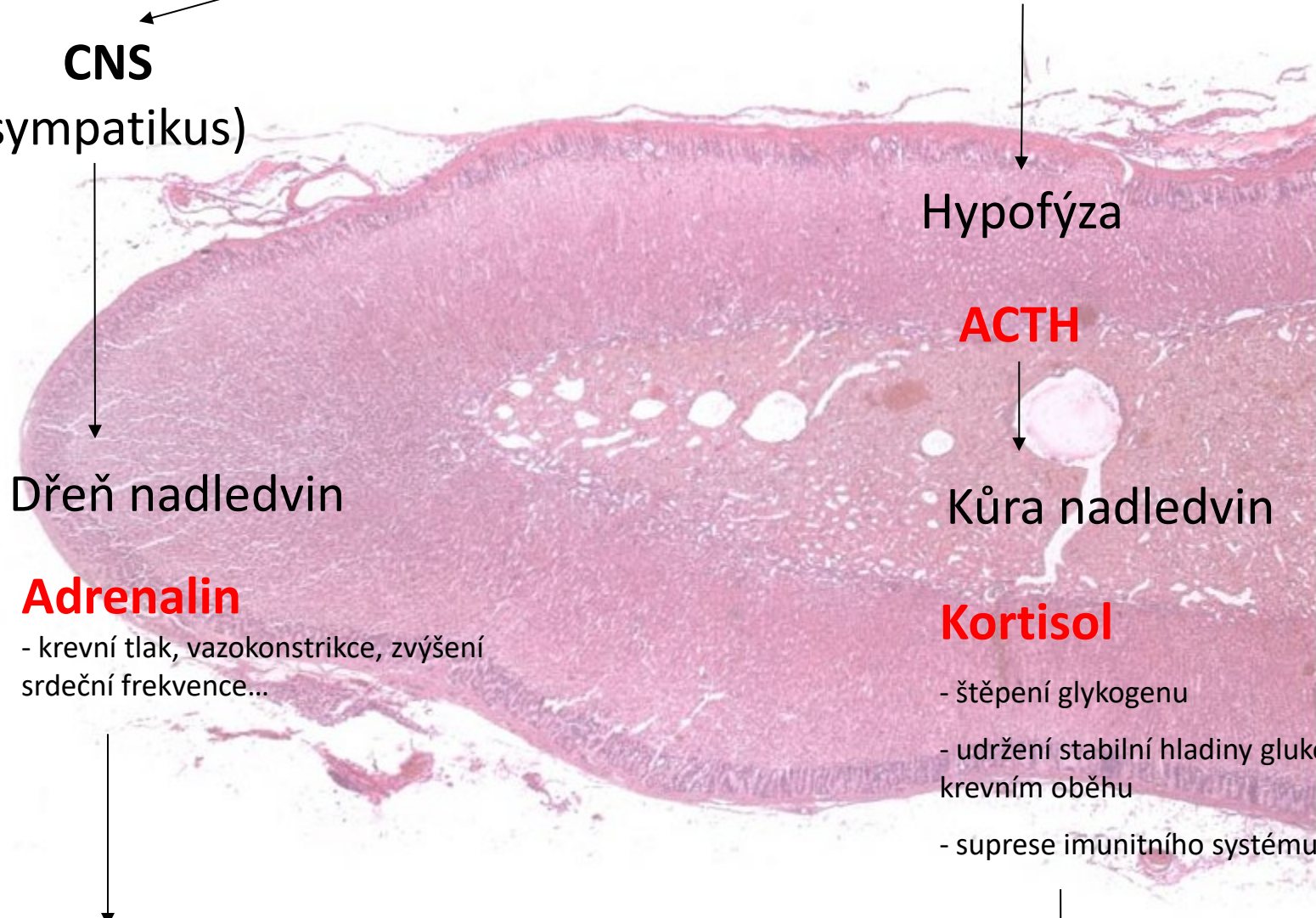
Kortisol

- štěpení glykogenů
- udržení stabilní hladiny glukózy v
krevním oběhu
- suprese imunitního systému

Fight or Flight

Chronický stres

20 μm

Region (zóna)		Hormony	Cílová tkáň	Hormonální efekt	Kontrola
Kůra	Zona glomerulosa	Mineralokortikoidy (aldosteron)	Ledviny	Zvýšení renální reabsorpce Na ⁺ a vody Synergický efekt s ADH Vylučování K ⁺	součást renin-angiotensinového systému, produkce na základě zvýšené hladiny K ⁺ nebo nízké hladiny Na ⁺
	Zona fasciculata	Glukokortikoidy (hydrokortison)	Většina buněk	Uvolnění aminokyselin ze svalů, lipidů z tukové tkáně, periferní utilizace lipidů protizánětlivé účinky	Stimulace ACTH
	Zona reticularis	Androgeny	Většina buněk	U dospělých mužů nepodstatný U dětí a žen růst kostí, svalů, krvetvorba	Stimulace ACTH
Dřeň		Epinefrin, norepinefrin	Většina buněk	Zvýšení srdeční aktivity, centralizace oběhu, bronchodilatace, glykogenolýza, regulace glykémie	Sympatikus

Děkuji za pozornost

Dotazy a komentáře
pvanhara@med.muni.cz